ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ XXI СЪЕЗДИ

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 24 (8764). ● 1986 йил 31 январь, жума ● Баҳоси 4 тийин.

Кеча Тошкентда, Санъат саройида Ўзбекистон Коммунистик партиясининг XXI съезди ўз ишини бошлади.

ТОШКЕНТ. 1986 йил 30 январь. Санъат саройи. Ўзбекистон Коммунистик партияси XXI съездининг президиуми. Минбарда—Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ И. Б. Усмонхўжаев. (ЎзТАГ фотоси).

Ўзбекистон Коммунистик партиясининг XXI съезди тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

30 январь куни Тошкентда Ўзбекистон Коммунистик партиясининг XXI съезди иш бошлади. Съезд делегатлари орасида партия, революция, уруш ва меҳнат ветеранлари, ишлаб чиқариш илғорлари ва новаторлари, фан ва маданият арбоблари, партия, совет ва жамоат ташкилотларининг ходимлари, Совет Армиясининг вакиллари бор.

Съездни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. Б. УСМОНХЎЖАЕВ очди.

Съезднинг раҳбар органлари: президиум, секретариат, редакцион комиссия, мандат комиссияси сайланади.

Делегатлар КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев бошчилигидаги Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ленинчи Марказий Комитетининг Сиёсий бюросини баланд руҳ билан фахрий президиумга сайладилар.

Съезднинг қуйидаги кун тартиби тасдиқланади:

1. Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг ҳисоботи.
2. Ўзбекистон Коммунистик партияси Ревизия комиссиясининг ҳисоботи.
3. Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг янги таҳрирдаги Программаси лойиҳаси тўғрисида.
4. Таклиф этилаётган ўзгартишлар билан Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Устави лойиҳаси тўғрисида.
5. СССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1986—1990 йилларга ҳамда 2000 йилгача бўлган даврга мўлжалланган Асосий йўналишлари лойиҳаси тўғрисида.
6. Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетини сайлаш.
7. Ўзбекистон Коммунистик партияси Ревизия комиссиясини сайлаш.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. Б. УСМОНХЎЖАЕВ Марказий Комитетнинг Ўзбекистон Компартиясининг XXI съездига ҳисобот докладини қилди.

Ревизия комиссиясининг раиси Ш. ЁҚУБОВнинг шу комиссия номидан қилган ҳисоботи тингланди.

Музокараларда Тошкент область партия комитетининг биринчи секретари Т. А. АЛИМОВ, Хоразм область Урганч районидаги Чапаев номли колхоз механизатори У. БОЛТАЕВА, Ангрен шаҳридаги «Узбекшахтострой» трестининг ғишт терувчилар бригадири Д. А. ЗАЗУЛИН, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси О. У. САЛИМОВ, Қашқадарё областидаги Муборак газни қайта ишлаш заводининг оператори О. Н. СИБРЯЕВА, Наманган область партия комитетининг биринчи секретари Н. Р. РАЖАБОВ, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг президенти П. Қ. ҲАБИБУЛЛАЕВ, Ўрта Осиё темир йўли Тошкент локомотив депосининг машинисти Х. А. ИСАМУҲАМЕДОВ, Қизил Байроқли Туркистон ҳарбий округи қўшинларининг қўмондони Н. И. ПОПОВ, Қорақалпоғистон область партия комитетининг биринчи секретари К. САЛИКОВ, Андижон область Андижон районидаги Энгельс номли совхоз сут соғувчиси Х. ҒОФУРОВА, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитетининг раиси И. Ҳ. ЖЎРАБЕКОВ, Самарқанд шаҳридаги 2-болалар юқумли касалликлар шифохонасининг бош врачи Л. А. ҚАЮМОВА, Косонсой район партия комитетининг биринчи секретари С. КАРИМОВ сўзга чиқдилар.

Съезд мандат комиссиясининг раиси П. В. ДОГОНКИН шу комиссия номидан қилган докладни тинглади ва тасдиқлади.

Съезд ишида КПСС Марказий Комитети маъмурий органлар бўлими мудирининг ўринбосари В. А. АБОЛЕНЦЕВ, КПСС Марказий Комитети ташкилий-партиявий ишлар бўлими сектори мудирининг ўринбосари И. Е. ПОНОМАРЕВ қатнашмоқдалар.

Съезд ўз ишини давом эттирмоқда.

СЪЕЗДНИНГ РАҲБАР ОРГАНЛАРИ

ПРЕЗИДИУМ

Абдуллаева Р. Ҳ.	Иброҳимова Р.	Попов Н. И.
Абдусатторова Х.	Иванушкина Р. Н.	Пронина Н. П.
Аболенцев В. А.	Икромов А. С.	Ражабов Н. Р.
Алиев Э.	Исоқова М.	Раҳматов О.
Алимов Т. А.	Исамуҳамедов Ҳ. А.	Романовский А. П.
Алимова Ҳ.	Исмоилов У.	Рўзматова А.
Анищев В. П.	Қодиров Ғ. Ҳ.	Рустамова С.
Антонов В. А.	Казанцев В. В.	Собирова Н.
Орипжонов М. М.	Қориева Б. Р.	Салимов О. У.
Орипов И. Х.	Қосимова Х. А.	Саликов К.
Аҳмедов Қ. А.	Ким Л. С.	Сатин Б. Ф.
Охунбобоев К. И.	Киселева А. А.	Сеченова З. М.
Бобожонов Ю.	Кожемяко В. С.	Стефановский Г. А.
Боженко И. П.	Комарова Л. Е.	Султонова С. У.
Бомуротов А.	Лобко В. Н.	Титова В. М.
Головин В. А.	Мамажонов Х.	Туропова А. У.
Дадажонова Д.	Мамарасулов С.	Умаров Ҳ.
Жонибеков В. А.	Маматқулов Д.	Усмонхўжаев И. Б.
Жўрабеков И. Ҳ.	Мирбобоева М.	Ҳабибуллаев П.
Догонкин П. В.	Мирзаев М. М.	Хайдуров В. А.
Долгополова Н. Н.	Михайлов В. К.	Холмирзаева Ю.
Дўсова О.	Нўъмонов К. (Яшин)	Шарипов А.
Даримбетов К.	Нуржаев Р.	Шляхтин В. И.
Ешимбетова Т. А.	Огарок В. И.	Эшбоев А.
Журавлев В. Н.	Пардаев А.	Ёқубов Ш.
Захриддинов Ғ. З.	Пономарев И. Е.	

СЕКРЕТАРИАТ

Ортиқбоева К.	Игумнов Т. И.	Нурматова Д. К.
Бобоназарова Т.	Қаюмов Л. П.	Тоиров Қ. Т.
Жабборов И.	Клепиков А. Ф.	Йўлдошев А. А.
Зарудина И. Б.	Неклесса Г. Г.	

РЕДАКЦИОН КОМИССИЯ

Васильев Ю. С.	Қурбонов С. Ш.	Мухторов А. Ғ.
Ғоибов Н. Ё.	Қурбонов С.	Работягова А. Г.
Гудков Ю. П.	Мелиев А.	Топилов Х. Г.
Жонибеков Ж. М.	Мўминова Г. Ж.	Юсупов Б.
Кунназаров У.		

МАНДАТ КОМИССИЯСИ

Алимов И. Ғ.	Жумабоева Г.	Муротов М.
Алламуродов Б.	Қораева А. В.	Нарзуллаев Н.
Асепков Ю. А.	Кенжаева Н. Ҳ.	Пайғамов А.
Отахонов Н.	Курочкин Ю. В.	Санақулова Г. И.
Берков Д. Д.	Кучина А. А.	Стешенко Г. П.
Воеков А. С.	Қўчқоров И.	Стрижнев С. И.
Ғафуржонов Э. Ғ.	Маҳмудова Ш. Н.	Султонова О.
Гревцов Е. В.	Мелентьев Ю. А.	Тожиев Х. Н.
Жабборов Ш.	Мирқосимов М. М.	Тошматов А. Ё.
Догонкин П. В.	Мирёқубов Т. М.	Ҳасанова М.
Духанов Н. В.	Михайлов Я. М.	Шчучинов Л. Н.
	Мўминов А.	Эргашев Р. С.

ИТТИФОҚДОШ РЕСПУБЛИКАЛАР КОМПАРТИЯЛАРИНИНГ СЪЕЗДЛАРИДА

БУТУН ИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИ ТАКОМИЛЛАШТИРАЙЛИК

МИНСК, 30 январь. (ТАСС). Белоруссия Компартиясининг бугун очилган XXX съездида қилинган ишларга талабчанлик, принципиаллик билан баҳо бериш ва белгиланган планларни рўёбга чиқариш йўлларини танлашга ҳар томонлама пухта ўйлаб ёндашиш муҳити ўзига хос хусусият бўлди. Делегатлар республика Компартияси Марказий Комитетининг ҳисоботини ва Ревизия комиссиясининг ҳисоботини муҳокама қилмоқдалар, партиянинг янги таҳрирдаги Программаси, таклиф этилаётган ўзгартишлар билан КПСС Устави, СССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1986 — 1990 йилларга ҳамда 2000 йилгача бўлган даврга мўлжалланган Асосий йўналишлари лойиҳаларидан келиб чиқадиган вазифаларни таҳлил этмоқдалар.

Белоруссия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Н. Н. Слюньковнинг Ҳисобот докладида ва нутқларда партиянинг ташаббусни ва ишга ижодий ёндашишни ривожлантиришга, партия комитетлари фаолиятининг услуб ва методларини такомиллаштиришга, кадрлар масъулиятини оширишга, интизом ва тартибни мустаҳкамлашга қаратилган йўли сезиларли натижалар бераётганлиги таъкидланди.

Экономиканинг асосий кўрсаткичи — миллий даромад беш йиллик мобайнида топшириқда кўзда тутилган 23,3 процент ўрнига 32,5 процент ўсди, ижтимоий меҳнат унумдорлиги 30 процент ошди.

Делегатлар республика меҳнаткашларининг ўтган беш йилликдаги иш якунларини таҳлил қилиб, беш йиллик якунлари кам чиқим билан юксак натижаларга эришмоқ учун қандай меҳнат қилиш лозимлиги ҳақида кўпгина намуналар кўрсатганини, партия ташкилотларини янги шароитларда экономикага раҳбарлик тажрибаси билан бойитганини айтдилар. Айни вақтда жиддий камчиликлар ҳам бор. Чунончи, республика ишлаб чиқаришни интенсивлашда, унинг самарадорлигини оширишда қатъий силжишга эриша олмади. Экономикани ривожлантиришга сарфланган маблағларнинг самараси ҳозирча паст. Меҳнат унумдорлигини ошириш суръатлари халқ хўжалиги фонд билан таъминланишининг ўсиш суръатларидан орқада қолмоқда. Белоруссия Компартияси Марказий Комитетининг Бюроси, Секретариат ва бўлимлари барча область, шаҳар, район ва бошланғич партия ташкилотлари ўз ишини янгича қайта қуришга, куч-ғайратни экономикани интенсивлашнинг етакчи йўналишларига, ғоят муҳим социал проблемаларни ҳал қилишга тўла даражада жамлашига эриша олмадилар.

Республикада мавжуд бўлган катта илмий потенциалдан оқилона фойдаланиш, — дейишди делегатлар, — фан-техника тараққиётини тубдан жадаллаштиришнинг асосий йўлларидан биридир. Фундаментал ва амалий тадқиқотларнинг тематикасини ғоят муҳим регион проблемаларини ҳал қилишга яқинлаштириш, уни етакчи тармоқларни, аввало машинасозлик, радиоэлектроника, химия ва нефть химияси тармоқларини перспектив ривожлантириш билан боғлаш, янги ечим ва лойиҳаларни ишлаб чиқаришга кенг жорий этишга, тўсқинлик қилаётган сабабларни дадил бартараф этиш зарур.

Делегатлар асосий экинлар етиштириш, хўжаликларнинг табиий-иқтисодий шароитларига мос бўлган ҳосил олишнинг интенсив технологиясига ўтишни тугаллашни Агросаноат комплекси ходимларининг энг биринчи юмушлари деб атадилар. Хўжаликларнинг ҳар бири ўз харажатларини ўзи қоплаш принциплари асосида ишлашига, ўз маблағлари ҳисобига кенгайтирилган такрорий ишлаб чиқаришни таъминлашига эришиш зарур. Кўпгина колхоз ва совхозларда харажатлар даромадлардан ошиб кетаётганлиги билан, маҳсулот таннархи кўтарилаётганлиги билан муроса қилиш мумкин эмас.

Съездда идеология ва тарбия ишини такомиллаштириш, сиёсий раҳбарлик савиясини, партия барча бўғинларининг ташкилотчилик фаолияти савиясини ошириш проблемаларига кўп эътибор берилмоқда.

Съезд ўз ишини давом эттирмоқда.

ШАНБАЛИК ТЎЛҚИНИДА

Андижон трикотаж фабрикаси иккинчи тикув цехининг барча бригадалари коммунистик шанбалик куни тежалган материаллар билан ишлаб бериш мажбуриятини олди.

15 февраль куни энг юқори унумдорликка эришишга, 35 минг сўмлик трикотаж буюм ишлаб чиқаришга қарор қилинди. Бу одатдагидан анча кўпдир.

* * *

Хазораспдаги пахта тозалаш заводининг энергетиклари партия XXVII съездига бағишлаб ўтказиладиган коммунистик шанбалик ҳисобига дастлабки ҳисса қўшдилар.

Булар икки трансформаторни бепул ремонтдан чиқариб, тўла қувват билан ишлайдиган қилишди. Натижада хом ашёни қайта ишлаш учун электр энергия сарфи анча камайди. Шанбалик куни коллектив тежалган энергия билан ишлайди.

* * *

Шанбалик куни Оржоникидзе районидаги «Қибрай» совхоз — заводида чорвадорлар уйи пойдевори қуйилади.

Боғбонлар мева дарахтларини бутайдилар, бригадаларнинг бири хўжалик ичидаги ариқ-зовурларни тозалаш билан шуғулланади. Совхоз меҳнаткашлари 15 февраль куни ишлаб топиладиган икки минг сўмдан кўпроқ маблағни беш йиллик фондига ўтказишга қарор қилдилар.

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ XXI СЪЕЗДИГА ҲИСОБОТИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ И. Б. УСМОНХЎЖАЕВ доклади

Делегат ўртоқлар!

Ўзбекистон Коммунистик партиясининг XXI съезди ғоят муҳим ва мазмундор даврда ўтмоқда. Партия ва халқ жамиятимизни келгуси минг йилликка қадар сиёсий, социал-иқтисодий ва маънавий жиҳатдан ривожлантиришнинг асосий марраларини белгилаб берадиган КПСС XXVII съездига тайёргарлик кўрмоқда.

КПСС Марказий Комитети 1985 йил апрель Пленумининг қарорларига биноан, XXVII съезд муҳокамасига иқтисодий сиёсат, омма орасидаги ташкилотчилик ва сиёсий иш масалалари, партия ҳозир халқ олдида кўтариб чиқаётган бош концепциялар қўйилади. Бунда гап экономика ва маданиятни ўстириш суръатларини шунчаки ошириш ҳақида эмас, балки ривожланишнинг янги сифати ҳақида, стратегик муҳим йўналишларда тез олға силжиш тўғрисида, хўжалик юритиш структурасини қайта қуриш, уни интенсив изларга, самарали бошқарув формаларига ўтказиш ҳақида бормоқда, гап социал проблемаларни янада тўла-тўкис ҳал этиш тўғрисида бормоқда.

КПСС Марказий Комитетининг тинчликни мустаҳкамлаш, Ердаги қуролланиш пойгасини тўхтатиш ва космосда шундай пойгага йўл қўймаслик мақсадида кўрган чора-тадбирларини совет халқи, чет эллардаги дўстларимиз ва сафдошларимиз астойдил қўллаб-қувватладилар, бу чора-тадбирлар халқаро миқёсда зўр акс садо берди. Женевадаги Совет-Америка учрашуви инсониятнинг дилида катта умидлар уйғотган жуда муҳим воқеа бўлди. КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачевнинг бутун дунёда ядро қуролини батамом тугатишнинг кенг қамровли программаси тўғрисидаги Баёноти мамлакат меҳнаткашларининг ва Ер юзи халқларининг энг эзгу орзу-умидларига мос бўлиб тушади. Янги совет таклифлари Ер куррасининг барча қитъаларида тарихий аҳамиятга молик тинчлик ташаббуси, деб баҳоланди.

Бутун мамлакат коммунистлари, меҳнаткашлари каби республикамиз коммунистлари ва меҳнаткашлари ҳам партия бошлаган йўлни, КПСС Марказий Комитетининг ҳозирги замоннинг энг зарур масалаларига новаторларча ёндашувини астойдил маъқулламоқдалар. КПССнинг янги таҳрирдаги Программаси, таклиф этилаётган ўзгартишлар билан КПСС Устави, мамлакатни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг Асосий йўналишлари лойиҳалари — жуда катта сиёсий аҳамиятга молик ҳужжатларнинг умумхалқ муҳокамаси ва уларнинг маъқулланаётгани шундан яққол далолат бериб турибди.

КПССнинг янги таҳрирдаги Программаси социализмни планли равишда ва ҳар томонлама такомиллаштиришнинг, мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштиришнинг энг асосий йўналишлари ва мақсадларини белгилаб беради. Ленинчи партиямизнинг сиёсати, унинг ақл-заковати ва виждони совет халқининг муддаоларини, фикр-ўйлари ва умидларини тўғри ифодалайди. Ишчилар, колхозчилар, зиёлилар, жамики миллат ва элатларнинг намояндалари, барча ёшдаги ва касбдаги кишилар партия Программасининг мақсадларини, унинг энг яқин ва истиқбол режаларини ўзининг жуда муҳим, жонажон иши, деб қабул этмоқдалар. Улар партия ўртага қўйган вазифаларнинг кенг миқёси ва мураккаблигини чуқур англамоқдалар, бу вазифаларни турмушга татбиқ этишга азму қарор берганликларини билдирмоқдалар.

Равшанки, истиқбол ишлари ҳам, шу дамдаги ишлар ҳам ўз-ўзидан рўёбга чиқиб қолмайди. Стратегик, тактик вазифалар билан кундалик амалий ишнинг бирлигини таъминлаш ҳамиша Ленин партиясининг ўзига хос фазилати бўлиб келган. Энг муҳими шундан иборатки, КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель ва октябрь Пленумлари ҳамда партиянинг бўлажак XXVII съезди қарорларига мувофиқ кейинги йилларда бошланган ижобий силжишларни мустаҳкамлаш ва кучайтириш, хўжалик фаолиятининг ҳамма соҳаларида интенсивлаш сари қатъий бурилишни амалга ошириш, янгича фикрлаш ва ишлашни ўрганиб олиш керак.

Янгича ишлаш ва ҳаракат қилишни ўрганиш — бениҳоя актуал вазифадир. Улуғ Ленин социализмнинг қийин йўлини олдиндан кўриб, бундай деган эди: «Ҳали биз бошлаган ишни кўп марталаб охирига етказишимизга, қайтадан қилишимизга, қайтадан бошлашимизга тўғри келади» (Тўла асарлар тўплами, 44-том 556-бет).

Ҳозир партияда ҳамма жойда реализм ва ишларнинг ҳолатини танқидий баҳолаш, мавжуд ютуқларни ҳам, йўл қўйилган камчиликларни ҳам синчиклаб таҳлил этиш, бутун ишимизни қатъий яхшилаш йўлларини излаш руҳи қарор топмоқда. Республика партия ташкилоти учун бундай ёндашув айниқса муҳимдир.

Сўнгги йилларда Ўзбекистонда партия нормалари ва ахлоқини, совет қонунларини қўпол равишда бузишлар, халқ хўжалигига раҳбарлик қилишдаги жиддий камчиликлар аниқланганини залда ўтирганларга маълум. Қўшиб ёзишлар, ўғирлик, порахўрлик кенг авж олди, бу иллатлар кадрлар муайян қисмининг бузилишига ва айнишига олиб келди. Бу салбий ҳодисалар ғоят хатарли тус олди.

Бугун съездда республика коммунистлари, меҳнаткашлари «булар қандай қилиб ва кимнинг айби билан юз берди?» деб бераётган саволига очиқ-равшан ва тўппа-тўғри жавоб бериш лозим.

КПСС Марказий Комитети 1985 йил апрель Пленумининг принципиал йўл-йўриқлари мана шу мураккаб, аччиқ саволларга бериладиган жавоб калитидир. Ўртоқ М. С. Горбачев ўз докладида кадрларни танлашнинг, бутун партия турмушининг ленинча принципларига жуда қатъий риоя этиш зарурлигини айтиб қуйидагиларни таъкидлади:

«Қаерда бу принциплар бузилаётган бўлса, ходимлар шахсий садоқатига, ёқиш-ёқмасликларига, ошна-оғайнигарчиликка қараб тайинланаётган бўлса, ўша ерда танқид ва ўз-ўзини танқид сўзсиз равишда сўниб боради, омма билан алоқалар сусайиб кетади ва оқибатда иш барбод бўлади».

Республика партия ташкилотида айни шундай бўлган эди. Унинг раҳбар органларида ва аввало Марказий Комитет Бюросида кўп йиллар мобайнида қилинган иш натижаларига нотанқидий, мағрурона муносабат юзага келди.

Бутун мамлакатнинг ёрдами билан, ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар, халқ зиёлиларининг фидокорона меҳнати туфайли эришилган ҳақиқий муваффақиятлар бир кишига — биринчи раҳбарга нисбат берилиб, унинг хизмати қилиб кўрсатила бошланган эди. Жиддий янглишишлар натижасида 70—80 йилларда социал-иқтисодий ривожланиш суръатлари секинлаша бошлаганлиги ҳақида жўрттага лом-мим дейилмади, қўшиб ёзиш ва кўзбўямачилик йўли билан зўр бериб бузиб кўрсатилди. Пахтачиликда ҳар йили суғориладиган катта-катта экинзор массивлари ҳисобдан яшириб қолинди, тайёрланган хом ашё ҳажми юз минг тонналаб кўпайтириб кўрсатилди.

Мақтанчоқлик, қалбаки ғалаба рапортлари, тилёғламалик ва хушомадгўйлик вазиятида партия турмушининг ленинча нормалари топталаверди ва назар-писанд қилинмади. Партия директиваларининг ва ўз қарорларининг бажарилиши устидан контроллик қилинмади, раҳбарликнинг коллегиаллигидан иборат энг муҳим, энг асосий принцип бузилди.

Биринчи раҳбарнинг мансаб мавқеига сиғиниш вазияти вужудга келтирилди, сайлаб қўйилган партия органларининг роли камайтирилди, партиявий принципиаллик ва талабчанлик йўққа чиқарилди, асосланмаган, ишларнинг ҳақиқий аҳволини ифодаламайдиган субъектив қарорлар қабул қилинаверди. Партия билан давлат манфаатларига путур етказилди, меҳнаткашларнинг энг зарур эҳтиёжларига зарар келтирилди.

Марказий Комитетнинг собиқ биринчи секретари Ш. Рашидовнинг айби билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида, область, шаҳар, район партия комитетларида шундай яроқсиз услуб вужудга келтирилдики, унда дабдабабозлик ва мақтанчоқлик, танқид ва ўз-ўзини танқидни писанд қилмаслик, камтарликни, бир қанча ҳолларда эса энг оддий партиявий ва инсоний ҳалолликни унутиб қўйиш сабабли фитначилик, юлғичлик, расмиятчилик, бефарқлик, хизмат мавқеини суиистеъмол қилиш, ўғирликлар авж олиб кетди.

Кадрлар одатда сиёсий, ишчанлик ва маънавий фазилатларига қараб эмас, балки қариндошлик, юртдошлик, шахсий садоқат белгиларига қараб, кўпинча эса ғаразли мақсадлар билан ҳам кўтарилди. Раҳбарларнинг фаолияти устидан контроллик сусайтирилди, бир қанча ҳолларда эса, айниқса Қорақалпоғистон АССРда, Бухоро, Қашқадарё областларида бундай контроллик мутлақо бўлмади. Бу раҳбарларнинг баъзилари текшириш ва танқиддан ҳимоя қилинибгина қолмай, шу билан бирга номуносиб равишда рағбатлантириб ҳам турилди.

Мана шундай шароитда турли-туман олғирлар ва муттаҳамлар, порахўрлар ва давлат мулкини ўғирловчилар, партиявий ишимизга хиёнат қилган кишилар ўзларини эркин хис қилдилар. Мукофотлар олиш ва шуҳрат қозониш мақсадида фактларни қалбакилаштиришга, марказий органларни онгли равишда алдашга йўл қўйилди, Ш. Рашидов катта давлат жиноятчилари бўлиб чиққан Яхёев, Одилов қабилидаги кишиларга ҳомийлик қилди ва бузғунчиларни фош этишга, ҳақиқатни айтишга интилган софдил коммунистларни турли йўллар билан бадном қилди, шафқатсизларча таъқиб этди.

Мана шуларнинг ҳаммаси кадрларни тарбиялашга жуда катта зиён етказди, пора беришлик, ошна-оғайнигарчилик, порахўрликни, хусусий мулкчилик психологияси ва бойлик орттириш хирсини келтириб чиқарди. Энг катта ваколатлар бериб қўйилган ходимларнинг бир қисми айниш ва маънавий бузилиш йўлига кирди. Улар орасида баъзи область партия комитетларининг бюро аъзолари ва секретарлари, Марказий Комитетнинг айрим масъул ходимлари, министрлар, область ижроия комитетларининг раислари ва уларнинг ўринбосарлари, шаҳар ва район бўғинининг бир қанча раҳбарлари, хўжалик кадрлари бор эди.

Бу мурдор кимсалар ўзларининг жирканч найрангларини яшириб ва эҳтиёткорлик билан бекитиб келдилар, устомонлик қилдилар, ўзларини серғайрат ва ташаббускор ходимлар қилиб кўрсатиб, ҳақиқий башараларини пинҳон тутдилар. Улар минбарлардан тўғри сўзларни айтдилар ва ҳатто камчиликларга қарши курашга даъват этдилар. Улар республиканинг муттасил олға ҳаракатини тескари буриб юбора олмадилар, албатта. Бироқ уларнинг таъсири ўзлари бошчилик қилган партия, совет, давлат ва хўжалик органларининг фаолиятига асоратли таъсир қилганини ҳам тан олмасдан бўлмайди.

Ана шу ғайрипартиявий ҳаракатларнинг ҳаммасига муносиб зарба берилмаганлиги учун коммунистлар, активлар, оддий меҳнатчилар Марказий Комитет Бюросига таъна қилмоқдалар. Нақадар аччиқ ва оғир бўлса ҳам, бу таъналар тўғри ва асосли эканини тан олмоқ керак. Дарҳақиқат, мен ва О. У. Салимов, Ғ. Ҳ. Қодиров, Р. Ҳ. Абдуллаева, В. К. Михайлов ўртоқлар, яъни ҳозир Бюро аъзолари бўлиб турган ва ўша даврда ҳам раҳбарлик лавозимларида туриб, Рашидов атрофида ишлаган кишилар, айтиш мумкинки, ўша шахснинг сеҳрли таъсири остида бўлиб, унинг иродасига қарши чиқа олмадик. Бизнинг партиявий принципиаллигимиз ва гражданлик мардлигимиз етишмади.

Мана шуларнинг ҳаммаси заминида жуда қўпол бузилишлар ва суиистеъмолликлар газак олиб кетди.

Бугун бизнинг бу ҳақда гапиришимиз осон эмас. Эҳтимол, бундай фикр ва хулосалар баъзи кишиларга ҳаддан ташқари қаттиқ ва кескин бўлиб туюлар. Аммо биз буни съездга маълум қилишимиз керак ва маълум қилишга мажбурмиз, чунки ўтмиш сарқитларидан узил-кесил қутилмай туриб, олға ҳаракат қилиб бўлмайди.

Шуни айтиш керакки, республикадаги ишларнинг ҳақиқий аҳволини очиш учун Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг дадиллиги ва кучи етмади. Фақат КПСС Марказий Комитетининг аралашуви ва ёрдами туфайлигина шундай қилишга муваффақ бўлинди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг 1984 йил июнида бўлиб ўтган XVI пленумида экономикага ва социал соҳага раҳбарлик қилишдаги қўпол янглишишлар ва рўйрост кўриниб турган муваффақиятсизликлар, республика партия, совет, давлат ва хўжалик органларининг, жамоат ташкилотларининг фаолиятидаги жиддий бузилишлар очиб ташланди, кескин танқид қилинди ва сўзсиз қораланди.

Пленумдан кейин авж олиб кетган қизғин иш илгари йўл қўйилган суиистеъмолликлар ва бузилишлар кенг, хатарли миқёс касб этганини кўрсатди. Мана шу иллатларга қарши кураш ҳам ўткир ва большевикчасига муросасиз бўлиши керак.

Шу боисдан ҳам Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Секретариати билан Бюроси партия, совет, давлат органларини ўзини обрўсизлантириб қўйган шахслардан тозалаш ва юқоридан қуйигача барча участкаларни партияга садоқатли софдил ходимлар билан мустаҳкамлаш юзасидан фавқулодда чораларни кўришга мажбур бўлдилар.

КПСС Марказий Комитети марказий органларнинг аппаратидан ва мамлакатнинг бошқа регионларидан партия, совет ходимларини республикада доимий ишлаш учун юбориб, бизга жуда катта, чинакам интернационал ёрдам берди ва бермоқда. Бу ходимлар Ўзбекистон Компартиясининг фаолиятига мусаффо оқим бахш этмоқдалар, энг йирик партия ташкилотларининг тажрибасини жамлаб, ундан фойдаланишга ёрдамлашмоқдалар.

Биз республикадаги маънавий-психологик вазиятни муайян даражада ўзгартиришга, партия ва давлат интизомини мустаҳкамлашга барча соғлом кучларни сафарбар этиб, уларни қўшиб ёзишларга, ўғирликларга, порахўрликларга ва бошқа суиистеъмолликларга қарши курашга отлантиришга муваффақ бўлдик.

Бироқ, партиянинг ҳозирги талаблари асосида вазиятни очиқ-ойдин ва сергак баҳолаб, биз кейинги вақтларда қилинган ишларнинг ҳаммаси очиқ кўриниб турган муваффақиятсизликларни ва қўпол бузилишларни тугатиш соҳасида шошилинч равишда кўрилган зарур чоралargина эканини яхши англаб турибмиз. Салбий ҳодисалар ҳаддан ташқари томир ёйиб кетган эди, шу сабабли аҳволни тузатиб олиш учун кўпдан-кўп куч-ғайрат сарфлаш, қатъият, матонат кўрсатиш керак бўлади.

Бир ярим йилдан бери республика Компартияси Марказий Комитети вазиятни соғломлаштириш, партиявий раҳбарликдаги ленинча услубни тиклаш учун курашиб келмоқда. Бироқ, очиқ-ойдин тан олиш керакки, кўпгина кадрларимиз янги шароитларда ҳам партия ўтказаётган қайта қуришга тайёр эмасликлари маълум бўлиб қолди. Ҳатто очиб ташланган камчиликлар ҳам бир қанча жойларда ўтмишдаги обрўли кишилардан ҳадиксираб қўрқа-писа, уқувсизлик билан тугатилмоқда. Бу қийин ишда камчиликлар учрамоқда, баъзи проблемалар ҳал этилмай қолмоқда. Баъзи кишилар дастлабки кичикроқ силжишларни туб бурилиш, деб хато талқин этдилар. Катта муваффақиятларга эришилди, деган гаплар айтила бошланди, айрим ходимлар мақтов эшитишни қўмсаб қолдилар. Буни тузатиш лозим ва ҳали мураккаб иш қилиниши кераклигини, ғайрат шижоат ва зўр қатъият билан ишлаш туфайлигина катта ўзгаришларга эришиш мумкинлигини кадрларга яна эслатиб қўйишга тўғри келмоқда.

Ножўя ҳатти-ҳаракатлари учун ҳақли равишда партия ва давлат йўли билан жавобгарликка тортилган кўпгина кишилар гўё кадрлар қийратилаётгани тўғрисида жамоатчиликнинг нотўғри фикрини вужудга келтирмоқчи бўлиб юрибдилар. Яқин ўтмишда партия билан давлатни алдаб келган, жамият ва меҳнаткашларнинг бойлигини талаган баъзи «собиқ» кимсалар ҳозир ранжиганлик қиёфасига кириб олиб, ўзларини республика манфаатлари учун азият чеккандек қилиб кўрсатмоқдалар. Тартиб ва адолатни тиклаш йўлидаги курашни оз бўлмаса миллий манфаатга зид кампания, деб талқин этиш йўлида, гарчи пардаланган бўлса-да, айрим уринишлар содир бўлмоқда. Шу сабабли биз сиёсий ҳушёрлик ва партиявий принципиалликни бир дақиқа бўлса-да бўшаштирмаслигимиз, талабчанликни бутун чоралар билан кучайтиришимиз керак.

В. И. Ленин сўнгги асарларидан бири — «Оз бўлсин-у, соз бўлсин» деган мақоласида партияни озгина муваффақиятларни кўпайтириб кўрсатиш ва қилинган ишнинг аҳамиятини бўрттириш йўлидаги уринишлардан огоҳлантирган эди. Владимир Ильич камчиликларга қарши курашиш керак, «...бу камчиликларнинг илдизи ўтмишга тааллуқли эканлигини эсимизда тутишимиз лозим, бу ўтмиш гарчи тўнтариб ташланган бўлса ҳам, лекин тугатилган эмас...» деб таълим берган эди. Бу ўтмиш «...минглаб туйнуклардан мамлакатимизда ўзига йўл очаберади...» деб огоҳлантирган эди у. «...Жуда ҳам қаттиқ қаршилик кўрсатмоқ керак, — деб уқтирган эди В. И. Ленин, —...жуда зўр сабот билан ишлаш лозим, бунда иш ҳар ҳолда, дастлабки йилларда ҳаддан ташқари самарасиз бўлади; шундай бўлса ҳам ишонаманки, биз фақат шундай иш кўриш туфайлигина ўз мақсадимизга эриша оламиз» (Тўла асарлар тўплами, 45-том, 436-438-бетлар).

Олтмиш йилдан кўпроқ вақт муқаддам айтилган бу сўзлар ҳозир ҳам ўз аҳамиятини йўқотган эмас. Бу гаплар кўп жиҳатдан Ўзбекистонда вужудга келган вазиятга ҳам тааллуқлидир. Биз бутун партия билан бирга, бутун мамлакат билан бирга интизом ва тартиб учун курашни авж олдириб юбордик ва танлаб олинган йўлдан ҳеч қачон қайтмаймиз.

Ўтган ҳисобот-сайлов кампанияси вақтида коммунистлар якдиллик билан билдирган фикр республика партия ташкилоти бошланган йўлдан қатъият билан олға боришга азму қарор берганини кўрсатди. Партия комитетлари ва ташкилотлари хўжалик ва социал жараёнларни бошқариш воситаларини қаттиқроқ қўлга олишлари, иш суръатини кучайтиришлари, умрини яшаб бўлган, олға томон ҳаракат қилишга ҳалал бераётган ҳамма иллатларни улоқтириб ташлашлари керак.

Иш услубини ремонт қилиш учун тўхтаб туришга вақтимиз йўқ, ҳамма ишни йўл-йўлакай қилишга тўғри келмоқда. Биз бутун мамлакат билан бирга шахдам одим ташлаб боришимиз, партиянинг экономикани юксалтириш, уни интенсивлашдан иборат умумий йўлини рўёбга чиқаришимиз лозим. Республикада жадал ҳаракат қилиш учун ҳамма имкониятлар бор. Партиянинг иродаси ва халқнинг меҳнати билан Совет ҳокимияти йилларида қудратли иқтисодий потенциал вужудга келтирилди. Республикамиз мамлакат барча халқларининг ва аввало, улуғ рус халқининг ёрдами билан қолоқ, аграр чекка ўлкадан эндиликда йирик индустрия, ривожланган қишлоқ хўжалиги, фан ва маданият ўлкасига айланди. Бизнинг муваффақиятларимиз экономиканинг ва турмушнинг ҳамма соҳаларини такомиллаштириш йўлидан жўшқин ва дадил олға силжишни нақадар тез ва қатъий таъминлай олишимизга кўп жиҳатдан боғлиқ бўлади.

Бизнинг съездимиз, унда қабул этиладиган қарорлар республика социал-иқтисодий тараққиётини янада жадаллаштириш ва унинг мамлакат қудратини мустаҳкамлаш умумий ишига қўшаётган ҳиссасини кўпайтиришнинг қудратли омили бўлиб хизмат қилиши керак. Ўзбекистон коммунистлари, меҳнаткашлари КПССнинг ички ва ташқи сиёсатини амалий иш билан, серунум меҳнат билан, хўжалик ва маданий қурилишнинг ҳамма соҳаларидаги ишни яхшилаш билан қўллаб-қувватлашлари керак.

Ўртоқлар, биз умуман мана шундай шарт-шароитларда янги беш йилликка қадам қўймоқдамиз, 2000 йилгача бўлган узоқ даврга мўлжалланган ўз программамиз ва фаолиятимизни режалаштирмоқдамиз.

Энди хўжалик юритишимизнинг, экономикага, социал жараёнларга партиявий раҳбарлигимизнинг энг муҳим конкрет йўналишларига тўхталишга ижозат бергайсизлар.

I. XI беш йилликнинг асосий якунлари ҳамда республика социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш вазифалари

Ўртоқлар! Партиянинг XXVI съездидан кейинги даврда иқтисодий сиёсат, халқ хўжалигига раҳбарлик қилиш масалалари КПСС билан Совет давлати бутун фаолиятининг ўзаги бўлди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республика ҳукумати ҳам партия, совет, хўжалик органларининг, жамоат ташкилотларининг фаолиятини ўн биринчи беш йилликнинг социал-иқтисодий вазифаларини ҳал этишга, ижтимоий ишлаб чиқаришни янада ўстиришга қаратишга ҳаракат қилдилар.

Умуман ҳисобот даврида халқ хўжалигининг узлуксиз олға ривожланиши таъминланди. Ялпи ижтимоий маҳсулотнинг ўсиши 19 процентни ташкил қилди, миллий даромад 23 процент кўпайиб, 21 миллиард сўмга етди. Саноат маҳсулотининг ҳажми 26 процент ошди, экономика аграр секторининг моддий-техникавий базаси мустаҳкамланди, озиқ-овқат маҳсулоти етиштириш бир мунча кўпайди. Капитал қурилиши соҳасида беш йиллик мобайнида 34 миллиард сўмдан кўпроқ, яъни аввалги беш йилликка нисбатан 23 процент ортиқ капитал маблағ ўзлаштирилди. Аҳоли жон бошига реал даромадлар кўпайди, ижтимоий истеъмол фондлари ошди, уй-жой қурилиши, савдо-сотиқ ва маиший хизмат, халқ маорифи, соғлиқни сақлаш, фан ва маданият, санъат, меҳнаткашларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказишни ташкил қилиш, физкультура ва спорт янада ривожлантирилди.

Шу билан бирга социал-иқтисодий ривожланишнинг асосий якунларини таҳлил этганда партиявий раҳбарликда илгари йўл қўйилган камчиликлар, шунингдек айрим жойларда экономикага енгил-елпи ёндашиш одати давом этиб келаётганлиги республиканинг ишлаб чиқариш ва фан-техника потенциалидан фойдаланиш самарадорлиги даражасига жиддий тўсқинлик қилаётганлигини яна бир марта таъкидлаб ўтиш керак бўлади.

Ишимиздаги энг катта нуқсон шундан иборатки, кейинги йилларда биз катта қурилишни авж олдириш, янги ишлаб чиқариш қувватларини жадал вужудга келтириш билан бирга мутахассислар тайёрлаш ҳақида кам ғамхўрлик қилдик, хўжалик раҳбарларида иқтисодий фикрлашни ва ишдаги омилкорликни суст ривожлантирдик. Шу пайтга қадар бир қанча партия ташкилотларида вужудга келтирилган потенциалнинг юқори унумли самарадорлиги учун, республиканинг мамлакат бойлигига қўшадиган ҳиссасини кўпайтириш учун кадрларнинг масъулияти пасайтириб қўйилган.

Натижада экономикага сарфланаётган маблағ билан ишлаб чиқаришнинг ўсиши ўртасида жиддий номутаносиблик вужудга келди. Мавжуд асосий ишлаб чиқариш фондлари жиҳатидан Ўзбекистон мамлакатда иттифоқдош республикалар ўртасида тўртинчи ўринда турибди. Аммо улардан самарасиз фойдаланилмоқда, шу фондларнинг ҳар сўми ҳисобига олинаётган самара ўн йил ичида учдан бир баравар камайди. Машина-ускуналар иш сменаларининг коэффициенти пасаймоқда. Ижтимоий ишлаб чиқаришга сарфланаётган материал кўпайиб бормоқда ва меҳнат сарфи деярли камаймаяпти. Кейинги ўн йил мобайнида Ўзбекистон ССРнинг мамлакат миллий даромади ҳосил қилишга қўшаётган ҳиссаси амалда кўпаймади.

Мамлакат экономикаси — яхлит халқ хўжалик комплекси эканини барча кадрларимиз юксак партиявий масъулият билан англашлари керак. Бу комплекс совет халқлари дўстлигининг, меҳнаткашлар фаровонлигини оширишнинг, мамлакат мудофаа қобилиятини мустаҳкамлашнинг, урушнинг олдини олиш ва тинчликни сақлаб қолишнинг моддий негизидир. Давлат Ўзбекистонда барпо этилган иқтисодий потенциалга умид қилади ва биз жуда кўп умумхалқ маблағи бутун жамиятга муносиб самара бермайдиган аҳволга бундан буён йўл қўя олмаймиз. Коммунистларнинг, барча лавозимдаги раҳбарларнинг, республика барча меҳнатчиларининг бурчи — ўн иккинчи беш йилликда туб бурилишни таъминлашдан, иш самараси ва сифатини оширишдан, ташкилий-иқтисодий ва социал резервларни ишга солишдан, тежамли хўжалик юритиш — ҳар бир партия ташкилотининг иши, ҳар бир меҳнат коллективининг иши бўлиб қолишига эришишдан иборат.

Бизнинг халқ хўжалигини интенсивлашдан иборат умумдавлат проблемасини ҳал этишга қўшадиган конкрет ҳиссамиз ўн иккинчи беш йилликда миллий даромадни 20 процент оширишдан, саноат маҳсулотини 24—27 процент, қишлоқ хўжалигининг ўртача йиллик ялпи маҳсулоти ҳажмини 14—16 процент кўпайтиришдан иборатдир. Биз бу вазифаларни ҳар бир ишлаб чиқариш бўлинмасида, ҳар бир иш жойида фан-техника тараққиётини жадаллаштириш, интизом ва тартибни кучайтириш негизида ҳал қилишимиз лозим.

Фан-техника тараққиёти — ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишнинг туб масаласи

Ҳозирги даврда партия фан-техника тараққиёти асосида социал-иқтисодий ривожланишни жадаллаштиришни тарихий аҳамиятга молик вазифа деб ҳисобламоқда. Бу программавий талаб келгуси беш йил ва истиқболдаги планларга асос қилиб олинган. Республика экономикасига келганда, шуни айтиш керакки, халқ хўжалигининг аслида барча тармоқлари ишлаб чиқаришни рационализациялашга, технологияни янгилашга, том маънода революцион силжишларни таъминлашга муҳтождир. Партия ташкилотлари, экономикани бошқариш органлари, барча кадрларимиз айни шундай ёндашувларни кўзлаб иш тутиши лозим.

Ҳозир кўпгина раҳбарлар учун: ишни нимадан бошламоқ керак, деган масала кўпинча кўндаланг бўлиб турибди. Уларнинг баъзилари фан-техника тараққиётини корхоналарни чексиз миқдордаги янги станоклар, роботлар, машиналар билан таъминлашдан иборат, деб хато тасаввур қилмоқдалар. Янги техникасиз ишлаб бўлмайди, албатта. Бироқ, мавжуд моддий-техникавий базадан оқилона фойдаланиш, қатъий ишлаб чиқариш ва технология интизомини ўрнатиш асосий вазифадир. Бу масалаларни ҳал этишда сусткашлик қилиб бўлмайди, зудлик билан чоралар кўрилиши керак.

Янги техникага: станокларга, завод асбоб-ускуналарига, чорвачиликдаги механизмларга, қишлоқ хўжалик машиналарига ношудларча **муносабатга** айниқса тоқат қилиб бўлмайди. Бу ишда жуда ташвишли вазият вужудга келди. Ҳатто программа асосида бошқариладиган станоклардан ҳам оддий станоклар сифатида фойдаланилмоқда. Ёки Чирчиқдаги капролактам қурилмасини олиб кўринг. У атиги беш йил муқаддам қурилган. Аммо у ҳаддан ташқари ёмон ишлатилмоқда, неча ўн миллионлаб сўмлик маҳсулотни бермаяпти.

Корхоналарни **реконструкция қилиш** жуда ёмон олиб борилмоқда, кўпгина тармоқларда шу мақсад учун ажратилган капитал маблағнинг атиги чорак қисмидан фойдаланилмоқда, ҳолбуки, республика халқ хўжалиги асосий фондларининг қарийб ярми маънавий ва жисмоний жиҳатдан эскириб қолган.

Тошкент тўқимачилик комбинатида, СССР Минерал ўғитлар ишлаб чиқариш министрлигининг бир қанча корхоналарида қирқинчи йилларда ишлаб чиқарилган, пиллакашлик фабрикаларида эллигинчи йилларда ишлаб чиқарилган асбоб-ускуналар ишлаб турибди. Қишлоқ хўжалик машинасозлиги заводларида темирчилик-пресслаш машина-ускуналарининг бешдан бир қисми чорак асрдан кўпроқ вақтдан бери ишлатиб келинмоқда. Маҳаллий саноатда бундай машина ва станоклар кўп. Айни вақтда республикада кўп миллион сўмлик машина-ускуналар ўрнатилмай ётибди.

Саноатда ҳар бир ишловчи ҳисобига маҳсулот тайёрлаш беш йил ичида топшириқда кўзда тутилган 29 процент ўрнига атиги 8 процент кўпайди. Қурилишда меҳнат унумдорлиги бор-йўғи 3 процент ўсди, қишлоқ хўжалигида эса ҳатто камайиб кетди. Ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларга ҳамон кўп меҳнат ва материал сарфланмоқда.

Биз моддий маблағлар ва ресурсларни тежаб-тергаб сарфлашимиз лозим, бу фан-техника тараққиёти негизларининг негизидир. Келинглар, хўжалик юритишимизга яхшироқ назар ташлайлик. Биз ишлаб чиқараётган ва истеъмол қилаётган ҳамма нарсалар осонликча юзага келяптими, хўжалигимизда оёқ остида ётиши мумкин бўлган бирон-бир ортиқча нарса борми? Халқ бойлигини жамғаришимиз керак, аммо биз, аксинча, кўп нарсани исроф қиляпмиз. Ўтган йили жарималар тўлаш, маҳсулотнинг нархини пасайтириш, унинг бузилиб қолишига йўл қўйиш орқали 700 миллион сўм зарар кўрдик. Ёқилғи билан ишлайдиган иссиқлик станцияларида нормадан ташқари салкам 600 минг тонна ёқилғи ёқдик. Металлнинг бешдан бир қисмини қириндига чиқариб юборяпмиз. Қурилишда цемент, бетон, металл, ғиштни исроф қиляпмиз. Ҳар йили республикага чинни заводлари учун 900 минг тоннага яқин керамика хом ашёси ташиб келтиряпмиз, Ангрен кўмир конида эса кўп миллионлаб тонна оқгилдан фойдаланмаяпмиз. Тежаш юзасидан олинган мажбуриятлар бажарилмаяпти.

Халқимизнинг азалдан яхши анъанаси бор: қийин бўлган пайтларда каттадан-кичик ҳамма ишга киришади, буни ҳашар деймиз. Келинглар, ўртоқлар, тежамкорлик учун юришда мана шундай ҳашар ташкил қилайлик, шунда биз тезроқ олға силжишимиз мумкин. Хўжаликни юритишдаги нобудгарчилик, давлатнинг ҳар бир тийинини тежай олмаслик ҳар бир коммунистнинг, ҳар бир меҳнаткашнинг юрагини ачитиши керак. Биз бепарволикка, пассивликка ва бўшашувчанликка қарши шафқатсиз ва оммавий ҳужум эълон қилишимиз лозим. Ҳамма жойда виждонан қилинган ҳалол меҳнатнинг, ташаббус ва масъулиятнинг обрў-эътиборини қарор топтирайлик.

Партия яқин йилларда халқ хўжалигини янги техника асосида реконструкция қилишни, жамиятнинг моддий-техникавий базасини ўзгартиришни белгилади. Бунинг фақат битта йўли бор — у ҳам бўлса, халқ хўжалиги ва аҳоли эҳтиёжлари учун юқори сифатли маҳсулот ишлаб чиқаришни анча кўпайтиришдан иборат. Бу соҳада муайян иш қилинаётганини айтмаслик адолатдан эмас. Бироқ, **маҳсулотнинг сифати, техникавий-иқтисодий даражаси** — экономиканинг энг танг жойларидан бири эканини, кўпгина қийинчилик ва проблемаларнинг манбаи эканини партиявий руҳда тан олиш керак. Ҳаммамиз яхши биладиган ва ташвишлантирадиган фақат битта мисолни айтиб ўтмоқчиман. Пахта комплекси учун ҳамма техникани республиканинг ўзи яратади ва ишлаб чиқаради, аммо сифатли ва серунум пахта териш машинаси ҳали ҳам йўқ.

СССР стандартлар Давлат комитетининг яқинда эълон қилинган ахбороти кўп нарсадан дарак беради. Унда, жумладан, шундай дейилади: «Ўтган йили Ўзбекистон ССРдан бошқа барча иттифоқдош республикаларда республика министрликлари ва идоралари саноатида олий сифат категориясидаги маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми кўпайди». Изоҳнинг ҳожати йўқлиги кўриниб турибди. Бунга фақат шуни қўшимча қилиш мумкин: республикамиздаги бирорта министрлик шу пайтгача маҳсулот сифатини бошқаришнинг тармоқ системаларини жорий қилгани йўқ. Бу муҳим ишга наҳотки, шу қадар бепарволик билан қаралса? Аввало, бу соҳага партиявий раҳбарлик савиясининг пастлиги, унга эътиборнинг йўқлиги сабабли шундай бўлмоқда. Тошкент область партия комитети ана шундай пассивлик намунасини кўрсатмоқда. Аввало, унинг биринчи секретари Т. А. Алимовга таъна қилса арзийди, у ҳамон Тошкент маҳсулотининг сифати хусусида КПСС Марказий Комитетининг қароридаги танқидга жавобан бирон иш қилгани йўқ. Обком энди

(Давоми 3-бетда).

ЎРТОҚ И. Б. УСМОНХЎЖАЕВ ДОКЛАДИ

(Давоми. Боши 2-бетда).

тегишли чоралар кўради, деб ўйлаймиз. Иш сифатини яхшилашга киришиш учун съезд бўлишини кутиб ўтириш шартмиди? Энди ишчидан тортиб министргача — ҳар бир меҳнатчи маҳсулотнинг юқори сифатига эришмай туриб, ишлаб чиқариш миқёсларини шунчаки кўпайтиравериш тегишли самара бермаслигини, сифати паст маҳсулот ишлаб чиқариш экономикага зарар етказишини тушуниб олиши керак.

Ўртоқлар! Экономикани интенсив ривожланиш йўлига ўтказиш, фан-техника тараққиётини жадаллаштириш соҳасидаги конкрет иш ижтимоий ишлаб чиқаришнинг ҳар бир участкасини, шу жумладан конкрет иш жойини аттестациядан ўтказишдан бошланишини тажриба кўрсатди. Бугун съездда йирикроқ миқёсда, республика халқ хўжалигининг энг муҳим тармоқлари миқёсида ўзига хос аттестация ўтказилиши лозим.

Бу ўринда гап, аввало экономиканинг етакчи тармоғи бўлмиш саноатдаги ишларни тубдан яхшилаш ҳақида бормоқда.

Индустрияни интенсивлаш изларига ўтказиш

Ҳозир Ўзбекистон кўп тармоқли индустрияга эга. Ўн биринчи беш йилликда саноат ишлаб чиқариши ҳажми юз миллиард сўмни ташкил этди ва тўққизинчи беш йилликка нисбатан қарийб икки баравар кўпайди. Кейинги беш йилнинг ўзида машинасозлик маҳсулоти ишлаб чиқариш, электр энергия ҳосил қилиш 1,4 баравар, химия саноати маҳсулоти **бир ярим баравар ортди. Айни вақтда, юқорида айтиб** ўтилганидек, ўтган беш йилликда саноат ишлаб чиқаришини ўстириш суръати капитал маблағ сарфлашни ва асосий ишлаб чиқариш фондларини кўпайтириш суръатларидан анча орқада қолди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бунинг сабабларини аниқлашга интилди. Кейинги вақтларда бир қанча область, шаҳар ва район партия комитетларининг, министрликлар ва идораларнинг ҳисоботларини тинглади. Муҳокама шуни кўрсатдики, партия комитетлари, тармоқлар ва корхоналарнинг раҳбарлари ҳар бир корхонанинг барқарор ишлаши учун, планларни бутун номенклатура бўйича албатта бажариши учун курашмаяптилар. Ялпи кўрсаткичнигина ўйлаш давом этиб келмоқда, кўпроқ ресурс ва камроқ топшириқ олишга интилиш сезилмоқда, хусусиятлари яхшиланган янги маҳсулот ишлаб чиқариш учун ишни қайта қуриш суст олиб борилмоқда. Кўпгина хўжалик ходимлари партиянинг иқтисодий жиҳатдан самарали ишлаш, харажат билан даромадларни таққослаш, фойда олиш тўғрисидаги янги талаблари моҳиятини тушуниб етмадилар. Турли-туман объектив сабабларни қидиришдан, ишларнинг аҳволига танқидий баҳо бермасликдан иборат эски одатлар ҳали ҳам давом этиб келмоқда. Партия комитетлари эса бунга тоқат қилмоқдалар.

Бутун беш йиллик мобайнида Самарқанд областининг саноати нотекис ишлади. Аммо область партия комитети ва унинг биринчи секретари Р. С. Ашуралиев, область ижроия комитетининг раиси А. Йўлдошев вужудга келган аҳвол хусусида нолишдан нарига ўтмаганликларини, ишни қатъиян яхшилаб олиш чораларини кўрмаганликларини очиқдан-очиқ айтиш керак. Марказий Комитет аралашганидан кейингина бу область корхоналарининг ишларини яхшилашга эришилди.

Андижон, Фарғона, Жиззах, Тошкент, Қашқадарё область партия комитетлари ва уларнинг саноат масалалари билан шуғулланувчи секретарлари А. Н. Набиев, С. Тиллахўжаев, А. С. Собиржонов, В. Г. Гордиенко, М. Гулмирзаев ҳам қолоқ корхоналардаги ишни тузатиш учун қатъий чора-тадбирлар кўрмаяптилар, баъзан эса уларнинг ишидаги қўпол нуқсонларга томошабин бўлиб қолмоқдалар. Ҳолбуки, Ўзбекистоннинг 3 миллиард куб метрдан кўпроқ газ, 800 минг тонна кўмир, 1 миллион тонна пўлат ва 1 миллион тонна прокат, 300 минг тоннадан кўпроқ минерал ўғит, 360 та трактор, 2500 та чигит экиш сеялкаси, 1 миллион тонна пахта толаси, шунча цемент, 23 миллион метр ип газлама, кўп миқдордаги мева-сабзавот ва бошқа маҳсулотларни кам етказиб беришда айни шу областларнинг «ҳиссаси» катта бўлди. Умуман ҳар уч корхонадан бири маҳсулот етказиб бериш планларини ва шартнома мажбуриятларини уддалай олмади.

Энди бундай ишлаб бўлмайди. Шу йилнинг бошидан республиканинг кўпгина корхоналари хўжалик юритишнинг янги шароитларига ўтказилди. Меҳнат коллективларининг социал аҳволи мана шу шароитда планлар ва шартномавий мажбуриятларнинг бажарилишига бевосита боғлиқ бўлади. Кўпгина меҳнат коллективлари ва уларнинг раҳбарлари план интизомини бузиш ҳолларига кўникиб қолганликлари учун ҳам шу ҳақда гапиряпмиз. Жамиятга топшириқлар нега барбод қилинганлиги тўғрисидаги изоҳлар эмас, балки белгиланган миқдор ва турдаги, муайян сифатдаги маҳсулотнинг конкрет хиллари кераклигини эсда тутиш лозим. Келинглар, мана шу нуқтаи назардан КПСС Марказий Комитетининг **халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришдек** жуда ўткир проблемага оид қарори қандай бажарилаётганига бир назар ташлайлик. Енгил саноат корхоналарининг ҳар иккитасидан бири, мебель ва маҳаллий саноат корхоналарининг ҳар тўрттасидан бири ҳаммаси бўлиб бир неча миллион сўмлик маҳсулотни савдо корхоналарига етказиб бериш юзасидан олган ўз мажбуриятларини бажармаяпти.

Эскирган модель, фасон ва конструкциядаги молларни ишлаб чиқариш давом эттирилмоқда, улар сотилмай касод бўлиб ётибди. Енгил саноат министри М. Ҳ. Қурбонов болаларга аталган маҳсулотлар ишлаб чиқарадиган корхоналарнинг қувватлари болалар учун буюмлар ишлаб чиқармай, балки ялпи кўрсаткични кўпайтирадиган маҳсулот ишлаб чиқариш билан банд қилиб қўйилганига бамайлихотир қараб турибди. Шу йўл билан министрликнинг сиртдан қараганда яхшироқ кўрсаткичга эришиши осонроқ бўлади. Халқ манфаатлари эса иккинчи ўринга суриб қўйилмоқда. Маҳаллий саноат министри Ғ. Н. Насриддиновнинг фаолияти ҳақида ҳам худди шу сўзларни айтиш мумкин. Ялпи маҳсулот плани бажариб келинди, аммо 1985 йили савдо корхоналари бу тармоқдан 70 миллион сўмлик молни олишдан бош тортди, чунки бу моллар аҳолига сотиш учун мутлақо ярокcиз ва кераксиз бўлиб чиқди.

Оғир саноат ва машинасозликнинг бир қанча йирик меҳнат коллективлари, шу жумладан Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси, Олмалиқ кон-металлургия комбинати, «Кокандтекстильмаш», Андижон машинасозлик, Самарқанддаги «Красний двигатель» заводлари сингари техника билан яхши таъминланган корхоналарнинг коллективлари ҳам озгина миқдорда ибтидоий маҳсулотларни ишлаб чиқариб, уларни оммавий талаб қилинадиган моллар деб атаётганлигига ҳам ортиқ тоқат қилиб бўлмайди. Шу корхоналарнинг раҳбарлари В. Н. Журавлев, В. Н. Сигедин, Д. Х. Богданов, А. Н. Аникин, В. Д. Кауфманга халқ учун юқори сифатли моллар ишлаб чиқариш умумий вазифа эканини, бу вазифани менсимасликка ҳеч кимнинг ҳақи йўқ эканини эслатиб қўймоқчимиз.

Кўриб турибсизларки, ўртоқлар, саноат ишлаб чиқаришини ташкил этишда бизда кўпгина мураккаб ва баъзан ранжитадиган проблемалар тўпланиб қолган. Уларни ҳал этиш учун тармоққа раҳбарликни қайта қуриш, бутун оператив-хўжалик ишининг оғирлигини бевосита меҳнат коллективларига кўчириш керак. Ошиб бораётган вазифалар корхона ва бирлашмаларнинг раҳбарларига, инженер-техник ходимларига нисбатан янада юксак талаблар қўймоқда. Ҳолбуки, саноатдаги раҳбар ва мутахассис лавозимларининг 20 процентини тажрибакор кишилар ва мазкур соҳада зарур тайёргарлиги бўлмаган кишилар эгаллаб турипибди. Албатта, ўқитувчилар, тарихчилар, юристлар, ветеринарлар индустрияда раҳбарлик ва инженерлик лавозимларида ишлаётган бўлса, ишлаб чиқариш малакали бошқарилишига умид қилиш қийин. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, жойлардаги партия комитетлари ва партия ташкилотлари яқин вақт ичида бу соҳадаги ишларни таҳлил этиб чиқиб кадрларни иш учун кўпроқ фойда берадиган тарзда жойлаштиришлари лозим. Партия ташкилотларининг жанговарлиги ҳақида, хўжалик ва маданий қурилишга раҳбарлик қилиш ишониб топширилган кишиларнинг билимдонлиги тўғрисида меҳнаткашлар сўзга қараб эмас, балки олға силжиш суръатларига қараб, нақд натижаларга қараб фикр юритадилар.

Партия, совет, хўжалик органлари, индустрия корхоналарининг раҳбарлари, мутахассислари, коллективлари танг жойларни тугатиш, қувватлардан фойдаланишни яхшилаш, барча корхоналарни тегишли инженерлик-техникавий ва ишлаб чиқариш-эстетик жиҳатдан тартибга келтириш учун жуда зўр ғайрат билан ишлаб, энг зарур чора-тадбирларни кўришлари керак. КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель ва октябрь Пленумларида бу масалалар айни шу тарзда қўйилди, ҳозир биз айни шу тарзда ишлашимиз керак.

Республиканинг марказий органлари, шу жумладан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Министрлар Совети, министрликлар ва идоралар учун халқ хўжалик комплексининг пропорционал ривожланишини таъминлаш жуда муҳимдир. Ёқилғи ва электр энергия билан ишлаб чиқаришни таъминлашдаги тиғизлик муттасил ортиб бораётганлигини ҳозирнинг ўзидаёқ кўриб турибмиз. Шу сабабли бутун **ёқилғи-энергетика комплексининг** ривожини — биринчи галда электр станцияларнинг қувватларини оширишни, шунингдек, кўмир, нефть қазиб чиқариш, газни қайта ишлаш ва ташишни кўпайтиришни алоҳида назорат остига олишимиз лозим. Металлургияни, химия саноатини, айниқса минерал ўғитлар ишлаб чиқариш корхоналарини янада ривожлантиришга кўп эътибор берилиши керак.

Фан-техника революциясини амалга оширишда **машинасозлик** ҳал қилувчи роль ўйнайди. Мазкур беш йилликда унинг ишлаб чиқариш ҳажми бир ярим баравар ортади. Пахта комплексининг машиналарга бўлган умумиттифоқ эҳтиёжини таъминлайдиган тармоқлар етакчи ўринни олади. Мотор заводи дастлабки моторларни ишлаб чиқара бошлади, электроника, радио саноати, приборсозлик корхоналари ишлаб турибди ва янгилари барпо этилмоқда. Бу эса ишлаб чиқаришни автоматлаштириш учун кенг имкониятлар яратади.

Саноатнинггина эмас, шу билан бирга бутун халқ хўжалигининг ҳам ишини яхшилашда **транспорт ва алоқа** муҳим роль ўйнайди. Аммо ҳозир транспорт комплекси зўр тиғизлик билан, ўз имкониятларидан паст даражада ишламоқда. Вагонлар обороти секинлашди, юк ортиш ва тушириш ишларида ҳаракат состави кўп вақт туриб қолмоқда. Авиацияда самолётларнинг учиш жадвали тез-тез бузилмоқда. Айниқса, Тошкентдаги жамоат транспортининг иши хусусида жиддий таъналар айтилмоқда. Метрополитеннинг янги линияси, қўшимча шаҳар маршрутлари очилишига қарамай, ишга бориш ва ишдан қайтиш соатларида транспортга чиқиш жуда қийин. Ҳаракат интерваллари баъзан белгиланган нормативдан бир неча ўн баравар ошиб кетмоқда.

Мана шуларнинг ҳаммаси Ўрта Осиё темир йўли бошқармасининг бошлиғи Н. А. Белогуровдан, граждан авиацияси Ўзбекистон бошқармасининг бошлиғи Б. Т. Турикдан, автотранспорт министри А. Ф. Гавриловдан интизомни мустаҳкамлаш, барча ходимларни топширилган иш учун юксак масъулият туйғуси руҳида тарбиялаш юзасидан қатъий чоралар кўришни талаб қилади. Алоқа воситаларини жадал ривожлантириш, беш йилликнинг охирига қадар республиканинг ҳамма аҳоли пунктларини телефон, алоқа, радио ва телевидение билан таъминлаш зарур.

Аграр-саноат комплекси юксак маҳсулдор бўлсин

Ўртоқлар! Ҳисобот даврида Марказий Комитет, республика партия комитетлари ва ташкилотлари қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши проблемалари билан доимий равишда шуғулландилар. Озиқ-овқат программасини амалга оширишни жадаллаштириш, агросаноат комплексидаги ишларни яхшилаш чора-тадбирларини кўрдилар. Асосий ишлаб чиқариш фондларининг 40 процентдан кўпроғи, Ўзбекистонда ишлаб чиқарилаётган ялпи маҳсулотнинг ярмидан ортиғи шу комплекснинг улушига тўғри келади, халқ хўжалигида машғул бўлган аҳолининг 45 проценти шу соҳада ишламоқда.

Ўтган беш йилликнинг ўзида аграр секторни ривожлантиришга 15 миллиард сўм сарфланди. Республика колхоз ва совхозларига салкам 80 мингта трактор, бошқа кўпгина машина-механизмлар, 5 миллион тонна минерал ўғит етказиб берилди. Маҳсулот етиштириш ўртача йиллик ҳажмининг бирмунча ўсишига эришилди. Ингичка толали пахта ҳосили қарийб икки баравар кўпайди, пилла, мева-сабзавот ва чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ҳамда тайёрлаш ҳажмлари бироз ошди.

Бироқ, умуман республикада қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ривожлантириш якунлари қониқарсиз бўлиб чиқди. Давлатга пахта, дон, гўшт, сут, тухум сотиш топшириқлари бажарилмади; 1,3 миллиард сўмлик маҳсулот кам берилди. Ишлаб чиқариш фондларининг ҳар сўми ҳисобига маҳсулот олиш камайди, суғориладиган ҳар гектар ернинг самарадорлиги пасайди.

Қишлоқ хўжалигининг етакчи тармоғи — **пахтачиликда жиддий камчиликлар** бор. Республика пахтакорлари, барча меҳнатчиларининг фидокорона меҳнатига, давлатнинг жуда катта ёрдамига қарамай, биз давлатга пахта сотиш ва тола ишлаб чиқариш беш йиллик планининг бажарилишини таъминлай олмадик.

Пахтачилик ўтмиш хатоларидан жуда кўп зарар кўрганлиги ҳозирги камчиликларга муқаррар равишда қоришиб кетмоқда. Бу соҳада қўшиб ёзиш, алдамчилик, ўғирликлар кенг миқёсда авж олган эди. Янги ерларни ўзлаштиришда бир қанча волюнтаристик қарорларга йўл қўйилди, тармоқни ривожлантиришнинг экстенсив усулига афзаллик берилди.

1976—1984 йилларда Жиззах, Қашқадарё областлари ва Қорақалпоғистон АССР қишлоқ хўжалигига 8 миллиард сўм маблағ сарфланди. Майдоннинг ҳажми жиҳатидан бу республикада ишга туширилган қўриқ ерларнинг ярмиси демакдир. Бироқ, янглишишлар оқибатида бу регионларда пахта етиштириш ҳатто камайиб кетди. Аммо ҳамма айбни ўтмишдаги камчиликларга тўнкайвериш ярамайди. Бу нарса, аввало, оддий меҳнатчиларга катта зиён етказади. Баъзи бировлар бўшашувчанлик кайфиятига тушиб, ҳосил учун сабот билан курашни тўхтатиб қўймоқдалар.

Хўш, ўтган мавсум бизга нимани кўрсатди? Республикадаги район ва хўжаликларнинг ярмиси, 11 мингтадан кўпроқ бригада планни бажармади. Аммо айни пайтда бир хил шароитдаги 7,5 мингта бригада, 320 та колхоз ва совхоз, 22 та район пахта тайёрлаш планларини 1 ноябргача бажаришга муваффақ бўлди.

Партия комитетлари, қишлоқ хўжалик органлари илғор коллективлар билан қолоқ коллективлардаги агротехникада, меҳнат усуллари ва методларида қандай конкрет тафовут рўй берганини яна бир бор қайтадан чуқур таҳлил этиб чиқишлари керак. Чамаси, область, район партия комитетлари аввало, кадрларнинг ташкилотчилик қобилиятлари даражасини ва билимдонлигини кўздан кечириб чиқишлари лозим. Айни пайтда ҳар олти хўжаликдан бирига қишлоқ хўжалик соҳасида маълумоти бўлмаган кишилар бошчилик қилмоқда. Бир қанча областлардаги бригадирларнинг 70 процентгача бўлган қисми практик ходимлардан иборат. Агар биз кадрларни ўқитиш юзасидан энг кескин чора-тадбирларни кўрмас эканмиз, пахтачиликда интенсив технология тўғрисида қандай гапиришимиз мумкин? Яқинда Марказий Комитет Сурхондарё область партия комитетининг қишлоқ хўжалигига раҳбарлик фаолиятини ўрганди. Область партия комитети (С. Мамарасулов), область ижроия комитети (Р. С. Эргашев)дан тортиб, хўжаликларнинг раҳбарлари ва мутахассисларигача область энг қулай табиий иқлим шароитларида бўлишига қарамай, деҳқончилик ва чорвачиликнинг илмий асосланган системаларини жорий қилишга муносиб даражада аҳамият бермаяптилар. Кадрлар билан шуғулланмаяптилар, фақат қишлоқ хўжалиги теварагида гап юритмоқдалар. Областда ҳосилдорлик суст ошмоқда, ҳар беш хўжаликнинг бири гектар бошига 25 центнердан кам пахта ва атиги 40—45 центнер озуқа бирлиги олмоқда. Сут соғиб олиш камайди, чорвачилик комплекслари қувватининг ярмисидан фойдаланилмоқда. Бир қанча районларда, масалан, Бойсун районида аҳолининг анчагина қисми ижтимоий ишлаб чиқаришда қатнашмаяпти, шахсий томорқа хўжаликлари ҳисобига яшамоқда, шахсий секторда чорва молларнинг жуда ортиқча бўлишига йўл қўйилмоқда.

Баъзи раҳбарларнинг, шу жумладан, афсуски, область, район партия комитетлари секретарларининг позициясига мутлақо қўшилиб бўлмайди, улар пахта етиштириш ва теришни механизациялашни менсимаяптилар. Механизациялаш учун эса ҳамма нарса бор. Масалан, Бухоро областида тўрт мингтага яқин пахта териш машинаси мавжуд. Уларни сақлаш ва ремонт қилишга, далаларни машинада пахта териш учун тайёрлашга ўтган мавсумда тўрт миллион сўмдан кўпроқ пул сарфланди, бунинг эвазига атиги 40 минг тонна ёки ҳосилнинг ўндан бир қисми машинада терилди. Натижада ишлаб чиқариш чиқимлари кўпаймоқда, хўжаликлар катта зарар кўрмоқда. Область партия комитети ва унинг биринчи секретари И. Жабборов воқеалар оқимида бориб, ишларнинг шундай аҳволига муросасозлик билан қарамоқдалар.

Бутун иллат кўп жиҳатдан механизатор кадрларни тайёрлаш ва уларнинг мустаҳкам ўрнашиб қолиши тўғрисида етарли ғамхўрлик қилинмаслигидадир. Баъзан эса бу ҳақда мутлақо ғамхўрлик қилинмаяпти. Навоий, Жиззах областларида ва Қорақалпоғистон АССРда пахта теримининг долзарб палласида тракторчилар, комбайнчиларнинг учдан бир қисми етишмади. Йил давомида бу масалалар билан ҳеч ким шуғулланмайди, ҳосил терими мавсуми бошланганда эса бепарволик ўрнини шошма-шошарлик, шовқин-сурон, асабийлик олади. Ўтган кузда ўқувчилар, студентлар ва шаҳарликларни узоқ муддатга дала ишларига жалб қилишнинг янги тўлқинини зўр-базўр тўхтатиб туришга тўғри келди. Ўртоқлар, биз ўз ваъдаларимизда изчил туришимиз керак. Пахта теримини механизациялаш даражасини кескин кўтаришга сўз бердик, шу сўзнинг устидан чиқишимиз лозим.

Пахтачиликда ҳали кўп масалаларни ҳал этиш керак. Ерларни пахта билан банд қилишнинг даражаси юқори эканлиги хусусидаги ҳар қандай баҳсларни биринчи галда тўхтатиш лозим. Бу ўринда баъзи масалалар бор, албатта, аммо буни ҳал қилиш стратегияси маълум: бу илмий асосланган пахта — беда алмашлаб экишни жорий этишдир. Ҳамма хўжаликларда буни тезроқ ўзлаштириб олиш лозим. Биз пахтанинг сифатига ва унинг таркибидаги тола миқдорига қараб ҳақ тўлашни жорий қилишнинг катта фойдасини энди кўриб турибмиз. Бу усул пировард маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтирмоқда, умуман тармоқнинг экономикасини яхшиламоқда.

Давлат агросаноат комитети, ВАСХНИЛ бўлими партия ташкилотлари билан мустаҳкам ўзаро алоқада ишлаб ва ҳар бир областнинг шароитларини ҳисобга олиб, шу йилнинг ўзидаёқ навбатдаги қадамни қўйишлари, пахта етиштиришни пахта толаси бўйича планлаштириш ва ҳисоб-китоб қилишга ўтиш соҳасида кенг миқёсда эксперимент ўтказишлари, пахта тайёрлаш ва сақлаш вазифаларини колхоз ва совхозларга топширишлари, уни қайта ишлашнигина пахта заводларига қолдиришлари лозим.

Ўн иккинчи беш йилликнинг якунловчи йилида республика пахта етиштиришни 5,8—6 миллион тоннага, толани — 1,8—1,93 миллион тоннага етказиши, ингичка толали пахта тайёрлашни кўпайтириши лозим. Бу — қийин бўлса ҳам, аммо бемалол бажарса бўладиган вазифа. Бу вазифани ҳал этиш учун ҳамма жойда эрта ва юқори ҳосил олинишини таъминлайдиган интенсив технологияларга ўтиш керак. Ер-сув ва моддий-техника ресурсларидан яхшироқ фойдаланиш, қолоқ участкаларни илғорлар қаторига етказиб олиш, фан-техника тараққиёти ютуқларини ва илғор тажрибани кенг жорий этиш пахта ҳосилдорлигини оширишнинг энг муҳим шарти бўлиб қолиши керак.

Республика партия ташкилоти **озиқ-овқат комплекси тармоқларини** ривожлантириш соҳасида кўп ишлаши керак бўлади. Бу соҳада баъзи бир ижобий силжишларга эришилди. Аммо ҳозирча фойдаланилмай ётган кўпгина резервлар ҳам бор. Бу гап аввало дон етиштиришга тааллуқлидир. Кейинги йилларда суғориладиган ерларда маккажўхори ва дон экинлари ҳосилдорлигининг кескин пасайиб кетишига йўл қўйилди. Ихтисослаштирилган совхозларда шоли етиштириш ҳажмлари камайди. Лалмикор ерлар ҳисобига дон етиштиришни кўпайтириш резервларидан етарли фойдаланилмаяпти.

Мева-сабзавот маҳсулотлари етиштириш бирмунча кўпайганлигига қарамай, бу тармоқда ҳам бир талай камчиликлар бор. Шаҳарликларни таъминлаш учун сабзавот ва мевалар муттасил етишмаяпти, айни вақтда ҳосилни йиғиштириб олиш, ташиш, қайта ишлаш ва асрашдаги нуқсонлар оқибатида унинг кўплаб нобуд бўлишига йўл қўйилмоқда. Мева, сабзавот ва картошка етиштириш ҳажмларини кўпайтириш билан айни бир вақтда уларни асраш ва қайта ишлаш, айниқса улар етиштириладиган жойларнинг ўзида асраш ва қайта ишлаш қувватларини ривожлантириш, савдо формаларини такомиллаштириш, аҳолини йил бўйи мева-сабзавот маҳсулоти билан таъминлашни йўлга қўйиш зарур.

Чорвачиликни ривожлантириш масалалари республика партия ташкилотининг алоҳида диққат-эътиборини талаб қилади. Беш йиллик мобайнида 70 минг тоннадан кўпроқ гўшт, 220 минг тонна сут, 100 миллион дона тухум берилмай қолди. Бундай маҳсулотларни аҳоли жон бошига истеъмол қилиш ҳали ҳам паст даражада турибди.

Чорвачиликка раҳбарлик қилишдаги камчиликлар Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг съезд арафасида бўлиб ўтган пленумида кўриб чиқилди. Мана шу ҳаётий муҳим тармоқдаги конкрет иш ўрнига кўпинча турли-туман тадбирлар билан, кўпдан-кўп қарорлар қабул қилиш билан шуғулланилмоқда. Ҳозир чорва қишлови давом этмоқда, бу мавсум бизнинг ҳамма нуқсонларимизни очиқ-ойдин кўрсатиб турибди. Ҳавонинг ҳарорати бироз пасайиши биланоқ сут соғиб олиш дарров камайиб кетмоқда, умуман чорва маҳсулдорлиги пасаймоқда. Бу йил кўпроқ ем-хашак ғамлаб олган кўпгина фермалар ҳозирнинг ўзидаёқ уни исроф қилиб бўлдилар. Бунинг сабаби шуки, кўп жойларда озуқа цехлари ишламаяпти, чорва молларни боқиш рационларига риоя этилмаяпти, молхоналар яхши сақланмаяпти. Биз қишловни уюшқоқлик билан тугаллаш учун ҳамма ишни қилишимиз керак. Чорва молларнинг камайиб кетишига йўл қўймаслик, унинг маҳсулдорлигини оширишни таъминлаш муҳимдир. Шу беш йилликда ем-хашак етиштиришдаги ҳамма ишларни жиддий равишда тузатиб олишимиз керак, подаларни тўлдириш, селекцияни яхшилашимиз керак. Аммо энг муҳими — одамларга ғамхўр бўлишдир. Чорвадорларга, уларнинг меҳнати ва турмушига кун сайин эътибор бериш керак.

Қишлоқ хўжалигини янада юксалтириш учун курашда **сув хўжалигини** такомиллаштириш ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир. Дала маҳсулотининг 97 проценти суғориладиган ерлардан олинадиган бизнинг республикамизда мелиорациянинг роли айниқса, катта. Аммо бизда суғориладиган деҳқончиликнинг потенциал имкониятларидан унчалик тўла-тўкис фойдаланилмаяпти. Юқорида айтиб ўтилганидек, бу тармоқда ҳам янглишиш ва хатоларга йўл қўйилди. Ҳозир биз шундай фактнинг гувоҳи бўлиб турибмиз: ўзлаштирилган ерларнинг кўпгина массивларида зарур инженерлик-техникавий таъминот йўқ, зовур ва коллекторлар системалари йўқ. Қўриқ совхозлар нокомплекс тарзда қурилганлиги сезилиб турибди, бу эса барқарор коллективларни вужудга келтиришни ҳамон қийинлаштирмоқда.

Аммо бу аҳвол бизни ерларнинг мелиоратив ҳолатини тубдан яхшилаш соҳасида бир қадам ҳам тўхтатиб қўймаслиги керак. Биз ҳозирнинг ўзидаёқ баъзи ишларни тўғрилаб олишга муваффақ бўляпмиз. Қўриқ ерларда уй-жой, мактаблар, болалар боғчалари жадал қурилмоқда. Аммо мавжуд ер фондини реконструкция қилиш учун ажратилган маблағлар янги ерларни ўзлаштиришдан кўра тезроқ самара беришини эътиборга олиб, бу ишларнинг ҳаммасини ҳар томонлама жадаллаштириш керак. Биз ўн иккинчи беш йилликда айнан мана шуларга асосланиб иш тутишимиз лозим.

Ҳозир мамлакатда **агросаноат комплексини бошқаришни тубдан қайта қуриш** учун қандай ишлар қилинаётганлиги ҳаммага маълум. Яқинда тузилган республика Давлат агросаноат комитети олдида бениҳоя муҳим вазифалар турибди. Бу комитет эндиликда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш учун бутун масъулиятни ўз зиммасига олади. Давлат агросаноат комитети раҳбарлари И. Ҳ. Жўрабеков билан биргаликда ташкилий қайта қуриш ишларини тез тугаллаб, комплекснинг барча бўғинлари ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг янги услубини қарор топтирадилар, бу бўғинлар ягона механизм каби аҳиллик билан аниқ ишлашига яқин вақт ичида эришадилар, деб умид қиламиз.

КПССнинг ҳозирги аграр сиёсати талабларига амал қилиб, республика партия ташкилоти бундан буён ҳам коммунистларнинг, барча қишлоқ меҳнатчиларининг куч-ғайратларини деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни ривожлантириш ва кўпайтириш, Озиқ-овқат программасини амалга ошириш суръатларини кучайтиришга, меҳнаткашларни озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашни яхшилашга сафарбар қила берадилар. Мана шу ишда **ёрдамчи хўжаликларга** муҳим роль ажратилмоқда. Бу хусусда ҳам КПСС Марказий Комитетининг аниқ-равшан кўрсатмалари борлигини биласизлар ва биз озиқ-овқат маҳсулотларининг мана шу манбаи шу беш йилликда, унинг биринчи йилидан бошлабоқ ҳар томонлама ривожланиб, меҳнаткашлар дастурхонига тобора кўпроқ маҳсулот етказиб берадиган бўлиши учун ўзимизга боғлиқ ҳамма ишни қилишимиз керак.

Капитал қурилишни ташкил этишни яхшилайлик

Республикани иқтисодий ва социал жиҳатдан ривожлантиришнинг кўпгина йирик вазифаларини амалга ошириш капитал қурилишдаги ишларнинг ҳолатига ҳал қилувчи даражада боғлиқдир. Аммо бу тармоқдаги аҳвол ҳали ҳам мураккаб бўлиб турибди ва унинг даражаси халқ хўжалигининг эҳтиёжларига жавоб бера олмайди.

Қурилиш-монтаж ташкилотларининг қуввати етарли эмаслиги, бунинг учун барча лавозимлардаги раҳбарларнинг масъулияти пастлиги, қурилиш ишлари ёмон ташкил этилганлиги қурилишдаги энг катта проблемадир. Турмушнинг ўзи юзага келтирган бригада хўжалик ҳисоби раҳбарлар ва мутахассисларнинг пассивлиги оқибатида республикамизда муносиб даражада ривожлантирилмади. Иш вақтининг кўп қисми зое ўтаётганлиги, техникадан фойдаланиш даражаси пастлиги, оммавий касблардаги ишчиларнинг касб-кор тайёргарлиги етарли эмаслиги, уларнинг состави беқарорлиги кўпгина коллективларнинг сурункали иллати бўлиб қолди. Қурилиш министрлиги раҳбарлари — собиқ министри Ф. Г. Потуремский, партбюро секретари А. С. Баннов, Қишлоқ қурилиши министрлиги раҳбарлари — Т. Набиев, А. А. Фаттоҳов, «Главташкентстрой» раҳбарлари — К. П. Дудин, В. А. Соловьев бу камчиликларга муросасозлик қилдилар ва ҳатто ана шу камчиликларни пеш қилиб, ўзлари учун ишни камайтиришни талаб қилдилар. Ана шу камчиликларни бартараф этиш партия комитетларининг, совет органларининг, қурилиш ташкилотларидаги бошланғич партия ташкилотларининг ишида марказий ўринлардан бирини олиши керак. Қурилиш индустриясининг базасини ривожлантириш, замонавий самарали материаллар ва конструкцияларни ишлаб чиқариш, қурилиш-монтаж ташкилотларини техника билан қайта қуроллантириш программасини жуда қисқа муддатларда ишлаб чиқиш зарур. Бу программа қурилиш министрликлари, идоралари беш йиллик планларининг ҳамда умуман республиканы комплекс иқтисодий ва социал ривожлантириш планининг таркибий қисми бўлиб қолиши лозим. Шу билан бирга Марказий Комитет хўжалик раҳбарларидан, тармоқ партия комитетларидан мавжуд ишлаб чиқариш базасидан фойдаланишда зарур тартиб ўрнатишни талаб қилади. Ғишт заводларининг қувватидан 70 процент атрофида фойдаланишга, уйсозлик комбинатлари қувватининг ярмидан ҳам фойдаланилмаслигига ортиқ йўл қўя олмаймиз.

Пудратчи ташкилотларнинг мавжуд структураси иш манфаатларига мувофиқ эмас. Республикада йирик вазифаларни ҳал эта олмайдиган юзлаб майда, камқувват қурилиш ташкилотлари ишлаб турибди. КПСС Марказий Комитети бу аҳволни тузатиш йўлини бизга кўрсатиб берди, бу йўл — марказлаштириш ва концентрациялашдан иборатдир. Биз шу йўлдан муттасил олға борамиз.

Капитал қурилишни планлаштиришда тартиб ўрнатиш — диққат-эътиборни кучайтириш зарур бўлган яна бир муҳим масаладир. Беш йил мобайнида давлат республика халқ хўжалигига катта капитал маблағлар ажратиб берди. Бироқ, биз улардан тузукроқ самара олмадик. Бунинг сабаби аввало шундаки, министрликлар, идоралар, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари айби билан маблағларнинг кўплаб сочиб юборилишига йўл қўйилмоқда. Масалан, собиқ Қишлоқ хўжалиги министрлиги Госплан ва Давлат банки органларининг йўл қўйиб беришидан фойдаланиб, ўтган йилнинг ўзида мингтадан кўпроқ янги объект, шу жумладан илгари тўхтатиб қўйилган 260 та объектни қуришга киришди. Куч ва маблағларни сочиб юбориш, чала қурилишлар ҳаддан ташқари кўпайишининг моҳияти ва асосий сабаби мана шунда. Шу сабабли партия Марказий Комитети Госпланнинг ролини ошириш ва унинг зиммасига капитал қурилиш планларининг қурилиш-монтаж ташкилотлари қуввати билан мувозанатли бўлиши учун бутун масъулиятни тўла-тўкис юклаб қўйиш зарур, деб ҳисоблайди. Мавжуд ишлаб чиқариш қувватларидан тўла-тўкис фойдаланишни таъминламаган министрлик ва идораларда янги қурилишларни бошлашга ўтиб бўлмайдиган тўсиқ қўйилиши керак. Капитал маблағларни бундан буён сочиб юбориш ярамайди, ҳар бир объектга ажратилган пудрат ишлари лимитлари эса, уларнинг норматив муддатларда қуриб битказилишини таъминлаши лозим. Плансиз қурилишдан иборат ярокcиз практикани турмушдан ситиб чиқариш керак.

Капитал қурилишдаги ишларнинг аҳволи учун буюртмачи корхоналар зиммасига катта масъулият тушади. Лойиҳа-смета ҳужжатларини пудратчи ташкилотларга ўз вақтида топширмаслик, асбоб-ускуна ва махсус материалларни етказиб бериш муддатларини узлуксиз бузиш, пул билан таъминлай бошлашни ва шартномалар тузишни пайсалга солиш қурилиш ишларини издан чиқаради. Бундай аҳволга ортиқ тоқат қилиш мумкин эмас. Бундан буён капитал маблағларни ўзлаштириш планининг бажарилишини буюртмачи корхоналар асосий фаолиятининг кўрсаткичи, деб ҳисоблаш зарур.

Лойиҳалаш иши бутун куч-ғайратимизни қаратишимиз лозим бўлган яна бир йўналишдир. Бу соҳада, мақолда айтилганидек, ҳар ким нима экса, шуни ўради. Республика Госстройи ва унинг раиси Ш. У. Ҳайдарова илмий тадқиқот ва лойиҳа ташкилотлари олдига бош вазифаларни ҳал этиш — капитал қурилишдаги меҳнат сарфи ва моддий чиқимларни камайтириш вазифасини етарли равишда қўймаяпти. Лойиҳаларнинг сифати пастлиги оқибатида уларнинг учтадан биттасини давлат экспертизаси қайта ишлаш учун қайтариб юбормоқда. Бу проблемани ҳал этишда ҳам партия ташкилотлари принципиалроқ позицияларда туришлари керак. Биз капитал қурилишдаги ишларнинг аҳволини яхшилаш орқали, ўз режаларимизни дадилроқ тузишимиз, белгиланган марраларга тезроқ эришишимиз мумкин бўлади.

Фан билан ишлаб чиқаришнинг алоқасини мустаҳкамлайлик

Кўриб турибсизларки, ўртоқлар, бизнинг халқ хўжалигимиз барча тармоқларида кўпгина мураккаб проблемалар, фойдаланилмаётган резерв ва имкониятлар мавжуд. Ҳамма тармоқларда ва барча даражаларда ишлаб чиқаришни интенсивлаш борасида катта ва мураккаб ишларни амалга ошириш лозим бўлади.

Ана шу вазифаларни ҳал этишда ҳозир салмоқли потенциалга эга бўлган илм-фан ўзининг қатъий сўзини айтиши керак. Республикада ўнлаб академияга мансуб ва тармоқ илмий тадқиқот институтлари, олий ўқув юртлари, юзлаб конструкторлик бюролари, тажриба-экспериментал базалар, кўпдан-кўп завод лабораториялари бор. Ҳозир бу соҳада 80 мингдан кўпроқ киши банд бўлиб, улар орасида 1200 фан доктори ва 15 мингдан кўпроқ фан кандидати бор. Олимларимизнинг бир қанча илмий кашфиётлари ва техникавий ечимлари мамлакатимизда ҳам, шунингдек чет элларда ҳам эътироф этилди.

Шу билан бирга биз мавжуд илмий-техника потенциалидан беқиёс катта самара олишимиз мумкин ва лозим. Илм-фан вазифаларига замон талаблари — уни ижтимоий ишлаб чиқариш эҳтиёжлари сари қатъиян буриб юбориш нуқтаи назаридан янгича қараш зарур.

Республика Фанлар академияси илмий кучларни жой-жойига қўйишни белгилаб берувчи бош штаб бўлиб қолиши керак. Энг юқори малакали кадрлар шу ерда тўпланган, яхши тадқиқотчилик базаси яратилган. Афсуски, академия фани ўзининг потенциал имкониятларидан асло тўлиқ фойдаланаётгани йўқ, халқ хўжалигининг илмий ечимларга, айниқса принципиал янги техника ва технология турларини яратишга бўлган талаб-эҳтиёжларини суст қондирмоқда. Ўтган беш йилликда Фанлар академияси бўйича харажатларнинг ўсиши сарфланган маблағлар самарадорлигининг ўсишидан беш баравар ошиб кетди.

Такрорлаш ва параллел ишлар олиб бориш илмий тадқиқотларни ташкил этишда жиддий тўсиқ бўлиб қолди. Чунончи, чорвачиликнинг озуқа базасини яхшилаш проблемалари билан академиянинг 12 илмий муассасаси, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлимининг 7 институти, 20 та олий ўқув юрти шуғулланмоқда. Ўн тўртта ташкилот чигитга экишдан олдин ишлов бериш масалаларини ўрганмоқда. Тадқиқотлар кўп йиллардан буён олиб борилмоқда, уларни ўтказишга жуда катта маблағ сарфланмоқда, практика учун қимматли натижалардан эса ҳамон дарак йўқ.

Фанлар академияси, унинг президиуми илмий коллективларнинг ишини ҳали ҳам суст мувофиқлаштираётганлиги, яхши йўналтириб турмаётганлиги, айрим олимлар томонидан асоссиз хом хаёллар намоён бўлаётганига тоқат қилаётганлиги, илмий тадқиқотлар самарадорлигини ошириш чораларини кўрмаётганлиги сабабли шундай ҳоллар содир бўлмоқда.

Фанлар академиясининг янги раҳбарлари, унинг президенти П. Қ. Ҳабибуллаев Фанлар академияси халқ хўжалигининг етакчи тармоқларидаги илғор, новаторлик ғояларини амалга мужассамлаштирувчи восита бўлиб қолиши учун ишларни жиддий равишда қайта ташкил этишлари керак.

Тадқиқотлар ва ечимлар учун талайгина маблағлар сарфланаётган тармоқ фанига нисбатан алоҳида талабчанлик қилиниши лозим. Кўпгина илмий тадқиқот муассасалари ишлаб чиқариш эҳтиёжларидан олис бўлиб, улар фаолиятининг пировард натижалари самарасиздир. Ана шу институтлар бажарган ечимларнинг атиги тўрт проценти ватанимиз ва чет элдаги энг яхши ечимлар даражасида баҳоланди.

Катта потенциал имкониятларга эга бўлган **олий ўқув юртлари фани** анча кўпроқ самара бериши керак. Республикада олий мактабнинг бир ўқитувчиси ҳиссасига тўғри келадиган илмий-тадқиқот ишлари ҳажми умумиттифоқ даражасидан қарийб икки баравар кам. Институтларда бажарилаётган жуда кўп илмий-тадқиқот ишлари уларнинг соҳасига мос келмай, жузъий, аҳамияти кам, баъзида сохта бўлади.

(Давоми 4-бетда).

ЎРТОҚ И. Б. УСМОНХЎЖАЕВ ДОКЛАДИ

(Давоми. Боши 2- ва 3-бетларда).

«Фан—ишлаб чиқариш» цикли қисқартирилмаяпти. Бу йўлда кўплаб сунъий ғов ва тўсиқлар қалаштириб ташланган. Республикада цементни паст температурали синтез асосида тайёрлаш янги технологияси аллақачон ишлаб чиқилган бўлиб, бу технология моддий ва ёқилғи-энергетика ресурсларининг анча тежалишини таъминлайди. Шу технология лицензиясини кўпгина чет мамлакатлар сотиб олишди, бизда эса иш тажриба қурилмасидан нарига ўтмади. Ҳолбуки, қурилиш министрликлари ва, аввало, бинокорлик материаллари саноати министрлиги цемент етишмаяпти, деб муттасил нолишади. Бундай мисоллар эса оз эмас.

Юқоридагиларни такрорлаб шуни айтиш мумкинки, узоқ вақтдан буён ўтказиб келинаётган изланишлар республика пахтакорларигина эмас, шу билан бирга барча меҳнаткашлари ҳам кўпдан буён кутишаётган янги пахта териш машинаси яратилишига барибир олиб келмаганлиги илмий ва конструкторлик бўлинмалари ишининг тарқоқлиги ҳамда самараси пастлигига жиддий таънадир. Мелиорация ва сувдан фойдаланиш масалалари билан ўнга яқин илмий ташкилот шуғулланмоқда. Суғориш ишлари эса ҳамон аввалгидек ота-боболаримиздан қолган «кетмон» усули билан бажарилмоқда.

Илмий-ишлаб чиқариш бирлашмалари, тармоқлараро илмий-техника марказларини барпо этиш илм-фан билан ишлаб чиқаришни бирлаштиришнинг самарали формаларидан бири эканлигини тажриба кўрсатди. Аммо бизда бу соҳадаги иш суст олиб борилмоқда. Фан-техника тараққиётини жадаллаштиришга партия таъсирини кучайтиришда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республиканинг партия комитетлари ҳузурида ташкил этилган фан-техника тараққиётига кўмаклашувчи кенгашлар муҳим роль ўйнаши керак.

Фан-техника тараққиётини жадаллаштириш, илмий тадқиқотлар самарадорлигини ошириш, илм-фаннинг ишлаб чиқариш билан тобора жипс интеграциялашув ва шу асосда бутун халқ хўжалигини яна ҳам юксакроқ сифат даражасига ўтказиш — ривожланишимизнинг бош йўли, энг муҳим иқтисодий ва социал вазифадир. Бинобарин, барча партия, совет, хўжалик органларининг куч-ғайрати, бошқаришнинг бутун структураси, хўжалигимизнинг бутун механизми ана шу вазифани ҳал этишга йўналтирилиши керак.

Хўжалик юритиш механизми ва бошқариш структурасини такомиллаштирайлик

Экономикани интенсивлаш, фан-техника тараққиётини жадаллаштириш хўжалик механизмини ва бошқаришнинг ташкилий структурасини такомиллаштириш зарурлигини актив тақозо этмоқда. Зотан бунда бутун халқ хўжалигини юритишда план асосларининг ролини кучайтириш асосий масаладир. Республика Министрлар Совети **Госпланининг** роли ва жавобгарлигини ошириши, унинг ваколатлари камситилишига йўл қўймаслиги, ишлаб чиқилаётган планлар атрофлича ва илмий асосланган, тиғиз ва реал бўлишига эришиши керак. Мутаносиб ва барқарор шундай планлар бошқаришнинг барча даражаларида қонун бўлиб қолиши лозим. Ҳолбуки, ўтган беш йилликда саноатнинг ўзидагина планларни ўзгартириш жами қиймати 2 миллиард сўмликдан ошиб кетди. Бу Госплан ва унинг раиси Қ. А. Аҳмедовнинг очиқ-ойдин хатоси бўлиб, улар шунга йўл қўйиб беришган.

Волюнтаризмни, бир одамнинг хоҳиш-иродаси билан қабул қилинадиган асоссиз қарорларни халқ хўжалигини юритиш практикасидан чиқариб ташлаш зарур. Госплан ўз ишини қатъиян қайта ташкил этиши, принципиаллик кўрсатиши, маҳаллийчилик ва тармоқ манфаатларини кўзлаб, умумдавлат манфаатларидан чекинишларга йўл қўймаслиги керак. Госплан планлаштиришнинг чинакам илмий-иқтисодий органи, хўжаликни ва бошқариш структурасини такомиллаштиришда ҳукуматнинг ишончли таянчи бўлиб қолиши лозим.

Келгуси даврда республиканинг хўжалик юритиш янги системасига ўтган кўпчилик министрликлари ва идоралари ишлаб чиқаришни ихтисослаш ва концентрациялашни яна ҳам зўр қатъият билан амалга оширишлари, бошқариш структурасини хўжалик ҳисоби, иқтисодий воситалар ва омилларни кучайтириш билан боғлаб олиб бориб, уни қайта қуриш билан бевосита шуғулланишлари шарт.

Янги вазифалар асосида **молия ва банк органларига, моддий-техника таъминоти системасига** талаблар ортмоқда. Молия министрлиги, Госснаб, банклар кўпинча фактларни таъкидлаш билангина чекланиб қолмоқдалар, хўжасизлик ва исрофгарчиликка қарши курашда пул билан контрол қилишдан суст фойдаланмоқдалар. Контрол-ревизия хизмати ишини ташкил этиш қатъиян яхшиланишини талаб қилади.

Биз энг яқин ва олис истиқболга мўлжалланган планларимизни ишлаб чиқа туриб, республикамиз учун долзарб бўлган масалалардан бири — аҳолини кўпроқ иш билан таъминлаш ва **меҳнат ресурсларидан** оқилона фойдаланиш масаласини диққат марказида тутишимиз керак. Кейинги йилларда ижтимоий ишлаб чиқаришга жалб қилинган кишилар сони аҳоли ўсиши суръатларидан орқада қола бошлади. Шахсий ёрдамчи хўжалигида ёки уй-рўзғорда банд бўлган кишилар салмоғи ўтган беш йилликда кўпайди, мутахассисларнинг фикрича, уларнинг сони салкам бир ярим миллион кишини ташкил этади. Айни вақтда халқ хўжалигининг бир қанча тармоқларида ишчилар етишмаяпти, қора металлургияда, машинасозликда, химия ва нефть химияси саноатида эса маҳаллий миллатга мансуб кишилар ҳисобидан ишчилар синфи салмоғи секинлик билан ортмоқда.

Аҳолини иш билан таъминлашни ошириш йўллари маълум — ишлаб турган корхоналарни кадрлар билан тўлиқ таъминлаш, мавжуд қувватларни кўпроқ ишлатиш, янги корхоналарни, цехларнинг филиалларини, ёрдамчи ишлаб чиқаришларни яна ҳам асосли равишда жойлаштириш шулар жумласидандир. Тўқимачилик саноатининг ўзидагина машина-ускуналар иш сменалиги коэффициентини Иттифоқдаги ўртача икки сменали режим даражасига етказиш қўшимча ўн минг ишчини жалб этиш имконини берган бўлур эди.

Кейинги вақтларда биз Фарғона водийсидаги аҳоли зич яшайдиган областлардан ортиқча меҳнат ресурсларини Сирдарё, Жиззах ва Қашқадарёнинг қўриқ районларига кўчириш билан шуғулландик. Бу соҳадаги ишни кучайтириш, кўчиб келаётганларга меҳнат ва турмуш учун барча шароитларни яратиш керак. Ўзбекистоннинг тобора кўпроқ вакиллари Сибирь районларини ўзлаштиришда, Ноқоратупроқ зона, Тюмень ва БАМ қурилишларида иштирок этмоқдалар. Ўн иккинчи беш йилликда мамлакатнинг Бутуниттифоқ зарбдор қурилишларига республика аҳолисидан 60 минг киши жўнатилади. Хуллас, республика Госплани ва ҳукумати ишлаб чиқаётган шу проблемани ҳал этишнинг комплекс программаси зарур. Бу программа мактабгача тарбия болалар муассасалари, бошқа социал-маданий ва маиший объектлар жадаллик билан қурилишини, касаначилик меҳнати, тўлиқ бўлмаган иш куни, ўзгарувчан график каби ва бошқа турли формалардан фойдаланишни ҳам кўзда тутиши лозим.

Аммо энг муҳими, аҳоли бир қисмининг қолоқ турмуш тарзини бартараф этиш, кўчиш жараёнларини тартибга солиш, ёшларни ишчилар синфи сафларига, янги беш йиллик қурилишларига жалб этиш соҳасида партия, совет ва давлат органларининг, жамоат ташкилотларининг ишини кучайтиришдан иборатдир, албатта.

Ижтимоий ишлаб чиқаришни интенсивлаш, республикада вужудга келтирилган ишлаб чиқариш ва фан-техника потенциалидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, ишнинг сифатини яхшилаш Ўзбекистон ССР Министрлар Советидан дадил, чуқур ўйланган ва ҳар томонлама асосланган қарорлар қабул этишни талаб қилади. Министрлар Советининг Раиси Ғ. Ҳ. Қодиров ва унинг биринчи ўринбосари В. К. Михайлов халқ хўжалигини бошқариш структурасини шундай созлашлари керакки, экономикадаги танг жойларни ва номутаносибликларни бартараф этиш соҳасида шошилинч ва баъзан ноиложликдан чора кўриш ўрнига пишиқ-пухта иш кўриладиган бўлсин. Ҳозирча улар кўпгина ва охиригача пухта ишлаб чиқилмаган проблемаларни ўртага қўймоқдалар, кўпгина қарорларни таклиф этмоқдалар, аммо бошланган ишни охирига етказмаяптилар, кўпинча воқеалар оқимига эргашиб қолмоқдалар.

Меҳнаткашлар фаровонлигини янада юксалтириш, хизмат соҳасини ривожлантириш

Ўртоқлар! Партия совет халқини фидокорона ва астойдил меҳнат қилишга даъват этар экан, ҳар бир меҳнаткашнинг турмушини яна ҳам фаровон ва яхшироқ қилишдан иборат бир мақсадни кўзламоқда. Ўтган беш йилликда аҳоли жон бошига реал даромадлар 6.5 процент, ишчи ва хизматчиларнинг ўртача ойлик иш ҳақи 4,7 процент, ижтимоий истеъмол фондлари қарийб учдан бир баравар кўпайди.

440 мингта квартира қурилди, уч миллиондан кўпроқ киши ўзининг уй-жой шароитларини яхшилаб олди. Социал таъминот янада ривожлантирилди, ҳозир республиканинг уч миллиондан кўпроқ аҳолиси социал таъминотдан баҳраманд бўлмоқда. Улуғ Ватан урушининг инвалидлари ва қатнашчилари, ҳалок бўлган ҳарбий хизматчиларнинг оилалари алоҳида ғамхўрлик билан қуршаб олинган. 600 мингдан кўпроқ она кўп болалик юзасидан нафақа олмоқда.

Ичкиликбозликни тугатиш борасида партия кўрган ва халқ қўллаб-қувватлаган чоралар фаровонликнинг ўсишига муҳим таъсир ўтказди. Спиртли ичимликлар сотишни камайтириш ҳисобигагина республика меҳнаткашлари ўтган йили 300 миллион сўмдан кўпроқ шахсий даромадларидан соғлом талаб-эҳтиёжларни қондириш учун қўшимча равишда фойдаланиш имкониятига эга бўлдилар.

Буларнинг ҳаммаси **савдода ва аҳолига маиший хизмат кўрсатишда** ўз ифодасини топди. Беш йиллик мобайнида чакана товар обороти 27 процент, маиший хизмат ҳажми 41 процент ошди. Бироқ, умуман савдо-сотиқни ва маиший хизматни ташкил этиш ҳамда унинг маданияти кун талабларидан, кишиларнинг талаб-эҳтиёжлари ва имкониятларидан анча орқада қолмоқда ҳамда белгиланган планлар бажарилишини таъминламаяпти.

Магазинлар ва ошхоналарнинг 30 процентдан кўпроғи ой сайин топшириқларни уддаламаяпти. Савдо корхоналари ва ташкилотлари товар ресурсларини тарқатиш ва тақсимлашда оперативлик қилмаяптилар, харидорларнинг талаб-эҳтиёжларини яхши ўрганмаяптилар, хизмат кўрсатишнинг илғор формаларини секинлик билан жорий этмоқдалар, саноат билан тегишли алоқани йўлга қўймадилар.

Колхоз ва совхозларнинг маҳсулотларини бозорларга кўпроқ келтириш проблемаси ҳамон жиддийлигича қолмоқда. Колхоз ва совхозлар бевосита аҳолига сотаётган картошка, мева ва сабзавот улуши шу маҳсулотларнинг бозорда сотилаётган жами миқдорида уч процентдан ҳам ошмаяпти. Бунинг оқибатида баъзи маҳсулот турларининг нархлари ошиб кетмоқда, бу эса меҳнаткашларнинг ҳаққоний эътирозларига сабаб бўлмоқда.

Айниқса саноат корхоналари ва қурилишларда умумий овқатланиш тармоқлари ниҳоятда секинлик билан кенгайтирилмоқда. Республикадаги ҳар олтита колхоз ва совхознинг бирида атиги 1—2 хил маиший хизмат кўрсатилмоқда, 40 дан зиёд хўжалик эса умуман маиший хизмат билан камраб олинмаган.

Маиший хизмат соҳаси тармоқларининг партия комитетлари, раҳбарлари Марказий Комитет XVI пленумининг савдо системасини кадрлар билан мустаҳкамлаш тўғрисидаги талабларидан тегишли хулосаларни чиқариб олишмади. Обрўсини тўкиб қўйган шахслар моддий жиҳатдан масъулиятли баъзи лавозимларда ҳамон ишлаб келишмоқда, кўпгина ташкилотларга эса ишни яхши билмайдиган ходимлар бошчилик қилишмоқда, айни вақтда икки мингдан кўпроқ олий маълумотли мутахассис оддий лавозимларда ишламоқда. Хотин-қизлар савдога ва хизмат соҳасига кам жалб этилмоқдалар. Кўпинча магазинларнинг пештахталари ёнида ҳатто галантерея моллари билан савдо қилувчи ёш ва бақувват эркакларни кўриш мумкин.

Кўрилаётган қатъий чораларга қарамай, харидорлар ва мижозларнинг ҳақига хиёнат қилиш, алдаш, харидоргир молларни яшириб қўйиш ҳоллари ҳамон содир бўлмоқда. Растрата қилиш ва ўғирлаш, қўшиб ёзиш, кўзбўямачилик ҳамда бошқа салбий ҳолатлар камаймаяпти. М. Ҳ. Ҳасанов, В. П. Куксенко, А. Маҳмудов бошчилик қилаётган Савдо, Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрликлари, Ўзбекбирлашув правлениеси совет, жамоат, касаба союз ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари билан биргаликда хизмат соҳаси тармоқларида яна ҳам қатъият билан тартиб ўрнатишлари, нолойиқ кишилардан дадилроқ халос бўлишлари, хотин-қизлар, комсомоллар ва ёшларни савдо, умумий овқатланиш ва маиший хизмат корхоналарига кенгроқ жалб этишлари лозим.

Халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришни ва хизмат соҳасини ривожлантириш комплекс программасини бажариш тўғрисида республика партия, совет, хўжалик органлари алоҳида ғамхўрлик қилишлари керак.

Уй-жой ва аҳолига коммунал хизмат кўрсатиш проблемаси долзарблигича қолмоқда. Маҳаллий Советлар ижроия комитетларининг ўзидагина 250 минг оила квартира олиш учун навбатда турибди. Ҳали кўпгина аҳоли ноқулай ва инженерлик таъминоти паст даражада бўлган гувала уйларда яшамоқда. Водопровод, канализация, бошқа қулайликлар билан таъминланиб фойдаланишга топширилган уй-жойлар салмоғи 62 процентни ташкил этади. Ҳолбуки, умуман мамлакатда бу кўрсаткич 83 процентни ташкил қилади. Айни вақтда уй-жойлар қуриш планлари мунтазам суратда барбод этилмоқда, беш йиллик мобайнида салкам 7 мингта квартира кам қуриб берилди. Жиззах, Қашқадарё, Тошкент областларида ва Тошкент шаҳрида уй-жойларни фойдаланишга топшириш планлари сурункасига бажарилмаяпти. Коммунал хўжалигида, аҳолини сув ва иссиқлик билан таъминлашда жиддий проблемалар мавжуд.

Уй-жой қурилишида жуда қатъий тартиб ўрнатиш, ҳамма жойда янги квартираларни фойдаланишга топшириш планлари албатта тўла ва ошириб бажарилишини ҳамда уларни тақсимлаш юзасидан белгиланган тартибга қатъиян риоя этилишини таъминлаш керак. Уй-жой қурилиши кооперативларининг фаолиятига, якка тартибда иморат қурувчиларга ёрдам берилишига, уй-жойларни ремонт қилиш ва уларни сақлашни ташкил этишни яхшилашга алоҳида эътибор қаратилиши лозим.

Бошқа социал-маданий ва маиший масалаларни ҳал этишда айниқса, қишлоқда жиддий қолоқликка йўл қўйилган. Республикада болалар муассасалари ва мактабгача тарбия муассасалари билан таъминланиш 37 процентни, Қорақалпоғистон АССР, Қашқадарё, Жиззах областларида эса 20—25 процентни ташкил этади.

Қишлоқ аҳоли пунктларининг талайгина қисмида соғлиқни сақлаш муассасалари йўқ, ана шу аҳоли пунктларининг атиги 35 проценти водопровод ва канализация билан таъминланган. Қорақалпоғистон АССР, Навоий ва Хоразм областларининг қишлоқлари айниқса, ёмон ободонлаштирилган.

Одамларнинг эҳтиёжларига етарлича эътибор берилмаётганлиги, социал-маданий қурилишга ажратилган маблағлар ўзлаштирилиши устидан контролни ташкил эта билмаслик, социал масалалар ҳал этилиши учун кадрларга нисбатан талабчанликнинг йўқлиги кўпинча мана шу барча камчиликларга сабаб бўлмоқда. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XVI пленумида Қашқадарё область партия комитетининг биринчи секретари ўртоқ Н. Т. Туропов «Главсредазирсовхозстрой»ни фойдаланишга топширилган совхозларнинг кўпчилигида ичимлик сув йўқлиги учун кескин ва ҳаққоний танқид қилган эди. Аммо, ўтган бир ярим йил ичида ишларнинг аҳволи унча яхшиланганн йўқ. Бош бошқарма раҳбарлари танқидга тегишлича эътибор қилмадилар, лекин область партия комитети ҳам пленум минбаридан туриб проблемани ўртага қўйгач, вазифамиз бажарилди, деб ҳисоблаб ўзининг бевосита вазифаларини ҳал этиш учун хўжалик раҳбарларига нисбатан талабчанлик қилмади.

Социал-иқтисодий масалаларни ҳал этишда фақат давлат капитал маблағлари ва ресурсларигагина умид боғлаш нотўғри бўлур эди. Ҳар бир районда, ҳар бир меҳнат коллективида одамларнинг турмуш ва иш шароитларини яхшилаш учун каттагина резерв ва имкониятлар мавжуд.

Медицина хизматини янада ривожлантириш учун кўп иш қилиш керак бўлади. Ўн биринчи беш йилликда давлатнинг республикада соғлиқни сақлашга қилган харажатлари салкам 4 миллиард сўмни ташкил этди. 107 та янги касалхона, 400 тага яқин поликлиника, бир қанча профилакторийлар очилди, кўп профилли болалар даволаш муассасалари ташкил қилинди. Медицина ёрдамининг ихтисослаштирилган турлари янада ривожлантирилди, аҳолини ҳар йили диспансер назоратидан ўтказиш ишлари олиб борилмоқда.

Аммо ҳали соғлиқни сақлаш ишида камчиликлар кўп, беморларга нисбатан тошбағирлик ва эътиборсизлик билан муносабатда бўлиш, врачлик ахлоқ-одобини бузиш, таъмагирлик ва порахўрлик ҳолларига барҳам берилмаган. Айниқса, қишлоқда даволаш-профилактика муассасалари тармоғи ўсиб бораётган талабларга жавоб бермаяпти, юқори малакали врачлар етишмаяпти. Оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, юқумли касалликларга қарши кураш соҳасидаги ишларни кучайтириш ва унинг самарадорлигини ошириш талаб қилинади. Социал таъминот системасини бундан буён ҳам такомиллаштириш, ёлғиз кекса гражданлар, ветеранлар тўғрисида кўпроқ ғамхўрлик қилиш зарур.

Атроф муҳитни муҳофаза қилиш проблемаси тўғрисида алоҳида гапириб ўтиш керак. Бу соҳада ҳам бизнинг ҳал этилмаган муаммоларимиз кўп. Республиканинг индустриал марказларида ҳавонинг, сув ҳавзаларининг булғаниши масалалари ҳамон долзарблигича қолмоқда.

Ўн иккинчи беш йилликда табиатни муҳофаза қилиш тадбирлари учун 500 миллион сўмдан кўпроқ маблағ ажратилмоқда. Ҳар бир район ва шаҳарда, ҳар бир область ва тармоқда ташқи муҳитни соғломлаштириш юзасидан комплекс перспектив планлар ишлаб чиқилиши лозим. Қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши курашнинг биологик методлари қўлланилишига жиддий эътибор бериш лозим. Ана шу тадбирларнинг амалга оширилиши партия, совет, хўжалик органларининг доимий назорати остида бўлиши керак.

Республикамиз пойтахтида ҳал этилмаган кўпгина социал масалалар тўпланиб қолди. Собиқ раҳбарларнинг йўл қўйиб бериши натижасида планда кўзда тутилмаган кўпдан-кўп объектлар одатда социал-маданий эҳтиёжлар учун ажратилган маблағлар ҳисобидан қурила берди. Натижада бу ерда уй-жойлар, инженерлик коммуникациялари қурилиши анча орқада қолмоқда, соғлиқни сақлашни ташкил этиш, болалар боғчалари, яслилар, маданият ва томоша муассасалари билан таъминлаш секинлик билан яхшиланмоқда. Яқинда СССР Госплани Тошкентнинг шаҳар хўжалигини янада ривожлантириш тўғрисида махсус қарор қабул қилди. Бу — партия ва ҳукумат республикамиз тўғрисида, совет кишиларининг меҳнат ва турмуш шароитларини яхшилаш ҳақида ғамхўрлик қилаётганликларининг яна бир далилидир.

Шаҳар партия комитети, ўртоқ Б. Ф. Сатин, Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети, ўртоқ Ш. Р. Мирсаидов шаҳарни ривожлантириш проблемаларини зўр ғайрат ва қатъият билан ҳал этишлари, уй-жойлар, маданий-маиший объектлар қурилишига, ободонлаштиришга, инженерлик коммуникациялари қурилишига кўпроқ эътибор беришлари керак. Бу ишда министрликлар, идоралар, республиканинг барча органлари, ҳамма областлар актив қатнашишлари лозим. Тошкент — Ўзбекистон ССР пойтахти, зотан у янги, социалистик типдаги, юксак маданиятли, намунали жамоат тартиби ўрнатилган шаҳар бўлиши мумкин ва лозим.

II. Янги жамиятнинг актив қурувчиларини тарбиялаб етиштирайлик

Социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш, жамият турмушининг ҳамма соҳаларини такомиллаштириш учун кураш инсон омилининг ролини, ижтимоий онг савиясини ҳар томонлама ошириш билан, совет кишиларининг ғоявий-сиёсий, меҳнат ва ахлоқий чиниқишини кучайтириш билан чамбарчас боғланган. Партиянинг бу программавий йўл-йўриғи идеологик, оммавий-сиёсий ишларнинг энг муҳим йўналишларини ҳам белгилаб беради.

Ҳисобот даврида республика партия комитетлари идеология ишини такомиллаштириш соҳасида бир талай иш қилдилар. Эндиликда бизнинг ихтиёримизда оммага маърифат ва тарбия берувчи таъсирчан воситаларнинг салмоқли потенциали, идеология кадрлари ва активларининг катта отряди, пропаганданинг дурустгина моддий-техникавий базаси бор. Кўпгина партия комитетлари, бошланғич партия ташкилотлари ва идеология муассасалари шу имкониятлардан самарали фойдаланишга, омма орасидаги тарбиявий ишнинг форма ва методларини хилма-хил қилишга интилмоқдалар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети КПСС Марказий Комитетининг 1983 йил июнь Пленуми йўл-йўриқларига, 1984 йил декабрида бўлиб ўтган Бутуниттифоқ илмий-амалий конференциясининг тавсияларига амал қилиб, идеология фронтидаги ишларнинг аҳволи учун партия комитетларига нисбатан талабчанликни оширди, меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашни кучайтириш чораларини кўрди. Партия ташкилотлари ва муассасаларнинг идеологик фаолияти аниқ-равшан бўлиб бормоқда, республика олдида турган социал-иқтисодий вазифаларни амалга ошириш билан тобора чамбарчас боғланмоқда.

Айни вақтда одамлар билан олиб борилаётган тарбиявий ишнинг аҳволи ҳали ҳам партиянинг замонавий талабларига мувофиқ эмаслигини тан олмоқ керак.

Идеология кадрларини танлаш, жой-жойига қўйиш ва тарбиялашда катта янглишишларга йўл қўйилди. Кўпчилик партия комитетларида бу мураккаб ва масъулиятли иш яхши тайёргарлиги бўлмаган, баъзан эса тасодифий ходимларга топшириб қўйилди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети шаҳар ва район партия комитетларининг секретарларини аттестациядан ўтказди, уларнинг составини мустаҳкамлади. Область партия комитетлари, республиканинг идеология муассасаларида ҳам шундай иш ўтказилди. Партия комитетларининг биринчи ва иккинчи секретарларини идеология масалаларига раҳбарлик қилишдан озод этишдан иборат бўлган илгари қарор топган одат ўзгартирилди.

Меҳнаткашларни марксча-ленинча дунёқараш, қатъий коммунистик эътиқод ва ҳаётий позициялар руҳида тарбиялаб, вояга етказиш идеология ишининг марказий вазифаси бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади. Бу вазифаларни ҳал этишда **партиявий ўқиш ва иқтисодий таълим** системаси муҳим роль ўйнайди. Республикада уч миллионга яқин меҳнаткаш ўқишнинг турли формаларига жалб этилган. Сиртдан қараганда бу жозибали рақам бўлиб кўринади. Бироқ, партия комитетлари, бошланғич партия ташкилотлари, улкан пропаганда корпусимиз миқдорини кўпайтиришга берилиб кетиб, баъзан энг муҳим ишни — назарий ўқишни ҳаёт билан, коллективларнинг конкрет ишлари билан боғлашни муттасил мустаҳкамлашни, бу ишдаги расмиятчиликни, қироатхонликни тугатишни унутиб қўймоқдалар.

Кўпгина мавжуд мактаб ва семинарлар одамларнинг ишлаб чиқариш ва жамоат фаолиятини яхшилашга самарали таъсир қилмаяпти. Олот, Олтинсой, Деҳқонобод, Зомин, Косон, Пискент ва Шуманай районларидаги, Қарши шаҳридаги, бошқа бир қанча жойлардаги партия ташкилотларида сиёсий ва иқтисодий ўқиш системаси ҳамон расмий тарздагина мавжуд бўлиб турибди. Навоий областининг Навбаҳор району бунга мисол бўла олади. Бу ердаги ҳамма хўжаликлар рентабел эмас, улар ўн биринчи беш йиллик планларининг бажарилишини ҳамма кўрсаткичлар бўйича барбод қилдилар. Район партия комитетининг ҳисоботларига қараганда эса, колхозчиларнинг ва совхоз ишчиларининг 50 процентдан кўпроғи иқтисодий таълим системасида шуғулланиб, хўжалик юритишнинг илғор методларини ўрганган эмиш. Чамаси, район партия комитети ва унинг биринчи секретари А. Истамов ўқишни ишлаб чиқаришдаги ишларга асло таъсир ўтказмайдиган тарзда ташкил этаётганга ўхшайди.

Ҳозир турмуш ишлаб чиқаришни ва одамларни тарбиялашни ташкил этишга нисбатан юксак талаблар қўймоқда. Ҳар бир раҳбар бу вазифаларни ҳал этиш учун ғоявий-маънавий жиҳатдан обдон чиниққан бўлиши, оммавий-сиёсий ишда актив қатнашиши лозим. Яқинда Марказий Комитет Фарғона область партия комитетининг, В. И. Ленин номли Ўзбекистон металлургия заводи партия комитетининг ҳисоботларини кўриб чиқди. Таҳлилнинг кўрсатишича, кўпгина раҳбарлар ўзларининг ғоявий-сиёсий савиясини ошириш билан шуғулланмай қўйганлар, марксизм-ленинизм назариясини, КПСС сиёсатининг актуал масалаларини юзаки биладилар, партия комитетлари эса бу аҳволга муросасозлик билан қарамоқдалар. Бухоро, Навоий область партия комитетлари кейинги беш йил ичида раҳбар кадрларнинг марксизм-ленинизмни қандай ўрганаётганликларини бирон марта кўриб чиқмадилар. Шу областларда область партия комитетининг номенклатурасига кирувчи ходимларнинг учдан бир қисмидан кўпроғи доимий пропагандистлик ва тарбиячилик ишида қатнашмаётганлиги тасодифий ҳол эмас. Умуман, республикада раҳбарларнинг атиги 18 проценти пропагандистлардир. Сурхондарё, Жиззах областларидаги, Калинин, Ленинобод, Пискент, Тахтакўпир районларидаги раҳбар ходимлар орасида пропагандистлар айниқса кам.

Партия Марказий Комитети, область, шаҳар ва район партия комитетлари партиявий ўқишнинг ғоявий-назарий савиясини ва амалий йўналишини кўтаришлари керак. Шу мақсадда партиявий ўқиш ва иқтисодий таълим системасида ўтказилаётган экспериментнинг натижаларидан кенгроқ фойдаланиш, назарий тайёргарликни практика билан янада чамбарчас боғлашни назарда тутиш, раҳбар кадрлар сиёсий ўқишининг ягона системасини жорий қилиш, пропагандистлар, лекторлар, сиёсий ахборотчиларнинг составини мустаҳкамлаш лозим.

Ягона сиёсий кунлар раҳбар ходимлар сиёсий ишда қатнашишининг муҳим формаси бўлиб қолди. Шу кунларнинг ҳар бирида 25 мингга яқин раҳбар икки миллион меҳнаткаш билан учрашади. Бу учрашувларда одатда, кескин проблемалар четлаб ўтилмайди, камчиликлар ҳақида ошкора гапирилади. Уларни оператив равишда тугатиш чора-тадбирлари кўрилади.

Аммо биз айрим раҳбарларнинг омма билан мана шундай учрашишга чап бераётганликларини, одамлар билан рўйрост, тўппа-тўғри, ҳалол гаплашишни истамаётганликларини, баъзан эса бундан чўчиётганликларини биламиз. Сиёсий кунлар чоғида меҳнат коллективларининг тахминан учдан бир қисмида раҳбарлар билан учрашувлар ўтказилмай қолмоқда. Сайлаб қўйилган органларнинг аъзолари студентлар ва ўқувчи-ёшлар билан айниқса, камдан-кам учрашмоқдалар. Тошкент, Самарқанд областларининг партия комитетлари ва ташкилотлари баъзи хўжалик раҳбарларининг, айрим ҳолларда эса, баъзи партия, совет ходимларининг ҳам тарбиявий ишдан четда турганликларини, бу масалаларни иккинчи ўринга суриб қўяётганликларини пайқашни хоҳламаяптилар. Масалан, Андижон областида сўнгги сиёсий кунларнинг ўзида область, шаҳар, район бўғини партия комитетларининг 400 аъзоси қатнашмади.

Марказий Комитетнинг пропаганда ва агитация бўлими, область, шаҳар ва район партия комитетлари ягона сиёсий кунларга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишни такомиллаштиришлари, расмиятчилик ва дабдабозликни таг-туги билан тугатишлари, сайлаб қўйилган партия органи ҳар бир аъзосининг, ҳар бир ходимнинг меҳнаткашларга партия сиёсатини тушунтиришда фаол қатнашишини таъминлашлари керак.

Динга қарши пропаганда ва атеистик тарбия проблемаси — республика партия ташкилотлари олдида турган жиддий проблемалардан биридир. Бир қанча партия ташкилотлари динга йўл қўйиб берадилар, баъзан эса у билан тўғридан-тўғри тилёғламалик қиладилар, қолоқ анъаналар ва урф-одатларга эрк бериб қўядилар. Давлат корхоналарида диний тимсоллар тасвирланган, дин пешволарининг сўзлари ёзилган совға буюмлар ва моллар ишлаб чиқарилаётганлигини партия комитетлари кўрмаяпти, кўришни ҳам хоҳламаяпти, исрофгарчиликлар қилинадиган диний маросимларда кўп киши қатнашмоқда. Диний расм-русумларда коммунистлар, комсомоллар, раҳбар ходимлар иштирок этаётганликларидан дарак берувчи кўпгина фактлар бор.

Область, шаҳар ва район партия комитетлари Устав талабларини ва партиявий ахлоқни мана шундай бузиш ҳолларига бефарқ қарамоқдалар, уларга принципиал баҳо бермаяптилар, партиявийликни диний хурофотлар билан бирга қўшишга уринаётган коммунистларга нисбатан энг оддий талабчанликни ҳам қилмаяптилар.

Наманган областида нохуш диний вазият ҳамон давом этиб келмоқда. Шу областнинг шаҳар ва районларида рўйхатга олинмаган диний бирлашмалар қонунга хилоф равишда иш кўриб келмоқда, ўсмирлар ва аёлларга группа-группа қилиб диний ақидаларни ўргатиш фактлари аниқланди. Область партия комитети эски урф-одатларни қайта тиклаш йўлидан уринишларга сиёсий жиҳатдан аҳамият бермаяпти, КПСС аъзоларининг диний байрамлар ва маросимларда қатнашишларига муносиб баҳо бермаяпти. Атеистик иш умумий иборалар, сийқа тадбирлар йўли билан олиб борилмоқда, кўпинча партия комитетлари ва совет органлари аҳволни сиртдан яхши қилиб кўрсатишга уринмоқдалар. Наманган область партия комитети ҳамда унинг секретарлари Н. Р. Ражабов ва Х. М. Аҳмедова идеология ишларининг бу муҳим соҳасидаги аҳволни чуқурроқ таҳлил этишлари, кўпроқ принципиаллик кўрсатишлари, шаҳар ва район партия комитетларидан, бошланғич ташкилотлардан талабчанликни кучайтиришлари, атеистик пропагандани тубдан қайта қуришлари керак.

Бу иш Сирдарё, Сариосиё, Ульянов, Деҳқонобод, Жиззах, Бувайда, Ургут, Чироқчи ва бошқа районларда ҳам ўз ҳолига ташлаб қўйилган.

Марказий Комитет одамларни атеистик тарбиялашни йўлга қўйиш учун партия комитетларидан талабчанликни кучайтириши, вужудга келган диндорлик вазиятини соғломлаштириш юзасидан конкрет чораларни ишлаб чиқиб, амалга ошириши, атеистик пропаганданинг ҳолати учун, янги совет маросимларини жорий этиш учун коммунистларнинг масъулиятини ошириши керак.

Патриархалчилик сарқитларини ва қолоқ урф-одатларни тугатиш масаласида юксак сиёсий ҳушёрлик зарур. «Партия виждон эркинлигининг Конституцияда белгиланган гарантияларига оғишмай риоя қилинишини ёқлаб, дейилади КПСС-нинг янги таҳрирдаги Программаси лойиҳасида,—диндан жамият ва шахс манфаатларига зарар етказадиган ҳолда фойдаланишга уринишларни қоралайди».

Дин миллатчилик ва шовинизмга йўл очишини, ижтимоий-иқтисодий ва социал ривожланишга, социалистик турмуш тарзини, коммунистик аҳлоқни қарор топтиришга жуда катта ғов бўлишини доимо эсда тутиш керак. Диний сарқитларда, қолоқ урф-одатлар ва расм-русумларда турмушимиздаги ўзгаришларга қаршилик, майда буржуазия стихияси ва хусусий мулкчилик психологияси, кўпдан-кўп салбий ҳолатлар бир-бири билан чамбарчас туташиб кетган.

Синфий, партиявий позицияларда туриб, чинакам халқ анъаналари ва урф-одатларини жамики зарарли ва бегона анъана ҳамда урф-одатлардан фарқ қилиш, ғоявий душманларимизнинг одамларнинг миллий туйғуларини қўзғатиб, бундан ўз манфаатлари йўлида фойдаланишга уринишларига зарба бериш керак. Халқ анъаналарини ҳурмат қилиш, ёш авлодни ўз Ватанининг тарихига меҳр-муҳаббат туйғуси руҳида тарбиялаш лозим. Аммо мамлакатимиздаги бошқа халқлар каби ўзбек халқининг ҳам ўтмиши — патриархалчилик сарқитларидан, шариат ақидаларидан иборат эмас, албатта. Ҳақиқий халқ анъаналари — доноликдан, меҳнатсеварликдан, ҳалоллик ва камтарликдан, тинчликка интилишдан, чинакам инсонпарварлик ахлоқидан иборат. Рус пролетариати билан биргаликда социал озодлик йўлидаги, бахтиёр турмуш йўлидаги кураш нури билан ёритилган айни мана шундай ўтмиш ҳозирги кунимизга ва келажакка хизмат қилади, уни ҳар томонлама тарғиб қилиб, оммалаштирса арзийди. Шу билан бирга халқ анъаналари ва урф-одатлари ниқоби остида жамиятимизга ёт ғоялар ва ахлоқни тиқиштириш йўлидаги ҳар қандай уринишларга кескин зарба бериш керак.

Хотин-қизлар озодлиги учун умумхалқ юриши—«Ҳужум» ҳаракати бошланганига келгуси йилда 60 йил тўлади. Ҳозир Ўзбекистон хотин-қизлари жамиятда эгаллаб турган юқори ўрин шу ҳаракат таъсирчанлигининг натижасидир. Эскилик сарқитларига, ирим-сиримларга, хурофотларга, қолоқликка қарши курашдаги ҳужумкорлик ишини кучайтиришда мана шу қийин, аммо самарали тажрибадан фойдаланиш лозим. Бу кураш қатъий, муросасиз, ҳужумкорлик билан олиб борилиши зарур.

Бутун оғзаки ва кўргазмали агитациямизни, маданият, маърифат муассасалари, физкультура ташкилотларининг фаолиятини янада кучайтириш ва қайта қуриш лозим. КПСС Марказий Комитетининг қарорига мувофиқ, партия, совет, хўжалик органлари меҳнаткашларнинг маданий, мазмундор дам олишини ташкил этиш ҳақида доимо ғамхўрлик қилишлари керак.

Юздан ортиқ миллат ва элат фарзандлари ягона қардошлик оиласида яшаб турган бизнинг республикамиз учун меҳнаткашларни **ватанпарварлик ва интернационализм руҳида тарбиялаш** алоҳида аҳамиятга эга. Бу ишни қатъиян кучайтириш, уни янги мазмун билан тўлдириш учун ҳозир айниқса қулай имкониятлар бор.

Мамлакатимиз қардош халқларининг кўп миллатли оиласи Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи ташкил этилганлигининг шонли 60 йиллигини меҳнат ғайрати ва сиёсий активлик ғоят жўш урган вазиятда нишонлади. Совет жамиятининг маънавий-сиёсий, иқтисодий ва социал бирлиги бутун дунё кўз олдида яна бир бор намойиш қилинди.

Республика меҳнаткашлари Ўзбекистон ССРнинг юбилейини байрам қилиб, партия ишига астойдил содиқ эканликларини, унинг ленинча миллий сиёсатини сидқидилдан қўллаб-қувватлашларини кўрсатдилар. Одамларимизнинг бутун ишлаб чиқариш, жамоат, маънавий турмушига интернационализм сингиб боришига бундан буён ҳам интилавериш зарур. Улуғ Ватан урушида совет халқи қозонган ғалабанинг 40 йиллиги ҳарбий-ватанпарварлик тарбиясини кучайтиришга янги қудратли омил бахш этди. Кекса авлодларнинг сўнмас жасорати Ватанга астойдил садоқат намунаси бўлиб хизмат қилади, ёшларни социализм ҳимоясида ҳарбий ва интернационал бурчга содиқликка ўргатади.

(Давоми 5-бетда).

ЎРТОҚ И. Б. УСМОНХЎЖАЕВ ДОКЛАДИ

(Давоми. Боши 2, 3, 4-бетларда).

Ҳозир партия **оммавий ахборот ва пропаганда воситалари-га**, журналистлар ва нашриёт ходимлари катта армиясининг меҳнатига нисбатан қўяётган талаблар сиёсий аниқлик ва собитқадамлик, чуқур мазмундорлик ва оперативлик, ахборотнинг янгиликларга бой бўлиши ва шаклнинг жозибадорлигидир. Республикада СССР халқларининг олти тилида 289 та газета, 80 тадан кўпроқ журнал ва бошқа даврий нашрлар чиқарилмоқда, республиканинг иккита теле ва радио программаси орқали эшиттириш ва кўрсатувлар берилмоқда, ҳар йили 41 миллионта китоб чиқарилмоқда. Бу — зўр идеологик потенциалдир.

Матбуот, телевидение, радио ҳозир салбий ҳодисаларни дадилроқ очиб ташламоқда, экономиканинг, ташкилотчилик, идеология ва хўжалик ишининг актуал проблемаларини активроқ кўтариб чиқмоқда. Бу соҳада муайян камчиликлар, хатолар ва нуқсонлар ҳам бор.

Кейинги вақтларда Марказий Комитет республика газеталарининг, телевидение ва радио эшиттириш Давлат комитетининг, ЎзТАГ ва баъзи нашриётларнинг раҳбарлигини мустаҳкамлади. Партия комитетлари матбуотнинг фаолиятига доимо раҳбарлик қилиб туришлари, КПСС Марказий Комитетининг бутун матбуот, телевидение, радио эшиттириш сиёсий, партиявий қурол бўлиши кераклиги тўғрисидаги кўрсатмаларига амал қилишлари зарур.

Қарши пропагандага эътиборни кучайтириш, унинг ҳужумкорлигини, самарадорлигини ошириш лозим. Синфий душман социализмга, марксча-ленинча идеологияга, КПСС билан Совет давлатининг ички ва ташқи сиёсатига ўз миқёси жиҳатидан мислсиз хуружлар қилмоқда. Ҳамма нарса — ёлғон-яшиқ, туҳмат, сохтакорлик, хас-пўшлаш усуллари ишга солинмоқда, аллақачон умри тугаган панисломизм ғояларини қайтадан кўтариб чиқилмоқда, миллатчилик эҳтирослари кучайтирилмоқда.

Партия комитетлари, бошланғич партия ташкилотлари, идеология муассасалари, оммавий ахборот воситалари қарши пропаганда ишининг аниқ ва таъсирчан системасини ишлаб чиқишлари, социализм тантанасининг муқаррарлигини, капитализмнинг ҳалокатга тарихан маҳкумлигини ишонарли тарзда кўрсатиб беришлари, одамларни душманга нисбатан синфий муросасизлик, сиёсий ҳушёрлик, буржуа идеологияси ва ахлоқига нафрат руҳида тарбиялашлари керак.

Бизнинг бутун идеология ишимиз мустаҳкам **илмий негизга** таянади. Ҳозир ўзбек китобхони В. И. Ленин асарларининг 55 томли тўла тўпламини, марксизм-ленинизм классикларининг асарларини, партия ва ҳукумат раҳбарларининг нутқларини ўз она тилида ўқиб ўрганиши мумкин

Шу билан бирга республика нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари Давлат комитети, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳузуридаги партия тарихи институти, нашриётлар аҳолининг сиёсий адабиётга ўсиб бораётган талабини дуруст эътиборга олмаяптилар. Кўпчилиги китобхонларнинг маънавий талаб-эҳтиёжларига жавоб бермайдиган турли-туман брошюралар, монографиялар китоб токчаларида тиқилиб ётибди.

Республика жамиятшунослари социал-иқтисодий жараёнлар ва ҳодисаларни чуқурроқ таҳлил этишлари, турмушга яқинроқ бўлишлари, ривожланишимизнинг кенг миқёсли вазифаларини ҳал этиш юзасидан аниқ-равшан амалий тавсияларни ишлаб чиқишлари керак. Республика партия комитетлари олимларга ёрдам беришлари ва уларнинг тадқиқотларини йўлга солиб туришлари лозим. Айрим асарларда ғоявий хатолар ва янглишишларга йўл қўйилганлиги учун ҳам шундай қилиш муҳимдир.

Республика партия ташкилоти одамларни ғоявий-сиёсий тарбиялашда ижодкор зиёлиларнинг ҳиссасини кўпайтиришга умид қилади. Кейинги йилларда республикамизда яратилган бир талай салмоқли **адабиёт ва санъат** асарлари маънавий турмушдаги муҳим воқеа бўлди, улар ҳозирги замоннинг ютуқлари ва муаммоларини партиявий, халқ позицияларида туриб, ёрқин образли бадиий шаклда тасвирлайди, одамларнинг маданий ўсишига кўмаклашади.

Бироқ кейинги вақтларда баъзи асарларда ғоявий чекинишлар, бадиий ғўрлик ҳолларига йўл қўйилганини, турмуш ҳақиқати ва тарих ҳақиқати бузиб кўрсатилганини айтиб ўтмоқ керак. «Сўнгги бархан» ва «Ер нафаси» сингари «асарлар»нинг зарарли эканини Ёзувчилар союзининг правлениеси, нашриёт ходимлари ва бошқа масъул кишилар билган бўлсалар-да, аммо уларга йўл очиб берганлар.

Марказий Комитет ижодий союзлар ва ташкилотларни мустаҳкамлаш, уларда юксак бадиий талабчанлик, ижодий изланиш муҳитини вужудга келтириш юзасидан бир қанча чораларни кўрди. Энди биз ёзувчиларимиз, рассомларимиз, композиторларимиздан, театр ва кинодаги ижодий коллективлардан замонамизга муносиб янги ёрқин асарлар кутамиз.

Хуллас, ўртоқлар, одамларни тарбиялаш, интизом ва тартибни мустаҳкамлаш соҳасидаги ишимизда қатъий, изчил ва аниқ мақсадни кўзловчи чора-тадбирлар кўрилиши керак. Ишлаб чиқариш ва жамоат турмушининг ҳамма соҳаларида рўй бераётган туб бурилиш одамларнинг онги ва қалбига етиб бориши учун курашни кучайтиришни қатъий талаб қилади.

КПСС Марказий Комитетининг апрель ва октябрь Пленумлари, партиянинг съездолди программавий ҳужжатлари меҳнаткашларда катта умидлар туғдирди, оммавий ғайрат-шижоатни юзага келтирди. Партия, идеология органларининг, жамики пропаганда ва агитация воситаларининг вазифаси партия ўртага қўйган мақсадлар амалга оширилишига ишончни кучайтиришдан, ҳар бир кишининг умумий сафдаги ўз роли ва ўрнини белгилаб олишида унга ёрдам беришдан иборат.

КПСС XXVII съездининг қарорларини, программавий ҳужжатларни омманинг онгига сингдириш, шу ҳужжатлар асосида ҳар бир меҳнат коллективидаги иш қайта қурилишини таъминлаш — келгуси даврдаги ташкилотчилик ва сиёсий фаолиятимизнинг мақсади ва маъноси, бош мазмунидир.

Ўртоқлар! Коммунистик жамият актив қурувчиларининг янги авлодларини тарбиялаб вояга етказиш биринчи даражали партиявий аҳамиятга молик ишдир. Шу муносабат билан **умумий таълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилиш** алоҳида аҳамият касб этади.

Шу ислоҳот талабларига мувофиқ, республикада умумий ўрта ва ҳунар таълимининг структурасини ўзгартириш, таълимни унумли меҳнат билан бирлаштириш, меҳнат коллективларини ўқувчиларга тарбия ва ҳунар таълими беришга кенг жалб этиш соҳасида муайян иш қилинмоқда.

Ҳозир умумий таълим мактабларида 4,5 миллионга яқин бола, яъни республика аҳолисининг тўртдан бир қисми таълим олмоқда. Ўн биринчи беш йиллик мобайнида мактабларда ўринлар миқдори 708 мингта, ҳунар-техника билим юртларида эса 35,5 мингта кўпайди. Ўқитувчилар армиясининг сафлари тўлдирилди, улар ҳақида доимо зўр ғамхўрлик қилинмоқда.

Бироқ таълим-тарбия жараёнининг ҳозирги ҳолати ва унинг моддий базаси ислоҳот қўяётган талабларга ҳали тўла жавоб бермайди. Ўқитувчиларнинг ва инженер-педагог ходимларнинг бир қисми ҳали ҳам ислоҳот ғояларини ўзларига сингдириб олганлари йўқ, улар эскичасига ишламоқдалар. Бу соҳада расмиятчилик, процент кетидан қувиш ҳали ҳам кўп. Ҳамма жойда ҳам мактаблар ва ҳунар-техника билим юртлари билан базавий корхоналарнинг коллективлари ўртасида кўнгилдагидек алоқа ўрнатилган эмас. Ҳатто пойтахт Тошкент областида ҳам мактаб ислоҳотини рўёбга чиқариш комплекс планида кўзда тутилган 12 та мактабларaро таълим-ишлаб чиқариш устахонасидан атиги иккитаси ташкил этилди, корхоналарда мактаб ўқувчиларига ишлаб чиқариш таълими бериш учун 7000 та иш жойи барпо этилмади, қишлоқ мактаблари ўқувчиларининг атиги чорак қисми ўқувчиларнинг ишлаб чиқариш бригадаларига жалб қилинган.

Кўпчилик мактабларда машғулотлар икки сменада олиб борилмоқда, мактабларнинг ярмиси мослаштирилган биноларда жойлашган. Ҳунар-техника таълимидаги аҳвол ҳам яхши эмас. Кўпгина областларда билим юртларига ўқувчилар қабул қилиш планлари бажарилмаяпти. Ҳунар-техника билим юртларини зарур асбоб-ускуна, станоклар билан таъминлаш проблемаси кескин бўлиб турибди. Бўлажак ишчиларга шунчаки касб ўргатишнинг ўзи кифоя эмас, балки ҳозирги ва эртанги куннинг техникасини ҳам ўргатиш керак.

Партия комитетлари, маҳаллий Советлар ҳар бир мактабда ва ҳунар-техника билим юртида таълим-тарбия жараёни қандай қайта қурилаётганлиги билан чуқурроқ шуғулланишлари, ўқувчиларга таълим бериш ва ишлаб чиқариш меҳнатини ўргатиш учун моддий базани мустаҳкамлашга эътиборни кучайтиришлари, базавий корхоналарнинг бу ишдаги масъулиятини оширишлари зарур.

Ҳисобот даврида **олий ва ўрта махсус таълим** янада ривож топди. Ҳозирги вақтда республика халқ хўжалигида олий ва ўрта махсус маълумотли бир миллионга яқин дипломли мутахассис муваффақиятли меҳнат қилмоқда. Кейинги 5 йил мобайнида уларнинг сафига қарийб 600 минг киши қўшилди. Бироқ, шу мутахассисларни планлаштириш ва тайёрлашда ҳам жиддий камчиликлар бор. Ҳали ҳам биз барча тармоқларни ривожлантиришни интенсивлашни эътиборга олиб, халқ хўжалигининг инженерларга, агрономларга, олий ва ўрта махсус маълумотли бошқа мутахассисларга истиқболда бўладиган эҳтиёжларини ўрганишни ўзлаштириб ололмадик. Республика Госплани билан Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги техника тараққиёти учун ҳал қилувчи янги ихтисослар бўйича кадрлар тайёрлаш масалаларини дадил ҳал этмаяптилар.

Бўлажак мутахассисларнинг ғоявий ва гражданлик чиниқиши ҳам жуда муҳимдир. Бу эса кенг миқёсда оммалашган ва республиканинг бир қанча олий ўқув юртларида аниқланган оилачилик ва таниш-билишликка, бошқа бузилишларга қарши курашни кучайтириш масалаларини жуда ўткир қилиб қўймоқда. Масалан, ўтган беш йилликда Тошкент университетида партияга қабул қилинган студентлардан қарийб ярмиси номенклатурадаги ходимларнинг фарзандлари бўлди. Олий ўқув юртлари ва техникумларнинг партия комитетлари, партия ташкилотлари принципиаллик кўрсатишлари, бу масалаларни доимо диққат марказида тутишлари керак.

Турмуш касб танлашни ўрганиш ҳамда олий ўқув юртларини, техникумларни, институтларни битириб чиққан кишилардан оқилона фойдаланиш проблемасини кўндаланг қилиб қўймоқда. Бу ишдаги нуқсонлар халқ хўжалиги мутахассислари орасида қўнимсизликнинг кучайишга олиб бормоқда. Ҳозирги вақтда республикада олий ва ўрта махсус маълумотли 200 мингга яқин киши ўз ихтисоси бўйича ишламаяпти.

Область, шаҳар ва район партия комитетлари, халқ депутатлари Советларининг ижроия комитетлари маориф проблемаларини комплекс равишда ҳал қилишлари, унинг мазмунини доимо такомиллаштиришлари, ўқув-моддий базасини мустаҳкамлашлари зарур.

Бутун маориф системасини жуда муҳим партиявий иш, деб билиш, бугун синфда ва дарсхонада ўтирганлар — мамлакатнинг эртанги куни, унинг келажаги эканини, улар учинчи минг йилликда коммунистик бунёдкорлик ишларини давом эттиришлари лозимлигини ёдда тутиш керак.

Биз социал адолат, социалистик турмуш нормалари учун курашда ҳам ишонтириш сўзидан, ҳам **қонуннинг кучидан** тўла-тўкис фойдаланишимиз лозим. Бироқ, республикада партиявий раҳбарлик сусайгани оқибатида социалистик турмуш тарзига зид иллатларга қарши курашнинг ҳуқуқий асосига анчагина путур етганлиги маълум бўлди. Назоратсизлик шароитида ҳуқуқни ҳимоя қилиш органларига сиёсий жиҳатдан ғўр, ўз обрўсини тўккан, номуносиб кишилар суқулиб кириб олдилар, бу кимсалар жиноятчиларнинг ва турли-туман товламачиларнинг райига қараб давлат манфаатларига ва социалистик қонунчиликка хиёнат қилдилар.

Прокуратура, ички ишлар ва юстиция органларининг собиқ раҳбарлари қонунчиликни қўпол равишда бузишларга қарши тура олмадилар. Олий ва халқ судларининг ишларида кўп камчиликларга йўл қўйилди. Ҳозир бу органлар текшириб кўрилган, етук кадрлар билан мустаҳкамланди, бу ерга марказий аппаратдан, шунингдек республика меҳнат коллективлари ва партия ташкилотларидан анчагина кучлар юборилди. Компартия Марказий Комитетининг маъмурий органлар бўлимига раҳбарлиги кучайтирилди.

Мана шуларнинг ҳаммаси оператив вазиятга таъсир қилди, жиноятчиликка қарши кураш кучайтирилди, социалистик қонунчилик қарор топтирилмоқда, жамоат тартиби мустаҳкамланмоқда. Аммо бу соҳадаги аҳвол ҳали ҳам кескин бўлиб турибди. Ҳамон республикада порахўрлик, юлғичлик, чайқовчилик, ичкиликбозлик сингари ярамас ҳодисалар кўриниб қолмоқда, қўшиб ёзиш, кўзбўямачилик, жиноятчилик тугатилгани йўқ.

Совет жамияти ривожланишининг шундай даражасига етиб бордики, энди ҳуқуқлар ва қонунчилик бузилишига тоқат қила олмайди. Шу сабабли республика партия, совет, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари мустаҳкам, онгли интизом, камчиликларга нисбатан, жамият манфаатларига зид ҳар қандай кўринишларга нисбатан муросасизлик ҳар бир киши, кенг жамоатчилик учун норма бўлиб қолишига эришишни ўзларининг энг муҳим вазифаси деб билишлари лозим.

Ички ишлар системасида вужудга келтирилган сиёсий органлар ҳуқуқ-тартиботни ва қонунчиликни мустаҳкамлаш соҳасида ўтказилаётган ишда алоҳида роль ўйнайдилар. Улар маҳаллий партия ва комсомол органлари билан мустаҳкам ҳамкорликда бутун ички ишлар системасидаги партиявий-сиёсий ва маданий-маърифий ишни анча яхшилашлари, милиция кадрларини чекистларнинг шонли анъаналари руҳида тарбиялашлари керак. Ҳар бир ходим партиянинг сиёсатини чуқур билишига, ҳамиша ва ҳар жойда юксак сиёсий ҳушёрлик кўрсатишига, ўзининг хизмат ва жамоат бурчини нуқсонсиз бажаришига, давлат манфаатларини қатъият билан ҳимоя қилишига, гражданларга ёрдам бериш, уларни жиноий тажовузлардан ҳимоя қилишга ўз вақтида етиб боришга тайёр бўлиб туришига интилмоқ керак.

Халқ мулкини ўғирлашнинг, меҳнатсиз қилинган даромадларнинг ҳамма каналларини тўсиб қўйиш юзасидан янада кескин чоралар кўриш зарур. Прокуратура, ички ишлар органлари, айниқса БХСС хизмати ҳали ҳам талончилар, порахўрлар, чайқовчиларнинг жиноий ишлари пайини етарли равишда оператив қирқиб ташламаяптилар. Уларнинг ҳаракатлари кўпинча олдини олиш тусида бўлмаяпти.

Тошкент, Самарқанд, Фарғона, Қарши ва бошқа шаҳарларда меҳнаткашларни, айниқса балоғатга етмаганларни ҳуқуқий жиҳатдан тарбиялаш чоралари суст амалга оширилмоқда. Милиция, прокуратура, судлар, шунингдек кўнгилли халқ дружиналари, оператив комсомол отрядлари, жамоат тартибини муҳофаза қилиш пунктлари ҳуқуқ бузиш ҳолларига қарши янада активроқ курашишлари, жамоатчилик билан алоқани мустаҳкамлашлари, жиноятнинг олдини олиш иши билан кўпроқ шуғулланишлари лозим.

Ичкиликбозлик ва алкоголизм жиддий социал иллат бўлиб қолмоқда. Бироқ КПСС Марказий Комитети шу масала юзасидан қарор қабул қилганидан кейин ўтган ойлар айрим жойларда партия бошлаган ишни вақтинчалик кампания, деб ҳисоблаганликларини кўрсатиб турибди. Партия комитетларининг вазифаси кадрларга, бутун аҳолига ҳушёрликни турмуш нормаси сифатида қарор топтириш — жуда муҳим умумпартия, умумдавлат вазифаси эканини уқиб олишда ёрдам беришдан иборат. Бу вазифа қатъият билан оғишмай ҳал қилиниши керак ва албатта ҳал этилади.

III. Партиявий раҳбарликни замонавий талаблар даражасига кўтарайлик

Ўртоқлар!

Ҳозирги шароитда совет жамиятининг турмушида партиянинг раҳбарлик роли қонуниятли равишда ошиб бораётганлиги КПССнинг янги таҳрирдаги Программаси лойиҳасида таъкидланган. Барча партия комитетларига ва ташкилотларига, ҳар бир коммунистга нисбатан қўйилаётган талабларнинг ошиб бориши шу билан белгиланади, бу эса КПСС Уставига таклиф этилаётган ўзгартишларда ўз ифодасини топади.

Республика партия ташкилотлари ва меҳнат коллективларида мана шу энг муҳим съездолди ҳужжатлари лойиҳаларининг муҳокамаси завқ-шавқ ва зўр манфаатдорлик билан ўтди. Йиғилишларда, конференцияларда 8,2 мингтага яқин таклиф киритилди.

Бутун партия билан биргаликда Ўзбекистон Компартияси ҳам ўз фаолиятини қайта қуриш соҳасида сабот билан иш олиб бормоқда. Ҳисобот даврида республика партия ташкилоти сафига 73 минг киши қўшилди ва ҳозир унинг сафларида 640 мингдан кўпроқ КПСС аъзоси ва аъзолигига кандидат бор. Халқ хўжалигида ишлаб турган коммунистларнинг тўртдан уч қисми моддий ишлаб чиқариш соҳасида меҳнат қилмоқда.

Республика партия комитетлари партияга аъзо бўлишнинг ленинча принципларига амал қилиб, **КПСС сафларини** асосан илғор ишчи ва колхозчилар ҳисобига **тўлдиришга** доимо эътибор бериб келди. Ўтган беш йил ичида республика партия ташкилоти составидаги ишчилар сони 45 минг кишига кўпайди ва ҳозир 255 минг кишидан ошиб кетди. Шу вақт ичида партияга салкам 20 минг колхозчи кирди. КПССга қабул қилинганларнинг тўртдан бир қисми халқ хўжалиги мутахассислари, зиёлиларнинг энг яхши намояндаларидир. Ёшлар, хотин-қизларнинг партияга кириши муттасил кўпайиб бормоқда.

Марказий Комитет, область, шаҳар, район партия комитетлари **бошланғич партия ташкилотлари** партиянинг негизи, унинг сиёсатини бевосита турмушга татбиқ этувчи эканини эътиборга олиб, уларнинг ишини активлаштириш, меҳнат коллективларидаги таъсирини кучайтириш тадбирларини кўриб келдилар.

Партия комитетлари министрликларнинг ва идоралар, корхоналар ва хўжаликларнинг, ташкилот ва муассасаларнинг фаолияти билан боғлиқ бўлган тобора кўпроқ масалаларни бошланғич партия ташкилотларининг иши орқали кўриб чиқмоқдалар.

Республикада авж олиб кетган бошланғич партия ташкилотлари жанговарлигининг кўриги улар фаолиятини яхшилашнинг таъсирчан формаси бўлиб қолди, шу кўрик давомида 125 минг партия аъзоси билан Устав ва хизмат бурчларини, жамоат топшириқларини қандай бажараётганлиги тўғрисида якка суҳбатлар ўтказилди. Кейинги бир ярим йил мобайнида юз мингга яқин коммунист, шу жумладан 35 мингдан кўпроқ раҳбар ходим йиғилишларда ҳисоб берди. Келгусида ҳам шу тажрибадан фойдаланиш лозим. КПСС Марказий Комитетининг «КПСС XXVI съездининг коммунистларнинг авангардлик ролини ошириш ҳамда уларнинг ишлаб чиқариш ва жамоат турмушидаги активлигини ривожлантириш тўғрисидаги қарорларини бажариш юзасидан Ўзбекистон Компартияси Самарқанд область комитетининг иши тўғрисида»ги қарорида берилган кўрсатмалар ва тавсиялар тўла-тўкис амалга оширилиши керак.

Партия ташкилотининг жанговарлиги, унинг таъсири кўп жиҳатдан партком ёки бюро секретарининг, аъзоларининг орбў-эътиборига, принципиаллигига боғлиқ бўлади. Шу сабабли ўтказилган ҳисобот-сайлов кампанияси давомида сайлаб қўйиладиган партия активларини танлашга жуда катта эътибор берилди. Кўпгина партия ташкилотларига ёш, янги кучлар раҳбарлик қила бошлади. Секретарларнинг сифат состави сезиларли равишда яхшиланди. Энди уларнинг жуда кўпчилиги ўз тармоғидаги мутахассислар бўлиб, ишлаб чиқаришдаги ишларга янада билимдонлик билан таъсир ўтказа оладилар.

Умуман ҳисобот ва сайловлар коммунистларнинг активлиги, ишчанлиги ошган, принципиал танқид ва ўз-ўзини танқид, ишларнинг аҳволи учун юксак талабчанлик ва масъулият вазиятида ўтди. Кейинги йиллар мобайнида биринчи марта бир қанча партия группалари, цех ва бошланғич партия ташкилотларининг, маъмурият фаолиятини назорат қилувчи комиссияларнинг фаолияти қониқарсиз, деб топилди. Йиғилишларда 190 мингтага яқин танқидий мулоҳаза ва таклиф айтилди, улардан кўпи ҳозирнинг ўзидаёқ амалга оширилди, қолганлари контрол остига олинди, иш планларига киритилди.

Мана шуларнинг ҳаммаси қуйи партия бўғинларининг фаолиятини тубдан яхшилаш учун шарт-шароит яратади. Аммо бу соҳадаги ишни бир дақиқа ҳам бўшаштириб бўлмайди. Кўпгина партия ташкилотлари ўз ишларини ҳозирча жуда секинлик билан қайта қурмоқдалар, контрол қилиш ҳуқуқидан суст фойдаланмоқдалар, баъзилари эса мутлақо фойдаланмаяптилар, камчиликларга қарши курашда муносиб равишда жанговарлик ва ҳужумкорлик кўрсатмаяптилар.

Салбий ҳодисаларнинг, хизмат мавқеини суиистеъмол қилишларнинг, хўжасизлик ва ўғирлик ҳолларининг кўпчилиги ҳали ҳам партия ташкилотларининг ташаббуси билан очилаётгани йўқ. Бунинг устига айрим партия ташкилотлари ахлоқий бузилган раҳбарларни ҳимоя қилишга, уларни жавобгарликдан сақлаб қолишга уринмоқдалар. «Джизакстрой» бирлашмасида худди шундай бўлди. Унинг собиқ бош директори Л. Я. Терман танқидни бўғганлиги, оммавий равишда қўшиб ёзганлиги ва кўзбўямачилиги учун КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги партия контроли комитетининг қарорига мувофиқ партиядан ўчирилди. Ҳозир у жиноий жавобгарликка тортилди. Бу товламачи бир неча миллион сўмлик зарар етказди. Шу билан бирга бирлашма парткомида мана шу ҳаддан ташқари айниган раҳбарнинг ҳимоячилари топилиб қолди, уни ҳимоя қилиш учун имзо тўплаш уюштирилди, марказий органларга воситачилар юборилди. Аммо бу нарса область партия комитетини ҳам, унинг биринчи секретари И. С. Умаровни ҳам ташвишга солмади. Область партия комитетининг секретарлари ва айниқса биринчи секретари аввало сиёсий раҳбар бўлиши, одамларнинг дили ва кайфиятини, ҳар бир бошланғич партия ташкилотидаги ҳаётни ва маънавий-психологик вазиятни сезиб туриши керак.

КПСС Марказий Комитети 1985 йил апрель Пленумининг барча иш соҳаларида юксак ишчанлик, уюшқоқлик ва интизомни қарор топтириш тўғрисидаги йўл-йўриқларини амалга ошира бориб, Марказий Комитет сиёсий раҳбарлик органлари сифатида **партия комитетлари**нинг ролини кучайтиришга алоҳида эътибор берди.

Аммо барча область, шаҳар, район партия комитетлари ленинча раҳбарлик услубини тўла-тўкис эгаллаб олишлари учун ҳали кўп ишлаш керак бўлади.

Танқид ва ўз-ўзини танқид тарбиянинг, бутун партия ишини такомиллаштиришнинг қудратли воситасидир. В. И. Ленин бизни ўзига бино қўйишдан ва муваффақиятлардан мағрурланиб кетишдан, у нафрат билан коммунистик такаббурлик деб атаган нарсалардан энг хатарли касалликдан огоҳлантиргандек огоҳлантирган эди. Партия ҳозир ҳам танқидни бажарилаётган ишларнинг натижаларини объектив ва талабчан руҳда анализ қилишнинг, вужудга келаётган зиддиятларни бартараф этишнинг ғоят муҳим воситаси, олға томон ҳаракатимизга халақит бераётган барча зарарли ва ёт нарсалардан тозалашнинг қудратли кучи деб билмоқда.

Яқин вақтларгача республика партия ташкилотларида танқид қилиш тақиқлаб қўйилган жуда кенг зоналар ва кўпдан-кўп мавзулар бўлганлиги съезд делегатларига яхши маълум. Ҳозир аҳвол тузатилмоқда. Бироқ, бу ленинча қоида ҳамма жойда кундалик норма бўлиб қолди, деб ҳали айтиб бўлмайди. Баъзи жойларда, жумладан, Тошкент, Самарқанд, Сирдарё областлари ташкилотларининг ҳисобот-сайлов йиғилишларида танқид ҳали ҳам эгасиз бўлиб, юқори органлар шаънига ҳар хил илтимослар ва тилаклар формасида изҳор этилди.

КПСС Марказий Комитети бизга коммунистлар, барча меҳнаткашлар билан тўғридан-тўғри, рўй-рост, ҳалол сўзлашиш намунасини кўрсатмоқда. Бундай вазиятда тилёғламалик, лаганбардорлик, хушомадгўйлик, амалдорларга қуллуқ қилиш ҳолларига маънавий порахўрлик деб баҳо берилиши керак. Бунинг учун эса шундай пора бераётганлар ҳам, уни олаётганлар ҳам жавобгар бўлишлари лозим.

Айтилган гапларга шуни илова қилиш кераккки, танқиднинг ишчан, амалий характерини қарор топтириб, ривожлантиришимиз, ғаламисликдан иборат уйдирмаларга ҳам, шунингдек танқидни бўғиш йўлидаги оз бўлса-да уринишларга ҳам қатъиян зарба беришимиз зарур. Ўтмишгагина эмас, шу билан бирга ҳозирги даврга ҳам танқидий баҳо бериш, барча ишимизнинг самарадорлигини талабчанлик билан таҳлил этишимиз керак.

Кейинги вақтларда, сайлаб қўйиладиган партия органлари фаолиятида **коллегиалликка** оғишмай риоя этиш юзасидан қатъий чоралар кўрилди. Республика партия ташкилотида Марказий Комитет секретарларининг сайлаб қўйилган активлар билан энг муҳим ва катта проблемаларга бағишланган учрашув ҳамда суҳбатлари каби коллектив равишда муҳокама қилишнинг қизиқарли формаси вужудга келди. Марказий Комитет, область, шаҳар, район партия комитетлари бюросининг мажлисларида кўпроқ ошкора фикрлашиб олинадиган бўлиб қолди.

Аммо бу соҳада ҳам ҳали кўпгина ишлар қилиш керак. Энг мураккаб масалаларни дастлабки тарзда ишлаб чиқишга активларни жалб этиш норма бўлиб қолиши лозим.

Бироқ, коллегиаллик, масалан, Қорақалпоғистон область партия комитетида бўлгани каби битмас-туганмас кенгашлар ва мажлисбозликлардан иборат эмас. Область комитетининг бюроси, унинг биринчи секретари К. Саликов ҳар қандай, ҳатто энг оддий жорий масалалар хусусида ҳам узоқ фикрлашувларни уюштирмоқдалар. Бу ҳол, кадрлар вазифасига кирувчи масалалар юзасидан қарорлар қабул қилишда уларнинг мустақиллигини сусайтиради.

Сўз билан иш бирлигини қатъиян мустаҳкамлаш, **контрол ва ижрони текширишни** йўлга қўйишни кучайтириш керак. Жуда кўплаб қарорларни чиқариб, лекин уларнинг бажарилишини контрол қилмаётган ва ҳатто Ховос район партия комитетида бўлгани каби шу қарорларни бошланғич партия ташкилотларига, ижрочиларга етказмаётган партия комитетлари, совет ва давлат органлари ҳали ҳам мавжуд.

Шуни эътироф этиш керакки, республика Компартияси Марказий Комитетининг аппаратида ҳам қабул қилинаётган қарорларнинг ижро этилиши устидан контроллик ҳали ҳам тегишлича йўлга қўйилган эмас.

Шу муносабат билан аппарат ходимларига нисбатан талаблар беқиёс даражада ошмоқда. Марказий Комитет секретариати энг муҳим қарорларнинг бажарилиши юзасидан бўлимларнинг ҳисоботларини муҳокама қилишни практикага жорий этди. Министрликлар ва идораларнинг ишлари партия йўл-йўриқларини амалга ошириш учун аппаратнинг масъулиятини кучайтириш нуқтаи назаридан тобора тез-тез кўриб чиқилмоқда. Ўйлаймизки, бундай ёндашувни мустаҳкамлаш ҳамда барча область, шаҳар, район партия комитетларига, советларнинг ижроия комитетларига, министрликлар ва идораларнинг коллегияларига ёйиш керак.

Ижрони контрол қилишни такомиллаштиришда, партия интизоми бузилишига қарши курашда **партия комиссиялари** тобора кўпроқ роль ўйнаши лозим. КПСС Уставида партия комиссияларининг ҳуқуқ ва бурчларини анча кенгайтириш кўзда тутилган. Ҳозирги вақтда партия комитетлари ҳузурида икки юздан кўпроқ комиссия ишлаб турибди.

Бу комиссиялар салбий ҳолатларга ва КПСС Устави, партия ахлоқи нормалари бузилишига анча принципиал ва муросасиз ёндашадиган бўлдилар. Партия талаб қилаётганидек, биронта ҳам партия ташкилоти, биронта ҳам ходим контролдан четда қолмаслиги учун уларнинг шу соҳадаги фаолиятини бундан буён ҳам активлаштириш лозим. Компартия Марказий Комитети партия комиссияларининг ролини ошириш мақсадида уларнинг раисларини область, шаҳар, район партия комитетлари составига киритишни тавсия этди.

Раҳбарлик даражасини ошириш **кадрлар** сиёсати ленинча принципларини оғишмай амалга ошириш билан ҳал қилувчи даражада белгиланади. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республиканинг барча партия комитетлари бу масалаларга ғоят катта эътибор беришлари керак. Айни кадрлар билан ишлашда ҳаммадан кўпроқ бузилиш ва хатоларга йўл қўйилди.

Мана шуларнинг ҳаммаси партия, совет, хўжалик қурилишининг кўпгина соҳаларини партияга содиқ, ҳалол ва камтар кишилар билан мустаҳкамлаш борасида жиддий ишлар амалга оширилишини тақозо этди. Марказий Комитет, область, шаҳар, район партия комитетларининг секретарлари, бўлим мудирлари, аппарат ходимлари орасида кўп кишилар алмаштирилди. Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг, кўпчилик министрликлар, давлат комитетлари ва идораларнинг раҳбарлиги кучайтирилди.

Ҳозирги вақтда область ва республика бўғинларининг раҳбарлари, область, шаҳар, район партия комитетларининг амалда барча секретарлари, шаҳар ва район ижроия комитетларининг раислари олий маълумотли, уларнинг учдан икки қисми халқ хўжалиги мутахассисларидир. Партия комитетлари секретарларининг 45 проценти — 40 ёшгача бўлган кишилардан иборат. Партиявий, сиёсий маълумотга, ишлаб чиқаришда, меҳнат коллективларида ва бошланғич партия ташкилотларида ишлаш тажрибасига эга бўлган кишилар сони кўпайди. Марказий Комитет номенклатураси составида 30 миллат намояндаси бор.

Айни вақтда партия, совет, хўжалик органларини ўз обрўсини тўкиб қўйган шахслардан тозалаш борасида қатъий чоралар кўрилди.

Шу билан бирга эътироф этиш керакки, кадр масалаларини ҳал этишда ҳатто кейинги пайтларда ҳам амал қилинаётган йўлдан айрим чекиниш ҳоллари содир бўлмоқда. Кўпгина область, шаҳар, район партия комитетларида, бошланғич партия ташкилотларида бу иш истиқболни кўзлаб, планли равишда олиб борилмаяпти. Раҳбар кадрларни танлашга статистикага мувофиқ анкета асосда ёндашиш ҳоллари мавжуд, бунда ана шу ходимларнинг сиёсий, ишчанлик ва маънавий фазилатлари дуруст ўрганилмаяпти. Кадрларга баҳо беришда ҳамон либерализм ва принципсизлик намоён бўлмоқда. Масалан, Фарғона область партия комитети ўз обрўсини тўкиб қўйган раҳбарларни узоқ вақтдан буён раҳбарлик лавозимларида зўр бериб сақлаб келмоқда. Областда ишдан бўшатилган ҳар тўрт ходимнинг бири яна раҳбарлик лавозимида ишламоқда. Обком бюроси, унинг секретарлари Ҳ. Умаров ва А. И. Барулин бу масалаларда принципсиз ҳамда либералларча позицияда турибдилар.

Бошқа баъзи партия комитетлари ҳам бадном бўлган шахсларга нисбатан кўнгилчанлик қилмоқдалар. Бироқ, дарҳол огоҳлантириб қўймоқчимизки, талабчанлик, принципиалликнинг қуруқ маъмуриятчилик, асаббузарлик, қўполлик билан мутлақо алоқаси йўқ. Аксинча, талабчанликни кучайтириш айни вақтда кадрларга кўпроқ эътибор берилишини ҳам назарда тутади.

Ортиб бораётган вазифалар биздан, барча раҳбарларимиздан сиёсий билим савиясини, ҳозирги иқтисодий тафаккурни янада оширишни, ишнинг янги форма ва методларини тезроқ эгаллаб олишни талаб қилмоқда. Буларнинг ҳаммаси раҳбар партия, совет, хўжалик ходимлари ўқишини ташкил этишни тубдан яхшилаш масалаларини алоҳида ўткир қилиб қўймоқда.

Биз Олий партия мактаби, Республикалараро партия курслари, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги малака ошириш институти фаолиятини доимо такомиллаштиришимиз керак. КПСС Марказий Комитети бизга берган имкониятдан тўла-тўкис фойдаланиш лозим. КПСС Марказий Комитети ҳар йили юздан кўпроқ истиқболли ходимларни мамлакатдаги марказий партия ташкилотларининг олий партия билим юртларига ўқишга юбориб туришга рухсат берди. Марказий Комитет, область партия комитетлари яқин келажакда республика раҳбар кадрларининг ўзагини ташкил этиши мумкин бўлган ёш истиқболли ходимларнинг номзодларини танлаб олишга алоҳида пухталик билан ёндашишлари лозим.

Марказий Комитет бўлимлари ва аввало, ташкилий-партиявий ишлар бўлими, область, шаҳар, район партия комитетлари яқин икки-уч йил ичида **кадрлар резервини** вужудга келтириш ва ҳар томонлама тайёрлаш учун ғоят қатъий чоралар кўришларига тўғри келади. Ҳозирча Марказий Комитетда ва кўпгина партия комитетларида кадрлар резерви фақат қоғоздагина мавжуд бўлиб, бу эса партия раҳбарлигидаги энг жиддий нуқсондир. Чинакам ташкилотчиларни сабр-тоқат билан излаш ва синаб кўриш, уларни оддий вазифалардан мураккаброқ вазифаларни бажаришга ўтказиб, кўп карра синовлардан кейин партия ташкилотлари ва меҳнат коллективларининг фикрини ҳисобга олиб, масъулиятли лавозимларга тайинлаш керак. Ишчилар, колхозчилар ва мутахассислардан ёш ҳамда қобилиятли ташкилотчиларни юқори лавозимларга дадилроқ кўтариш лозим.

Республика партия комитетлари ва ташкилотлари хотин-қизларни раҳбарлик лавозимларига кўтаришга алоҳида эътибор беришлари зарур. Ҳозир партия комитетлари секретарларининг 32 процентини, аппарат ходимларининг 24 процентини хотин-қизлар ташкил этади, улар бошланғич партия ташкилотларининг ҳар учтасидан бирига бошчилик қилмоқдалар.

Айни вақтда кўпгина партия комитетлари бу масала билан чинакамига шуғулланмаяптилар. Халқ хўжалигида ишлаётган дипломли мутахассисларнинг 44 проценти, республика партия ташкилоти составининг салкам 28 проценти хотин-қизлардан иборат. Бироқ. шаҳар ва район партия комитетларининг биринчи ҳамда иккинчи секретарлари, бўлим мудирлари, партия комитетларининг инструкторлари, шаҳар ва район ижроия комитетларининг раислари орасида хотин-қизлар жуда кам. Ҳатто Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети аппаратларининг ходимлари орасида ҳам хотин-қизлар 15 процентдан ошмайди. Республикадаги бир ярим мингта саноат корхонасидан 50 тадан ҳам камроғига хотин-қизлар бошчилик қилишмоқда. Мактаб директорлари, савдо, умумий овқатланиш, маиший хизмат корхоналарининг раҳбарлари орасида хотин-қизлар ҳали ҳам етарли эмас. Партия Марказий Комитети, область, шаҳар, район партия комитетлари ишларнинг бундай аҳволига тоқат қилмасликлари керак. Хотин-қизларнинг кучларини ижтимоий фаолиятга яна ҳам активроқ жалб этиш лозим.

(Давоми 6-бетда).

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ XXI СЪЕЗДИ

ЎРТОҚ И. Б. УСМОНХЎЖАЕВ ДОКЛАДИ

(Давоми. Боши 2, 3, 4 ва 5-бетларда).

Кадрлар тўғрисидаги гапни тугаллаб, шуни таъкидлаш керакки, ҳозир республика партия ташкилоти олдида муҳим ва масъулиятли вазифа турибди: кадрлар билан ишлашнинг шундай системаси яратилиши керакки, бундай система **раҳбарлар ишини юқоридан ҳам, қуйидан ҳам, аввало бошланғич партия ташкилотлари томонидан доимий контрол қилиб туришни таъминлаши**, Устав нормалари ва талабларидан ҳар қандай оғишга имкон бермай қўйишдан ташқари кадрларни доимий камолотга, янги қарорларни, ишлаб чиқариш резервларини қидириб топишга ундайдиган, ташаббускорлик ва социалистик омилкорликка кенг имконият яратиб берадиган бўлсин. Андижон, Навоий, Сирдарё, Хоразм область партия комитетларида янги биринчи секретарлар раҳбар бўлишди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети М. М. Орипжонов, А. С. Ефимов, А. Ф. Клепиков, М. М. Мирқосимов ўртоқлар ана шу область партия ташкилотларининг фаолиятига янгилик киритадилар, ишчанлик ва ташаббускорлик намунасини кўрсатадилар, ўзларини дадил қарорлардан чўчимайдиган серғайрат раҳбар сифатида намоён этадилар, деб умид қилади.

Марказий Комитет ва партия органлари ташаббуссизлик, фаолиятсизликдан кўра иш манфаатларини кўзлаб, асосли таваккалчиликда йўл қўйилган хатони кўпроқ кечиришга тайёрдирлар. Пассивлик яроқсиз иш услуби деб қаралади. Бугунги кун талаби шундай бўлиб, барча раҳбарларга шу талаб қўйилади.

Ўртоқлар! Совет жамиятининг етакчи кучи ва раҳбар ўзаги бўлмиш партия сиёсий системанинг барча бўғинларига — Советлар, касаба союзлари, комсомолга ҳамда мамлакат аҳолиси барча табақаларининг, ҳамма миллатлар ва элатларнинг бирлигини ҳамда ўзига хос манфаатларини ифода этувчи бошқа жамоат ташкилотларига доимо таянмоқда.

КПСС **халқ депутатлари Советларининг** фаолиятини ҳар томонлама яхшилаш тўғрисида муттасил ғамхўрлик қилмоқда. Кейинги вақтларда республика Олий Совети ва маҳаллий Советларининг ишида демократик принциплар: ошкоралик, депутатларнинг мунтазам ҳисоботлари тўлиқроқ амалга оширилмоқда. Олий Совет ва маҳаллий Советларнинг составида 104 мингдан кўпроқ илғор ишчи, колхозчи, зиёлиларнинг вакиллари бор. Жойларда ва ижроия комитетларнинг мажлисларида давлат ҳамда жамоат органлари раҳбарларининг ҳисоботлари тингланмоқда, депутатларнинг сўровлари, наказлар бажарилганлиги тўғрисида сайловчиларни хабардор қилиб туриш кенг оммалашмоқда.

Кейинги вақтларда Олий Совет Президиуми, унинг раҳбарлигида эса маҳаллий Советлар ҳам республикани социал-иқтисодий ривожлантириш актуал масалаларини дадилроқ ўртага қўйиб, ҳал этадиган бўлиб қолишди. Совет органлари бу фаолиятда Марказий Комитет ва партия комитетларидан ҳар томонлама мадад олмоқдалар.

Шу билан бирга кўпгина Советларнинг иш савияси ҳаёт талабларидан орқада қолмоқда, Советлар ўзларига бериб қўйилган ҳуқуқ ва ваколатлардан тўла-тўкис фойдаланмаяптилар.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва унинг Раиси О. У. Салимов ўзларига тааллуқли масалаларни ҳал этишда, меҳнаткашларнинг Конституциядаги ҳуқуқларини таъминлашда, совет кишиларининг талаб ва эҳтиёжларини тўлиқроқ қондиришда кўпроқ ташаббускорлик ва қатъият кўрсатишлари, умумдавлат манфаатлари билан маҳаллий манфаатлар тўғри қўшиб олиб борилишини таъминлашлари лозим. Шаҳарлар ва қишлоқларни комплекс ривожлантириш учун халқ ҳокимияти органлари ўз территорияларидаги барча корхоналар, ташкилотлар ва хўжаликлар қайси идораларга қарашли эканлигидан қатъи назар уларнинг маблағ ва имкониятларини сафарбар этишлари керак.

Партия ташкилотлари, халқ депутатлари Советлари **халқ контроли органларига** раҳбарликни муттасил яхшилашлари, оммавий, доимий ишловчи, самарали ва ошкора контролни ташкил этишда ленинча принциплар муттасил амалга оширилишига эришишлари зарур. Бу органларни бундан буён ҳам синалган кадрлар билан мустаҳкамлаш, уларнинг иш формалари ва методларини такомиллаштириш, салбий ҳолатларга қарши курашда, социалистик мулкни ўғирлаш учун энг кичик тирқишларни ҳам ёпиб қўйишда ҳужумкорлик ва муросасизликка эришиш керак.

Ўз сафларида 6,5 миллион меҳнаткашни бирлаштирган республика **касаба союзларининг роли ва активлигини ошириш тўғрисида** доимий ғамхўрлик қилинганлиги ҳисобот даврига хос хусусиятдир. КПССнинг янги таҳрирдаги Программаси лойиҳасида таъкидланганидек, касаба союзлари ўзларининг асосий вазифаларини изчиллик билан бажариб боришлари: халқ бойлигини кўпайтиришга, кишиларнинг меҳнат, турмуш ва дам олиш шароитларини яхшилашга бутун чоралар билан кўмаклашишлари, меҳнаткашларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишлари, оммани коммунистик руҳда тарбиялаш билан доимо шуғулланишлари, уни ишлаб чиқариш ва жамоат ишларини бошқаришга жалб этишлари лозим. Меҳнат коллективлари тўғрисидаги Қонун талабларига таяниб меҳнат ва ишлаб чиқариш интизомини мустаҳкамлашга, социал адолат принципларини қарор топтиришга муттасил эриша бориш зарур. Жамоат ташкилотлари, меҳнаткашларнинг ўзлари ўғирлик ва қўшиб ёзишларга, порахўрлик ва чайқовчиликка, исрофгарчилик ва нобудгарчиликларга, сифатсиз маҳсулот ишлаб чиқарилишига, прогуллар ва ичкиликбозликка қарши ғоят қатъий ва муросасиз кураш олиб боришлари лозим.

Социалистик мусобақа ижтимоий-сиёсий ва меҳнат активлигини оширишнинг қудратли воситасидир. КПСС XXVII съездини муносиб кутиб олиш учун ҳаракат чинакам умумхалқ тусини олди, ҳозир бу ҳаракатда 2,5 миллион ишчи, колхозчи, мутахассис ва хизматчи қатнашмоқда. Шу билан бирга социалистик мусобақани ташкил этишда расмиятчилик, бир хиллик, тадбирларни қалаштириб юбориш ҳоллари ҳамон учраб турибди. Мусобақадошларнинг куч-ғайратлари ҳамиша ҳам юксак пировард натижаларга эришишга қаратилаяпти, деб бўлмайди. Республика саноатида мусобақада қатнашаётган ҳар тўққиз кишининг бири социалистик мажбуриятнигина эмас, ҳатто давлат планини ҳам бажармаяпти. 1990 йилда XII беш йилликнинг контрол рақамларидан ошиб кетадиган марраларга эришиш мажбуриятини қабул қилган Волжск автозаводи ходимларининг ташаббуси расман қўллаб-қувватланди, Қорақалпоғистон АССР, Жиззах, Сирдарё областларининг, Қурилиш министрлигининг, «Главсредазирсовхозстрой»нинг касаба союз ташкилотлари эса бу ҳаракатда умуман иштирок этмаяптилар.

Ёшлар ўртасида олиб бориладиган ташкилотчилик ва сиёсий ишлар, **комсомол ташкилотларига партия раҳбарлигини яхшилаш ва ёшларни коммунистик руҳда тарбиялашда уларнинг ролини ошириш** муҳим проблема бўлиб қолмоқда. Ўзбекистон комсомол ташкилоти 3,3 миллионга яқин йигит ва қизни бирлаштирган. Улар Ўзбекистоннинг ишлаб чиқарувчи кучларини ривожлантиришда актив қатнашишга интилмоқдалар. Ёшлар партия билан халқнинг шонли революцион, жанговар ва меҳнат анъаналарига содиқдирлар.

Комсомол ишида сафсатабозлик, қуруқ дабдабабозлик, ҳар хил шов-шувли кампаниябозликлар ҳамон кўп. Комсомол комитетлари кўпгина қимматли ташаббусларни олға сурадилару, аммо тез орада уларни унутиб қўядилар. Комсомол ташкилотлари ёшларни новаторларча меҳнат методларига, техникавий ижодиётга, энг муҳим халқ хўжалик объектлари қурилишига ҳали суст сафарбар этмоқдалар. Ўзбекистоннинг йигит ва қизлари республика ҳамда мамлакатнинг янги иқтисодий районларини ўзлаштиришда яна ҳам активроқ иштирок этишлари мумкин ва лозим.

Республикадаги мураккаб социал вазият ёшларга ҳам таъсир ўтказди. Раҳбар ходимларнинг фарзандлари номуносиб равишда комсомол органларига кўтарилганликлари, улар илмий муассасаларга жойлаштириб қўйилганликлари, Совет Армияси сафларида хизмат қилишдан олиб қолинганликлари ёшлар тарбиясига айниқса зарар етказди. Бир қанча ўқув юртларида сиёсий-тарбиявий ишларнинг ташлаб қўйилганлиги, студентларни қабул қилиш ҳамда битириб чиққан кишиларни тақсимлашдаги порахўрлик ва таъмагирлик сарқитлари салбий таъсир ўтказди.

Партия комитетлари КПСС Марказий Комитетининг комсомолга доир маълум қарори талабларига мувофиқ комсомол ташкилотларига раҳбарликни тубдан яхшилашлари лозим.

Ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашда, республика партия ташкилоти иш олиб бораётган кўпгина масалаларни ҳал этишда Қизил Байроқли Туркистон ҳарбий округи жангчилари билан чамбарчас алоқа муҳим роль ўйнайди. Партия комитетлари ва сиёсий органларнинг чамбарчас баҳамжиҳат ҳаракати, меҳнат коллективларининг ҳарбий қисмлар ва билим юртлари билан мустаҳкам дўстлиги бутун ташкилотчилик ва идеология фаолиятимизни кучайтиришга кўмаклашмоқда. Партия, касаба союз, комсомол ташкилотлари бундан буён ҳам Совет Армияси билан дўстликни мустаҳкамлашлари ҳамда меҳнаткашларни, айниқса, ёшларни ҳарбий ватанпарварлик руҳида тарбиялаш юзасидан биргаликдаги ишларни кучайтиришлари лозим. Совет Армияси халқнинг жон-тани бўлмиш фарзанди, мардлик ва ёшларни чиниқтириш мактабидир.

* * *

Ўртоқлар!

Партия, совет, хўжалик органларининг ишини қайта ташкил этиш учун, республикада вазиятни соғломлаштиришдан иборат қийин жараённи жадаллаштириш учун Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети секретарлари зиммасига алоҳида масъулият тушади.

Идеологик, сиёсий-тарбиявий ишлар ижодий муносабатни, янги формаларни дадил излаб топишни, одат бўлиб қолган бир хилдаги қолиплардан қатъиян воз кечишни талаб қилади. Шу муносабат билан идеология бўлимлари ва муассасаларининг ташаббускорлиги ҳамда масъулиятини бутун чоралар билан кучайтириш, уларга кўпроқ ишонч билдириш, уларнинг куч-ғайратларини қўллаб-қувватлаш зарур. Шу масалаларга раҳбарлик қилувчи Марказий Комитет секретари Р. Ҳ. Абдуллаева идеология органларининг фаолиятини зарурдан зиёд регламентга солиб қўймоқда, кўпгина катта ва кичик масалаларни ҳал этишни ўз зиммасига олмоқда. Идеология ишида кўпроқ мунтазамлик, системалилик, республикада маънавий турмуш ва ижтимоий онгнинг энг муҳим проблемаларига комплекс ёндошув бўлишини тиламоқчимиз.

Марказий Комитетнинг собиқ секретари Е. А. Айтмуротов кейинги вақтларгача аграр саноат комплекси барча бўғинларининг ишини йўналтириб турди, у республика халқ хўжалиги шу мураккаб тармоғининг энг асосий масалаларини ҳал этишга тубдан ёндошиш йўлларини топа олмади. Унинг ўзи ва у раҳбарлик қилган қишлоқ хўжалиги ҳамда озиқ-овқат саноати, сув хўжалиги бўлимлари жорий ишлаб чиқариш ишлари билан ҳаддан ташқари кўп шуғулландилар, кўпинча ишнинг стратегик проблемалари ва йўналишларини диққат марказидан чиқариб қўйдилар. Яқинда Марказий Комитет секретари юксак лавозимига сайланган В. А. Антонов шунга эътиборни қаратиши керак.

В. П. Анишчев республикада саноатга раҳбарлик билан етарли вақт шуғулланган бўлишига қарамай, у XII беш йиллик планларини тузиш масалаларини ўз қўлига олабилмади. Ҳозир Марказий Комитетнинг иккинчи секретари сифатида у Марказий Комитет аппарати, жойлардаги партия органлари ишининг проблемаларини тезроқ билиб олиши, партиянинг ҳозирги талаблари асосида қабул қилинаётган қарорларнинг бажарилиши устидан контроллик системасини такомиллаштириши зарур.

Ҳозирги мураккаб вазиятда Марказий Комитет Бюросининг аҳиллик билан аниқ-пухта ишлаши айниқса муҳимдир. Шуни эътироф этиш керакки, мен бюро аъзоларининг куч-ғайратларини республика партия ташкилоти олдида турган бош вазифаларни ҳал этишга ҳамиша ҳам етарли даражада йўналтириб туришга муваффақ бўла олмадим. Марказий Комитетнинг биринчи секретари Бюронинг ишида ошкора ва принципиал фикрлашиб олиш, қарорлар қабул қилишда чинакам коллегиаллик, ўзаро ишонч ва талабчанлик муҳитини қарор топтириши учун кўп иш қилиши керак бўлади, деб ўйлайман.

Ўртоқлар!

Икки кундан кейин съездимиз ўз ишини тугаллайди ва Ўзбекистон Компартиясининг янги составдаги Марказий Комитети қабул қилинган қарорларни амалга оширишга киришади. Шу боисдан ҳисобот докладини тугаллай туриб, сайлаб қўйиладиган активларимизнинг, республикадаги вазиятни тезроқ соғломлаштириш учун, уни янги юксак марраларга олиб чиқиш учун, ҳозир партия талаб қилаётганидек бутун фаолиятимизни қайта қуриш учун курашга бошчилик қилишни коммунистлар ишониб топширадиган кишиларнинг ғоят катта роли ҳамда улар зиммасига тушадиган масъулият тўғрисида алоҳида айтиб ўтмоқчиман.

Мураккаб, қизғин иш олиб боришимизга тўғри келади, бизнинг йўлимизда ҳали кўпгина қийинчиликлар учрайди. Ҳар биримиз партия нормалари ва принципларига оғишмай риоя этилиши посбонлигида қатъий туриб, партия ва давлат манфаатларини муросасизлик билан ҳимоя қилган тақдирда биз ана шу қийинчиликларни бартараф этиб, аҳволни қатъиян ва узил-кесил тўғрилай оламиз.

Партия Марказий Комитетининг, область, шаҳар, район партия комитетларининг аъзолари, коммунистлар — Советларнинг депутатлари, халқ контроли, касаба союзлари, комсомол активлари — булар республика партия ташкилоти кўп минг кишилик армиясининг варбдор отрядидир. Ҳамиша ва ҳар ишда олдинда бўлиш, барча бунёдкорлик ишларида пешқадамлик қилиш, ўзининг партиявий ва гражданлик бурчини ҳалол ва масъулиятни ҳис этиб бажариш намунасини кўрсатиш — уларнинг бурчи ва вазифасидир.

Ўн иккинчи беш йилликнинг дастлабки бир неча ўн куни ўтди. Бизнинг ўйлаб ўтиришга вақтимиз йўқ. Хўш, дастлабки қадамларданоқ нималар қилиш, келгусидаги ишларнинг ҳаммасига нимани асос қилиб олиш керак? Аввало барча ишларимиз ва режаларимизни партиянинг программавий талаблари, КПСС Марказий Комитети ўртага қўйган кенг миқёсли вазифалар билан яна бир бор солиштириб олиш лозим. Бу вазифаларни ҳозир, бугун ҳал қилиш керак.

Шу боисдан ҳар бир партия ташкилотларида, ҳар бир меҳнат коллективида ишларнинг аҳволини кескин тузатиш, бутун ишимизнинг самарадорлиги ва сифатини ошириш учун конкрет, амалий чора-тадбирларни белгилаб олиш муҳим. Энг асосийси эса белгиланган барча режалар амалга оширилиши учун қатъий ва таъсирчан контролни, фикр, сўз ва ишнинг чамбарчас бирлигини таъминлаш зарур.

Бизнинг барча ишларимизда, интизомни мустаҳкамлаш учун, чинакам социалистик тартиб ўрнатиш учун авж олдириб юборилган курашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети республика коммунистлари, меҳнаткашларининг кенг табақалари, барча соғлом кучларининг мададини доимо сезиб турибди. Бу мадад ҳозир Ўзбекистон шаҳар ва қишлоқларида, меҳнат коллективларида ҳукм сураётган юксак кайфиятда тўла-тўкис намоён бўлмоқда.

Ана шу кайфиятни мустаҳкамлаш, бошланган ишга янги кўлам бағишлаш учун съездимизнинг қарорларини ҳар бир меҳнаткашга етказиш, биз сизлар билан муҳокама этадиган барча проблемалар тўғрисида кишиларга рўйи-рост сўзлаб бериш жуда муҳимдир. Партиянинг тўппа-тўғри, чин сўзини меҳнаткашлар ҳамиша тушуниб, қўллаб-қувватлашларини биз биламиз. Улар бундай сўзни меҳнатлари, фидокорона ишлари, ташаббускорликлари ва ижодкорликлари билан қўллаб-қувватлайдилар.

Съезд делегатлари, Марказий Комитет ва Ревизия комиссиясининг сайланадиган аъзолари бунда намуна кўрсатишга даъват этилганлар. Улардан активлик ва масъулиятни ошириш талаб қилинади. Пленумлар ва активларнинг ишидагина эмас, шу билан бирга ўз партия ташкилотларининг, меҳнат коллективларининг кундалик ишларида ҳам активликни кучайтириш талаб этилади. Марказий Комитет аъзолари Бюрода, партия, совет, хўжалик органларида тез-тез ташаббус билан чиқиб туришларини ҳам истардик. Сайлаб қўйиладиган партия органлари аъзоларининг фаолияти ҳисобга олиб бориладиган мамлакатдаги бир қанча партия ташкилотларининг практикаси маълум. Сайлаб қўйиладиган активларнинг ҳисоботларини жумладан Марказий Комитет пленумида тинглаб туришни биз ҳам қоида қилиб қўйсак тўғри бўлади.

Хуллас, биз ҳаммамиз ишлаб чиқаришда ва ижтимоий турмушда кўпроқ шахсий ташаббус, ғайрат-шижоат, қатъият ва масъулиятни, чинакам партиявийликни намоён этишимиз керак. Съезд делегатлари, улар партия ташкилотимизнинг раҳбар органларига сайлайдиган ўртоқлар бизга коммунистлар кўрсатган юксак ишончни айни шундай қабул қиладилар деб умид ва ишонч билдиришга ижозат бергайсиз. Олдимизда турган барча вазифаларни муваффақиятли ҳал қилишнинг ишончли гарови мана шундадир.

Ўртоқлар! Яқинда Ватанимиз пойтахти — Москвада Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVII съезди очилади. Бу съезд бутун мамлакатнинг янги тарихий босқичида унинг ҳаётидаги ғоят муҳим ижтимоий-сиёсий воқеа бўлиб қолади. Съезд янги таҳрирдаги Программани қабул қилади, таклиф этилаётган ўзгартишлари билан КПСС Уставини тасдиқлайди, иқтисодий ва социал ривожланишнинг ўн иккинчи беш йилликка ва анча олис истиқболга мўлжалланган Асосий йўналишларни кўриб чиқади. Партия ва халқ олдида очиладиган янги уфқлар мамлакатнинг бундан буён шитоб билан ҳаракат қилиб боришини, социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштиришни, совет кишиларининг фаровонлигини оширишни, улуғ Ватанимизнинг қудрати ўсишини таъминлайди. Мана шу муносиб мақсадларни амалга ошириш учун биз кучимизни ҳам, билимларимизни ҳам, меҳнатимизни ҳам аямаймиз.

Республика коммунистлари, барча меҳнаткашлари кўрсатилган йўлдан дадил, қийинчиликлардан чўчимай олға борадилар, партиянинг буюк бунёдкорлик режаларини шараф билан амалда рўёбга чиқариш учун ўзларининг бутун куч ва ғайратларини сарфлайдилар, деб сизларнинг номингиздан КПСС Марказий Комитетини, унинг Сиёсий бюросини ишонтиришга ижозат этгайсиз.

(Ўртоқ И. Б. Усмонхўжаев доклади зўр эътибор билан тингланди).

АРГЕНТИНА МИНИСТРИ БИЛАН СУҲБАТ

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси А. А. Громико расмий визит билан Совет Иттифоқига келган Аргентина Республикаси ташқи ишлар ва диния ишлари министри Данте Марио Капутони ва унга ҳамроҳ бўлган кишиларни 29 январь куни Кремлда қабул қилди.

Суҳбат чоғида ҳозирги халқаро вазиятнинг баъзи проблемалари ва Совет—Аргентина муносабатларининг масалалари кенг кўламда муҳокама қилинди.

А. А. Громико таъкидлаб айтдики, Совет Иттифоқи ялпи тинчлик учун курашни изчиллик билан давом эттирмоқда. КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев Баёнотида айтилган янги тарихий ташаббуслар қисқа муддат ичида, атиги ўн беш йилда бутун планетадаги ядро қуроли батамом тугатилишига эришишдан иборат равшан мақсадни кўзлайди.

Совет Иттифоқи муайян кучлар, айниқса, НАТО блоки мамлакатларидаги кучлар сиёсатда салбий хавфли тенденциялар ривожланишини рағбатлантириб турган шароитларда ўз таклифларини киритди. Бу кучлар инсоният учун янги уруш хавфини вужудга келтирмоқда, ҳозирги авлодни мислсиз даражада кўпайтирилаётган ядро қуролидан даҳшатга тушиб яшашга мажбур этмоқда. Инсон зоти энди бундай яшашни хоҳламайди ва шундай яшамаслиги керак.

Советлар мамлакати тутган принципиал позиция тарихнинг боришини кескинликни юмшатиш сари буришдан иборатдир. Унинг ташқи сиёсий фаолияти, шу жумладан Женева учрашувигача ҳам, Женевада Олий даражада ўтказилган Совет—Америка учрашувидаги ҳам, ундан кейинги сиёсий фаолияти ҳам ана шунга қаратилган.

Совет Иттифоқининг иккинчи минг йиллик охирига қадар тузилган конкрет ядровий қуролсизланиш программасини барча қитъалардаги ғоят хилма-хил мамлакатларнинг миллион-миллион кишилари қўллаб-қувватлади. Шу программанинг амалга оширилиши халқларни ядровий телбалик даҳшатлари ва васвасаларидан халос этишга, қуролланиш пойгаси космосга ёйилишининг олдини олишга, катта-катта маблағлар очлик, саводсизлик, қашшоқлик, касаллик каби кулфатларни тугатишга сарфланишига имкон беради.

Давлатимиз, деди А. А. Громико, қуролсизланиш йўлида муҳим қадам қўйди. Совет Иттифоқининг ядро қуролини батамом тугатиш программасининг принципиал янгилиги ва аҳамияти шундаки, у ҳам мазмунан, ҳам амалга оширилиш муддатлари жиҳатидан конкретдир.

Бунда СССРнинг бундан аввал ҳар қандай ядровий портлатишларни бир ёқлама тартибда тўхтатиб қўйганлигини яна уч ойга, яъни 1986 йилнинг 31 мартига қадар чўзишга қарор қилганлиги ҳам муҳимдир. Энди гап Америка томонида қолди. Совет Иттифоқи СССР ва АҚШ зарбдор космик қуролларни яратиш, уларни синаш ва кўпайтиришдан воз кечганидагина ядро қуролини тубдан камайтириш мумкин, деб яна таъкидлайди.

«Олтилар группаси»даги бошқа мамлакатлар — Греция, Ҳиндистон, Мексика, Танзания ва Швеция билан биргаликда қуролланиш пойгасини жиловлаш, космос ҳарбийлаштирилишига йўл қўймаслик ва ядровий портлатишларни тўхтатиш борасида конструктив таклифлар айтган Аргентинанинг куч-ғайратларига СССР раҳбарлари юксак баҳо бераётганликларини Совет томони таъкидлаб ўтди. Бундай ғоялар ана шу муҳим проблемаларни ҳал этишга Совет Иттифоқининг ёндашуви билан ҳамоҳанг эканлиги Аргентина министрига айтилди.

Яқинда М. С. Горбачев Аргентина президенти Р. Альфонсин номига юборган мактубга меҳмоннинг эътибори жалб қилинди. Мактубда Совет Иттифоқининг таклифлари тўғрисида ахборот берилиб, ядровий қуроллар портлатилишини Совет—Америка икки-томонлама тўхтатиш, сўнгра синов тариқасидаги ядровий протлатишларни батамом ва ялпи тақиқлаш учун ҳамма имкониятлардан фойдаланиш зарурлиги таъкидланди.

Д. Капуто Аргентина ҳукумати Совет Иттифоқининг тинчлик ташаббусларига ижобий муносабатда эканлигини айтди. Шу билан бирга у Совет Иттифоқининг 15 январда айтган таклифи муҳим сиёсий ҳужжат сифатида қуролланиш пойгасини чеклаш ва қуролсизланиш масалаларини амалда ҳал этиш учун яхши замин яратади, деб таъкидлади.

Марказий Американдаги аҳвол кўриб чиқилаётганида Совет томони ушбу райондаги аҳвол халқларнинг суверенитетига, уларнинг қандай яшаш, қандай йўлни ўтказиш кераклигини ўзлари ҳал этиш ҳуқуқига оғишмай риоя этилган ҳолда тинч сиёсий йўл билан бартараф қилинишини қўллаб-қувватлаётганлиги таъкидланди. Д. Капуто Марказий Америкадаги кескинлик хусусида ташвиш изҳор этиб, Аргентина, Лотин Американдаги бошқа мамлакатлар ана шу кескинликни тугатишга ёрдам бериш истагида эканликларини айтди.

Томонлар Совет Иттифоқи билан Аргентина ўртасидаги икки томонлама алоқаларни муҳокама қилаётиб, бу алоқалар жўшқин ривожланиб бораётганлигини мамнуният билан қайд этдилар. Парламентлар йўли билан мулоқотлар алоҳида кўриб чиқилди. Иккала мамлакат ўртасида ўзаро манфаатли ва барқарор асосда ғоят хилма-хил соҳалардаги ҳамкорликни кенгайтириш имкониятларидан яна ҳам тўлиқроқ фойдаланиш тўғрисида фикр айтилди. СССРда президент Р. Альфонсиннинг Москвага қиладиган визити ҳозирги замоннинг туб масалалари хусусида ҳамжиҳатликни чуқурлаштириш ва Совет—Аргентина муносабатларини ривожлантириш учун катта аҳамиятга эга бўлади, деб умид қилинмоқда.

Томонлар халқаро майдонда вужудга келган вазият давлат арбобларидан халқларнинг тинчликка бўлган орзу-умидларини оқлашни қатъий этаётганлигини англаётганликларини изҳор этдилар. **(ТАСС).**

СОВЕТ—АРГЕНТИНА МУЗОКАРАЛАРИ

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе билан Аргентина ташқи ишлар ва диния ишлари министри Д. Капуто ўртасидаги музокаралар 29 январь куни Москвада давом эттирилди.

Д. Капуто Аргентина республикаси президенти Р. Альфонсиннинг КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачевга мактубини Э. А. Шеварднадзега топширди. Бу мактуб М. С. Горбачевнинг илгари топширган мактубига жавоб бўлиб, унда қурол-яроғларни чеклаш ва қуролсизланиш соҳасида Совет Иттифоқининг янги ташаббуслари баён қилинган.

Министрлар актуал халқаро проблемалар юзасидан фикрлашиб олишни давом эттирдилар ҳамда Совет—Аргентина муносабатлари масалаларини ва шу муносабатларни ривожлантириш истиқболларини батафсил кўриб чиқдилар.

Томонлар СССР билан Аргентина ўртасида самарали ва муттасил ривожланиб бораётган ҳамкорликдан мамнуният изҳор этиб, тенглик, ҳурмат қилиш асосида ва ўзаро фойдали асосда икки томонлама алоқаларни янада ривожлантиришдан манфаатдор эканликларини таъкидладилар.

Э. А. Шеварднадзе билан Д. Капуто маслаҳатлашишлар тўғрисида Совет—Аргентина протоколини, маданий ва илмий ҳамкорлик ҳақидаги битимни ҳамда иккала давлат ўртасида дипломатия муносабатлари ўрнатилганлигининг 100 йиллиги муносабати билан биргаликда ҳужжатли тўплам нашр этиш тўғрисидаги протоколни имзоладилар.

Д. Капутонинг СССРга қилган визити тўғрисида Совет—Аргентина қўшма ахбороти тексти келишиб олинди, ахборот тексти матбуотда эълон қилинади.

Э. А. Шеварднадзе шу куни Д. Капуто шарафига нонушта зиёфат берди, зиёфат вақтида нутқлар сўзланди.

Зиёфатда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР маданият министри П. Н. Демичев, бошқа расмий кишилар ҳозир бўлдилар. **(ТАСС).**

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

СССР Олий Совети Президиуми ўртоқ Сергей Васильевич **Башилов**ни СССР Оғир индустрия корхоналари қурилиши министри этиб тайинлади.

* * *

СССР Олий Совети Президиуми ўртоқ Николай Васильевич **Голдин** пенсияга чиқиши муносабати билан уни СССР Оғир индустрия корхоналари қурилиши министри вазифасидан озод қилди.

* * *

СССР Олий Совети Президиуми ўртоқ Сергей Васильевич **Башилов** бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан уни СССР қурилиш ишлари давлат комитетининг раиси вазифасидан озод қилди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармони

ЎРТОҚ А. ҚАЛАНДАРОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Совет органларида кўп йил самарали ишлаганлиги учун ҳамда туғилган кунига эллик йил тўлиши муносабати билан халқ депутатлари Хоразм область Совети ижроия комитети раисининг биринчи ўринбосари, Агросаноат бирлашмаси кенгашининг раиси ўртоқ Амин Қаландаров Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
О. САЛИМОВ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри, 1986 йил 30 январь.

ВИЗИТ ДАВОМ ЭТМОҚДА

Аргентина Республикаси ташқи ишлар ва диния ишлари министри Д. Капуто 30 январь куни Москвадан Ленинградга жўнаб кетди. У Совет ҳукуматининг таклифига биноан расмий визит билан мамлакатимизга келган.

(ТАСС).

ЖЕНЕВАДАГИ МУЗОКАРАЛАРДА

ЖЕНЕВА, 30 январь (ТАСС). Бугун бу ерда ядровий ва космик қуролларга бағишланган Совет—Америка музокаралари доирасида ўртача олислик ядровий қуроллар масалалари билан шуғулланувчи группанинг мажлиси бўлиб ўтди.

Редактор
Н. НАСИМОВ.

ОБ-ҲАВО

Синоптикларнинг хабар беришларича, Ўзбекистонда ҳаво булутланиб туради. Навоий областида ва Тошкент области тоғлик районларининг баъзи жойларида бироз қор ёғади, қолган территорияда ёғингарчилик бўлмайди. Кечаси ва эрталаб туман тушади. Шимоли-шарқдан секундига 3—8 метр тезликда шамол эсади, шимолда кундузи секундига 15—17 метргача кучаяди. Қорақалпоғистон АССРда кечаси 10—15 даража, кундузи 3—8 даража совуқ бўлади, Хоразм областида кечаси 6—11 даража, кундузи 1—6 даража совуқ, қолган территорияда кечаси 3—8 даража совуқ, кундузи 2 даража совуқ билан 3 даража иссиқ ўртасида бўлади.

Тошкентда ҳаво булутланиб туради, ёғингарчилик бўлмайди. Шарқдан секундига 2—7 метр тезликда шамол эсади. Термометр кечаси 2—5 даража совуқни, кундузи 0—2 даража иссиқни кўрсатади. **(ЎзТАГ).**

Тингланг, томоша қилинг

31 ЯНВАРЬ, ЖУМА

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МОСКВА-I. 9.00 — «Время». 9.45 — «Қувноқ стартлар» 10.30 — «Ҳеч ким ўлишни истамади». Бадиий фильм. 12.10 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Ҳужжатли фильм. 15.40 — Рус тили. 16.10 — Шахмат мактаби. 16.40 — «Эрмитаж». 17.20 — «Йўлбарс». Бадиий фильм. 18.30 — «Аслини олганда». 19.10 — «Дунё воқеалари». 19.25 — Баскетбол. Европа чемпионлари кубоги. 20.15 — «Ҳамдўстлик». 20.45 — Фигурали учиш. Европа чемпионати. 21.30 — «Время». 22.05 — «Қувноқ йигитлар». 22.15 — «Дунё воқеалари». 22.30 — «Телетомошабин ҳамроҳи».

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Ҳужжатли фильм. 9.15 — География. 10.05 — Инглиз тили. 11.05 — Умумий биология. 11.35 — География. 12.05 — П. Тичина поэзияси. 13.10 — Тарих. 13.40 — Зоология. 14.05 Илмий-оммабоп фильм. 14.15 — «Бил ва уддала». 15.15 — «Рус санъати». 16.05 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.45 — Чанги спорти. Жаҳон кубоги. 19.15 — «Инсон. Ер. Коинот». 20.00 — «Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун». 20.30 — «Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар». 20.45 — «Қурилиш ва архитектура». 20.55 — Телеочерк. 21.30 — «Время». 22.05 — Жаҳон музика маданияти хазинасидан.

ТОШКЕНТ-I 7.30 — Ритмик гимнастика. 7.50 — «Тонгги тароналар». 8.00 — «Беш йиллик одимлари». 8.10 — «Партия қарорлари — ҳаётга!». 8.20 — «Ўзбекистоним менинг». 8.30 — «Ахборот». **Узбекистон Компартияси XXI съезди кундалиги.** 9.00 — **Узбекистон Компартияси XXI съездининг очилиши ҳақида репортаж** (такрорланади). 18.00 — Янгиликлар. 18.15 — «Ленин ҳақида ҳикоялар». 18.25 — Мультфильм. 18.35 — «Ёшлик». 19.00 — **Узбекистон Компартияси XXI съезди делегатлари учун концерт.** 21.00 — «Ахборот». **Узбекистон Компартияси XXI съезди кундалиги.** 21.30 — «Время». 22.05 — «Ер фарзанди». Телеспектакль, 1 ва 2-қисм.

ТОШКЕНТ-II. 9.00 — 16.10 — Москва-II. 18.25 — «Биз қувноқ ва шодон яшаймиз». 18.50 — «Улкан қисқа умр». Бадиий фильм. 21.00 — «Ахборот». **Узбекистон Компартияси XXI съезди кундалиги.** 21.30 — Москва-II.

РАДИО

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — «Дўстлик чаманзорида». 9.15 — **Узбекистон Компартияси XXI съезди материаллари.** 13.00 — **Узбекистон Компартияси XXI съезди кундалиги.** 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.40 — «Қудратимиз — дўстликда». 17.00 — Ўқувчилар учун эшиттириш. 18.15 — **Узбекистон Компартияси XXI съезди делегатлари ҳиноя қиладилар.** 18.30 — Концерт. 19.00 — **Узбекистон Компартияси XXI съезди кундалиги.** 19.25 — Концерт. 21.15 — «Қишлоқ оқшомлари». 21.45 — **Узбекистон Компартияси XXI съезди кундалиги.** 22.30 — «Бугун радиотеатрда». 23.35 — Чолғу куйлари.

Р. 08559. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Б. 1536. ИНДЕКС 64664. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12